

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΜΒΑ)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΤΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΚΑΙ Η
ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Ευφροσύνη Γ. Γιαννοπούλου

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Ιωάννης Σώρρος

Πειραιάς 2009

Το πιστοποιητικό των ορκωτών ελεγκτών και η συμβολή του στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σημαντικοί όροι: ελεγκτική, έλεγχος, λογιστική, ανάλυση οικονομικών καταστάσεων

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη συμβολή της ελεγκτικής επιστήμης στην αξιολόγηση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών και στη λήψη αποτελεσματικότερων χρηματοοικονομικών αποφάσεων. Πιο συγκεκριμένα σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο η ελεγκτική εργασία και ειδικότερα τα πιστοποιητικά ελέγχου συμβάλλουν στην αξιοποίηση της λογιστικής πληροφόρησης και στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας γίνεται παρουσίαση και ανάλυση των βασικών αρχών και εννοιών της λογιστικής και της ελεγκτικής, καθώς και του τρόπου αλληλεπίδρασης των δύο επιστημονικών πεδίων μεταξύ τους. Στο δεύτερο μέρος τεκμηριώνεται ο ρόλος και η συμβολή των εκθέσεων ελέγχου στην αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών επιχειρήσεων. Εντοπίζονται οι επιχειρήσεις που για τη χρήση 2008 έχουν έκθεση ελέγχου με παρατηρήσεις από τον ορκωτό ελεγκτή. Κατηγοριοποιούνται οι εταιρείες αυτές με βάση τον τύπο της έκθεσης ελέγχου που συνοδεύει τις οικονομικές καταστάσεις και αναλύεται η επίδραση των παρατηρήσεων των ορκωτών ελεγκτών στα οικονομικά μεγέθη, που χρησιμοποιούνται ως βάση για την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων και την αξιολόγηση της επιχειρηματικής πορείας τους.

Από την έρευνα προκύπτει ότι ένας σημαντικός αριθμός από αυτές φέρει εκθέσεις ελέγχου με διαφοροποιημένη γνώμη. Θα πρέπει λοιπόν κατά την ανάλυση και αξιολόγηση των οικονομικών τους καταστάσεων, για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων, να συμπεριληφθεί η ενδεχόμενη επίδραση που έχουν στα αποτελέσματα και στην περιουσία τους τα ζητήματα που παρατίθενται στις εκθέσεις ελέγχου. Συμπερασματικά η χρησιμότητα της αξιοποίησης των πιστοποιητικών των ορκωτών ελεγκτών στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων είναι αδιαπραγμάτευτη, καθώς μπορεί να οδηγήσει στην πληρέστερη αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής πορείας μίας επιχείρησης και κατ' επέκταση στη λήψη καλύτερων επιχειρηματικών και επενδυτικών αποφάσεων.

Ευχαριστίες

Επιθυμώ να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας κ. Ιωάννη Σώρρο για τη βοήθεια, την καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές που μου προσέφερε κατά τη μελέτη και συγγραφή της.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1:	Βασικοί χρηματοοικονομικοί δείκτες	15
Πίνακας 2:	Τα πρότυπα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών	51
Πίνακας 3:	Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη	64
Πίνακας 4:	Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης έκβασης αγωγής σε εξέλιξη	65
Πίνακας 5:	Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης δυνατότητας συνέχισης της δραστηριότητας	66
Πίνακας 6:	Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης έκβασης μελλοντικών φορολογικών ελέγχων	66
Πίνακας 7:	Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου άρνησης γνώμης	68
Πίνακας 8:	Κατηγορίες εκθέσεων ελέγχου	69
Πίνακας 9:	Εταιρείες με σύμφωνη γνώμη με θέματα έμφασης	73
Πίνακας 10:	Εταιρείες με σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις	74
Πίνακας 11:	Εταιρείες με αρνητική γνώμη	74
Πίνακας 12:	Επιχειρήσεις με ενδεχόμενες φορολογικές υποχρεώσεις	75
Πίνακας 13:	Επιχειρήσεις με αβέβαιη έκβαση αγωγής σε εξέλιξη	78
Πίνακας 14:	Επιχειρήσεις με ανάγκη εφαρμογής άρθρων 47 / 48	82
Πίνακας 15:	Θυγατρικές ομίλου με αρνητικά Ίδια Κεφάλαια	84
Πίνακας 16:	Επιχειρήσεις με σχόλια για τη συνέχιση δραστηριότητας	88
Πίνακας 17:	Υποχρεώσεις της εταιρείας ΚΛΩΝΑΤΕΞ	99
Πίνακας 18:	Συνοπτική απεικόνιση των θεμάτων εξαίρεσης	112

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1:	Ενδογενής κίνδυνος, κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου και κίνδυνος (μη) ανακάλυψης	40
Σχήμα 2:	Μεθοδολογία εκτίμησης ουσιαστικότητας	43
Σχήμα 3:	Η διαδικασία παροχής λογιστικών πληροφοριών και ο ρόλος της ελεγκτικής	56

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	I
Ευχαριστίες	II
Κατάσταση πινάκων	III
Κατάσταση σχημάτων	IV
1. Εισαγωγή	1
2. Λογιστική	3
2.1. Η λογιστική ως κοινωνική επιστήμη	3
2.2. Οι κλάδοι της λογιστικής	5
2.3. Η ζήτηση για λογιστική πληροφόρηση	7
2.4. Οικονομικές καταστάσεις	9
2.5. Η χρησιμότητα της ανάλυσης λογιστικών καταστάσεων	13
Βιβλιογραφία 2 ^{ου} κεφαλαίου	18
3. Ελεγκτική	19
3.1. Γενικά	19
3.2. Έννοια, ορισμός και περιεχόμενο της Ελεγκτικής	19
3.3. Η διάκριση των ελέγχων	21
3.4. Κατηγορίες ελεγκτών	23
3.5. Ελεγκτικά Πρότυπα	24
3.6. Ρυθμιστικοί Φορείς του Ελεγκτικού Έργου	25
3.7. Το Σύμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών στην Ελλάδα	26
3.8. Ευθύνη ελεγκτή	27
3.8.1. Ηθική ευθύνη ελεγκτών	27
3.8.2. Νομική ευθύνη ελεγκτή	29
3.8.3. Πειθαρχικός έλεγχος ελεγκτή	31
3.9. Δειγματοληπτικός έλεγχος	32
3.9.1. Γενικά	32
3.9.2. Δειγματοληψία και έλεγχο	33
3.9.3. Ο κίνδυνος δειγματοληψίας	33
3.9.4. Είδη ελεγκτικής δειγματοληψίας	34
3.9.5. Μέθοδοι και τεχνικές στη στατιστική δειγματοληψία	36
3.10. Ελεγκτικός κίνδυνος	38
3.11. Το Μοντέλο του Ελεγκτικού κινδύνου	41
3.12. Ουσιαστικότητα	42
3.13. Σχέση ελεγκτικού κινδύνου και ουσιαστικότητας	45

3.14. Ο εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις	45
3.14.1. Ορισμός εσωτερικού ελέγχου	45
3.14.2. Νομοθετικό πλαίσιο για τον εσωτερικό έλεγχο	46
3.14.3. Κώδικας δεοντολογίας του Εσωτερικού Ελέγχου	48
3.14.4. Τα πρότυπα του εσωτερικού ελέγχου	48
3.15. Σχέση του εσωτερικού με τον εξωτερικό έλεγχο	52
Βιβλιογραφία 3 ^{ου} κεφαλαίου	54
4. Ελεγκτική των οικονομικών καταστάσεων	55
4.1. Χρησιμότητα του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων	55
4.2. Στάδια της ελεγκτικής εργασίας	57
4.3. Εκθέσεις ελέγχου	60
4.3.1. Γενικά	60
4.3.2. Δομή και περιεχόμενο των εκθέσεων ελέγχου	62
4.3.3. Κατηγορίες εκθέσεων ελέγχου	63
Βιβλιογραφία 4 ^{ου} κεφαλαίου	70
5. Οι εκθέσεις ελέγχου στις εισηγμένες επιχειρήσεις	71
5.1. Γενικά	71
5.2. Εκθέσεις ελέγχου στις εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αθηνών	72
5.3. Εκθέσεις ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με θέματα έμφασης	74
5.3.1. Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση σε φορολογικά ζητήματα	74
5.3.2. Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση σε επισφαλείς απαιτήσεις	76
5.3.3. Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση στη διακράτηση ιδίων μετοχών	77
5.3.4. Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση στην αβέβαιη έκβαση αγωγής σε εξέλιξη	78
5.3.5. Έμφαση στην εφαρμογή των άρθρων 47 & 48 (Ν.2190/20)	81
5.3.6. Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση στη συνέχιση δραστηριότητας	88
5.3.7. Έκθεση ελέγχου με έμφαση σε θέματα επιχορηγήσεων	102
5.4. Εκθέσεις ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση	103
5.5. Εκθέσεις ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με αρνητική γνώμη	113
Βιβλιογραφία 5 ^{ου} κεφαλαίου	116
6. Συμπεράσματα και προτάσεις για έρευνα	118
6.1. Συμπεράσματα	118
6.2. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	121
Βιβλιογραφία	122

1. Εισαγωγή

Οι σύγχρονες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον. Ο αριθμός των επιχειρήσεων αυξάνεται, ο ανταγωνισμός γίνεται ολοένα και εντονότερος και ενισχύεται διαρκώς ο ρόλος των επαγγελματιών στελεχών μέσα στους οργανισμούς. Ταυτόχρονα οι αγορές χρήματος και κεφαλαίων αναπτύσσονται και παρέχουν στους επενδυτές τη δυνατότητα για αγοραπωλησία πιο σύνθετων επενδυτικών προϊόντων σε σχέση με το παρελθόν. Μέσα σε αυτό το κλίμα έντονων αλλαγών οι οικονομικοί φορείς είναι αναγκαίο να λαμβάνουν ορθολογικές αποφάσεις αναφορικά με την κατανομή των πόρων που έχουν στη διάθεσή τους. Η βάση για να ληφθούν όμως ορθολογικές αποφάσεις είναι η έγκαιρη και επαρκής χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Σε αυτό το σημείο κρίνεται επιτακτική η συνδρομή τόσο της Λογιστικής, που ασχολείται με την παροχή των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όσο και της Ελεγκτικής που θα εξακριβώσει την αξιοπιστία αυτής της πληροφόρησης.

Η ανάγκη για αξιόπιστη λογιστική πληροφόρηση γίνεται ακόμα εντονότερη εξαιτίας της πρόσφατης οικονομικής κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Με τη συγκεκριμένη εργασία θα γίνει προσπάθεια παρουσίασης της αναγκαιότητας για αξιόπιστη χρηματοοικονομική πληροφόρηση στις εισηγμένες επιχειρήσεις. Και αυτό γιατί στις εισηγμένες επιχειρήσεις έχει διαχωριστεί η διοίκηση από την ιδιοκτησία και επομένως είναι απαραίτητο σε όλες τις ομάδες ενδιαφερόμενων να μπορούν να λάβουν τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες που χρειάζονται. Καθοριστικό ρόλο όμως διαδραματίζει ο βαθμός αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων. Επομένως βασικός στόχος αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι να φανεί ο ρόλος των ελεγκτών και των εκθέσεων ελέγχου στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων των εισηγμένων εταιριών.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας γίνεται παρουσίαση και ανάλυση των βασικών αρχών και εννοιών της λογιστικής και της ελεγκτικής, καθώς και του τρόπου αλληλεπίδρασης των δύο επιστημονικών πεδίων μεταξύ τους. Στο δεύτερο μέρος τεκμηριώνεται ο ρόλος και η συμβολή των εκθέσεων ελέγχου στην αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών επιχειρήσεων. Εντοπίζονται οι επιχειρήσεις που για τη χρήση 2008 έχουν έκθεση ελέγχου με παρατηρήσεις από τον ορκωτό ελεγκτή. Κατηγοριοποιούνται οι εταιρείες αυτές με βάση τον τύπο της

έκθεσης ελέγχου που συνοδεύει τις οικονομικές καταστάσεις της χρήσης 2008 και αναλύεται η επίδραση των παρατηρήσεων των ορκωτών ελεγκτών στα οικονομικά μεγέθη, που χρησιμοποιούνται ως βάση για την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων και την αξιολόγηση της επιχειρηματικής πορείας των επιχειρήσεων. Στο τελευταίο μέρος της εργασίας παρατίθενται συνοπτικά τα βασικότερα συμπεράσματα της εργασίας. Προκύπτει από την έρευνα ότι οι ορκωτοί ελεγκτές προχωρούν για ένα σημαντικό μέρος των επιχειρήσεων σε παρατηρήσεις, οι οποίες θα πρέπει σίγουρα να αξιολογηθούν κατά την ανάλυση λογιστικών καταστάσεων για την εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων για τη χρηματοοικονομική τους κατάσταση. Επομένως η συμβολή των πιστοποιητικών ελέγχου στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων είναι αδιαπραγμάτευτη, καθώς μπορεί να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τα λογιστικά μεγέθη που θα χρησιμοποιηθούν ως βάση για τη χρηματοοικονομική αξιολόγηση των επιχειρήσεων.

2. Λογιστική

2.1 Η λογιστική ως κοινωνική επιστήμη

Πολλοί άνθρωποι έχουν την άποψη ότι η λογιστική είναι ένα πολύ τεχνικό αντικείμενο που μπορεί να κατανοηθεί μόνο από επαγγελματίες λογιστές. Μάλιστα δεν είναι σπάνιο να συγχέουν τη λογιστική με τη μηχανιστική διαδικασία καταχώρησης συναλλαγών και δημιουργίας λογιστικών αρχείων και να θεωρούν ότι το πεδίο δράσης της περιορίζεται σε αυτές τις λειτουργίες. Υπάρχει λοιπόν μια μερίδα ανθρώπων που βλέπουν τη λογιστική πολύ περισσότερο ως μία τεχνική παρά ως ένα επιστημονικό κλάδο.

Η σύγχρονη λογιστική όμως διαφέρει από αυτή του παρελθόντος και η καταχώρηση των συναλλαγών αποτελεί στη σύγχρονη εποχή ένα πολύ μικρό μέρος του έργου των λογιστών. Βέβαια μπορεί και σήμερα, όπως και στο παρελθόν, να είναι κοινές κάποιες διαδικασίες που βασίζονται στη διπλογραφική μέθοδο, όμως οι διαφορές μεταξύ παρελθόντος και παρόντος είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Πιο συγκεκριμένα, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1950 τονιζόταν η πρακτική διάσταση του κλάδου. Στις επόμενες δεκαετίες όμως άρχισε να γίνεται εντονότερος ο ρόλος της λογιστικής αναφορικά με την παροχή πληροφοριών για την εξυπηρέτηση οικονομικών και κοινωνικών πληροφοριακών αναγκών. Δόθηκε λοιπόν έμφαση στον επιστημονικό χαρακτήρα της λογιστικής και ταυτόχρονα περιορίστηκε ο τεχνικός και μηχανιστικός της ρόλος. Διαφαίνεται λοιπόν έντονα η διαφορά της από την επαναλαμβανόμενη καταχώρηση συναλλαγών.

Η σύγχρονη λογιστική επομένως έρχεται να υποστηρίξει και να εξυπηρετήσει το οικονομικό σύστημα μέσα από την εξακρίβωση, την καταμέτρηση και την παρουσίαση των οικονομικών πληροφοριών και γεγονότων που θα αποτελέσουν τη βάση για τη λήψη αποφάσεων. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι η λογιστική υποστηρίζει το οικονομικό σύστημα, επηρεάζεται από αυτό άλλα και το επηρεάζει. Είναι λοιπόν σχετική με το χώρο και το χρόνο και προοδευτική. Τα θέματα τα οποία αφορά αλλάζουν διαρκώς. Οι παλαιότερες μέθοδοι γίνονται λιγότερο αποτελεσματικές κάτω από τις νέες συνθήκες. Οι παλαιότερες λύσεις είναι πλέον ανίσχυρες για την αντιμετώπιση νέων προβλημάτων. Με αυτόν τον τρόπο οι διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες βοηθούν στην παραγωγή νέων ιδεών και μεθόδων. Και αυτές οι νέες ιδέες αρχίζουν να

μεταβάλλουν τις συνθήκες στην οικονομική και κατ' επέκταση στην κοινωνική ζωή. Επομένως η λογιστική αναπτύσσεται σε αρμονία με τις συνθήκες, επηρεάζεται από αυτές αλλά και τις επηρεάζει.

Η λογιστική άλλωστε είναι από μόνη της προοδευτική σε κοινωνικό επίπεδο, με την έννοια ότι όταν λειτουργεί αποτελεσματικά, συνεισφέρει στη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Πιο συγκεκριμένα, οι λογιστικές καταστάσεις μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο στη λήψη αποφάσεων σχετικών με την κατανομή των περιορισμένων πόρων μίας κοινωνίας στις πιο συμφέρουσες δραστηριότητες. Η κατανομή αυτή γίνεται πράξη όταν οι λήπτες των αποφάσεων αξιολογούν τις ευκαιρίες για κέρδος καθώς και τους ενδεχόμενους κινδύνους από την επένδυση κεφαλαίων. Η λογιστική συνεισφέρει λοιπόν στην αξιολόγηση των επενδυτικών έργων παρέχοντας μεταβλητές όπως είναι το εισόδημα και η περιουσία μίας επιχείρησης, οι απαιτήσεις αλλά και οι τρέχουσες και ενδεχόμενες υποχρεώσεις της. Τα δεδομένα που παρέχει η χρηματοοικονομική αυτή πληροφόρηση ανταποκρίνονται σε διάφορες ανάγκες της οικονομικής ζωής. Μερικές τέτοιες περιπτώσεις είναι και οι παρακάτω:

Καθορισμός των φορολογικών υποχρεώσεων μίας επιχείρησης.

- Αξιολόγηση της υπεραξίας κατά τη διενέργεια συγχωνεύσεων και εξαγορών.
- Αξιολόγηση της πορείας της επιχείρησης και επομένως και των επιλογών της διοίκησης.
- Αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου από τη δανειοδότηση ενός οργανισμού.
- Αξιολόγηση της ελκυστικότητας της επιχείρησης σε σχέση με τις υπόλοιπες για την προσέλκυση στελεχών.
- Ενίσχυση της θέσης της στην αγορά και ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μερών για τη διενέργεια στρατηγικών συμμαχιών.
- Επηρεασμός του αγοραστικού κοινού για τη λήψη μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς.

Σίγουρα λοιπόν η λογιστική παρά τους περιορισμούς που σίγουρα υπάρχουν, έχει αντίκτυπο στην κοινωνία. Μία ιδανική άποψη είναι ότι βοηθά στην κοινωνική βελτίωση μέσα από την εκλογίκευση των γεγονότων και τη νομισματική τους έκφραση. Η λογιστική μπορεί να αποτελέσει επομένως μία κοινωνική επιστήμη και όχι απλά μία διαδικασία τεχνικής φύσης. Μέσα από αυτό το πλαίσιο μπορεί κανείς να έχει μία ευρύτερη εικόνα. Μπορεί να αποτελέσει το μέσο για να καταδειχθούν οι αιτίες κάποιων οικονομικών και επομένως και κοινωνικών γεγονότων. Μπορεί ακόμη να

χρησιμοποιηθεί για να περιγραφούν οι οικονομικοί κύκλοι, να διαπιστωθεί η φάση του οικονομικού κύκλου αλλά και το μέγεθος μίας ενδεχόμενης οικονομικής κρίσης.

2.2 Οι κλάδοι της λογιστικής

Η λογιστική χρονολογείται από το 3600 π.Χ., αλλά το πρώτο δημοσιευμένο έργο που κάνει αναφορά στην πολύ γνωστή σήμερα διγραφική μέθοδο αποδίδεται στο φραγκισκανό μοναχό Luca Di Borgo Paciolo, 1494. Από εκείνη την εποχή όμως και έπειτα η ανάγκη για λογιστική πληροφόρηση αυξάνεται ολοένα και περισσότερο. Οι ταχύτατες κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις, η υιοθέτηση πιο σύνθετων δομών στις επιχειρήσεις και η πολυπλοκότητα των συναλλαγών έκαναν αισθητή τη χρησιμότητα της λογιστικής πληροφόρησης και ενίσχυσαν το ρόλο των λογιστών και τη θέση τους στο σύγχρονο επιχειρηματικό κόσμο. Έτσι λοιπόν σταδιακά, για να καλυφθούν οι ιδιαίτερες ανάγκες που κάθε φορά προέκυπταν, άρχισαν να δημιουργούνται και διαφορετικές παρουσιάσεις και χρήσεις των λογιστικών συστημάτων. Αναπτύχθηκαν με αυτό τον τρόπο διαφορετικοί λογιστικοί κλάδοι για να υπάρξει η δυνατότητα ανταπόκρισης στις διαρκώς μεταβαλλόμενες και αυξανόμενες απαιτήσεις.

Επιγραμματικά οι κυριότεροι κλάδοι είναι:

- Η Χρηματοοικονομική Λογιστική
- Η Κοστολόγηση
- Η Διοικητική Λογιστική
- Η Ελεγκτική
- Η Φορολογική Λογιστική
- Η Κυβερνητική Λογιστική

Η Χρηματοοικονομική Λογιστική είναι ένας από τους σημαντικότερους και ταυτόχρονα πιο γνωστούς λογιστικούς κλάδους στην πλειονότητα των ανθρώπων του επιχειρηματικού κόσμου. Και αυτό γιατί έχει ως αποστολή τη συγκέντρωση και παροχή λογιστικών πληροφοριών σε ενδιαφερόμενα μέρη που βρίσκονται κυρίως εκτός της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, είναι εκείνος ο κλάδος της λογιστικής που παρέχει πληροφορίες που αφορούν τα αποτελέσματα, τη χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχειρηματικής μονάδας και τις προοπτικές που υπάρχουν για την εξέλιξή της με σκοπό να υποβοηθηθούν οι τρίτοι αλλά και τα στελέχη της ίδιας της επιχείρησης στη

λήψη ορθολογικών αποφάσεων. Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της χρηματοοικονομικής λογιστικής που τη διακρίνει από τους άλλους κλάδους είναι η επικέντρωση του ενδιαφέροντος στην ενημέρωση κυρίως των τρίτων, δηλαδή των ενδιαφερόμενων για τη χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης που βρίσκονται εκτός αυτής και επομένως δεν έχουν άλλη δυνατότητα πληροφόρησης. Έτσι λοιπόν, αν και αυτός ο κλάδος της λογιστικής έρχεται να βοηθήσει και τη διοίκηση της επιχείρησης, ασχολείται κυρίως με την παροχή πληροφοριακών στοιχείων σε τρίτους. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό είναι η υπαγωγή της χρηματοοικονομικής λογιστικής σε τυποποιημένους κανόνες και η υπαγωγή των διαδικασιών σε νομοθετικές ρυθμίσεις. Αυτή η νομοθετική παρέμβαση οφείλεται στην ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών της κρατικής εξουσίας ευρύτερα και ειδικότερα των φορολογικών αρχών και στην ανάγκη για κατοχύρωση των συμφερόντων τρίτων. Αυτό συμβαίνει επειδή με τη θέσπιση νομικών κανόνων σχετικά με τον τρόπο χειρισμού και παρουσίασης των λογιστικών γεγονότων γίνεται ευκολότερη η ομοιόμορφη παρουσίασή τους για λόγους συγκρισιμότητας και ο προσδιορισμός των επιμέρους μεγεθών των λογιστικών καταστάσεων.

Πέρα από τη Χρηματοοικονομική Λογιστική, που ασχολείται κυρίως με την πληροφόρηση των ατόμων εκτός επιχείρησης, η Διοικητική Λογιστική και η Λογιστική Κόστους υποβοηθούν τα άτομα εντός της επιχείρησης. Η Διοικητική Λογιστική ασχολείται με την υποστήριξη των στελεχών της επιχείρησης στον προγραμματισμό, τη χάραξη της πολιτικής και της στρατηγικής και την επιλογή των καταλληλότερων λύσεων κατά την άσκηση του διοικητικού έργου. Από την άλλη πλευρά η Κοστολόγηση βοηθά στον προγραμματισμό, προσδιορισμό και απολογιστικό έλεγχο του κόστους.

Όσον αφορά τους υπόλοιπους κλάδους η Ελεγκτική έχει ως αντικείμενο τις μεθόδους και τις διαδικασίες ελέγχου των χρηματοοικονομικών και λογιστικών δεδομένων για την ανακάλυψη λαθών και ατασθαλιών. Η Φορολογική Λογιστική ασχολείται με τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων. Τέλος η Κυβερνητική Λογιστική εξειδικεύεται στα λογιστικά συστήματα και τις διαδικασίες που αφορούν το δημόσιο τομέα.

2.3 Η Ζήτηση για λογιστική πληροφόρηση

Οι φορείς των λογιστικών καταστάσεων μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με τη σχέση που έχουν με την επιχείρηση. Έτσι χωρίζονται στους εσωτερικούς χρήστες που βρίσκονται εντός της επιχείρησης και τους εξωτερικούς που στερούνται της άμεσης πρόσβασης στην πληροφόρηση που παράγεται εσωτερικά στους οργανισμούς.

Οι εσωτερικοί χρήστες των λογιστικών καταστάσεων είναι η διοίκηση της επιχείρησης, που είναι υπεύθυνη για το σχεδιασμό του μέλλοντος της επιχείρησης, τη χάραξη και την εφαρμογή της στρατηγικής, τον έλεγχο των λειτουργιών και τη δημιουργία των σχετικών αναφορών. Τα στελέχη λοιπόν της επιχείρησης χρησιμοποιούν τις λογιστικές καταστάσεις για τη λήψη επενδυτικών και γενικότερα χρηματοοικονομικών αποφάσεων. Μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν ως στοιχείο για τη δυνατότητα εισόδου της επιχείρησης σε ένα νέο κλάδο, για τη διερεύνηση της ικανότητας άντλησης δανειακών κεφαλαίων, για την καλύτερη διαχείριση της επιχείρησης μέσα από τη διαχρονική και συγκριτική θεώρηση της τάσης των εσόδων και των εξόδων. Μάλιστα δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι πρόσθετες αμοιβές των στελεχών συνδέονται με λογιστικά μεγέθη, όπως είναι η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων και τα κέρδη. Βέβαια εξαιτίας της στενής και άμεσης σχέσης με την επιχείρηση μπορούν να λάβουν τα δεδομένα τη στιγμή και με τη μορφή που τα χρειάζονται. Οι περισσότερες από τις πληροφορίες που χρησιμοποιούν δεν προορίζονται για άτομα που είναι εκτός της επιχείρησης. Οι λογιστικές πληροφορίες που προορίζονται για τα στελέχη της επιχείρησης παράγονται κυρίως από το λογιστικό σύστημα της διοικητικής λογιστικής και τους αφορά λιγότερο η πιο περιορισμένης έκτασης πληροφόρηση που παράγεται κυρίως από τους εσωτερικούς χρήστες μέσω του συστήματος της χρηματοοικονομικής λογιστικής.

Από την άλλη πλευρά οι εξωτερικοί λήπτες αποφάσεων στερούνται της πληροφόρησης που παράγεται εσωτερικά στις επιχειρήσεις. Βρίσκονται εκτός της επιχείρησης, στο εξωτερικό περιβάλλον και ζητούν λογιστικές πληροφορίες για να αποφασίσουν σχετικά με το εάν θα επενδύσουν, αν θα παράσχουν δανειακά κεφάλαια και αν θα συνεργαστούν με το συγκεκριμένο οργανισμό. Οι εξωτερικοί χρήστες των λογιστικών καταστάσεων δεν είναι σε θέση συνήθως να απαιτήσουν συγκεκριμένη πληροφόρηση και με συγκεκριμένη μορφή από την επιχείρηση. Αναγκάζονται να περιοριστούν στις γενικού σκοπού οικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύονται. Έτσι λοιπόν για να καλύπτονται οι γενικότερες προσδοκίες και ανάγκες των εξωτερικών χρηστών το

λογιστικό επάγγελμα ανέπτυξε ένα σύνολο αρχών, κανόνων και διαδικασιών, ώστε να διασφαλίζεται ότι η χρηματοοικονομική πληροφόρηση θα είναι αξιόπιστη και ότι οι διάφορες πληροφορίες θα είναι συγκρίσιμες, είτε όταν χρειάζεται να μελετηθούν διαφορετικές επιχειρήσεις, είτε όταν χρειάζεται να εξεταστούν διαφορετικά έτη.

Στους εξωτερικούς λήπτες αποφάσεων περιλαμβάνονται οι μέτοχοι και οι πιθανοί επενδυτές. Ακόμη μέσα στην ομάδα φορέων που ενδιαφέρονται για τις λογιστικές καταστάσεις είναι οι προμηθευτές, οι πιστωτές, οι εργαζόμενοι, οι πελάτες και οι ανταγωνιστές της επιχείρησης. Τέλος είναι φυσικό να εκφράζεται ζήτηση για λογιστική πληροφόρηση από οικονομικούς αναλυτές, συμβούλους, χρηματιστές, τις φορολογικές αρχές και ρυθμιστικές αρχές, τον οικονομικό τύπο, τα συνδικάτα, τους ερευνητές, καθηγητές και φοιτητές, αλλά και το κοινό γενικότερα.

Αναλυτικότερα οι μελλοντικοί επενδυτές ζητούν λογιστική πληροφόρηση, έτσι ώστε σε συνδυασμό με άλλες πληροφορίες να υπολογίσουν την απόδοση και τον κίνδυνο από την επένδυση σε κάποιες μετοχές τις οποίες σκέφτονται να συμπεριλάβουν στο χαρτοφυλάκιο τους. Μπορούν επιπρόσθετα να αξιολογήσουν και να κρίνουν εάν κάποια μετοχή είναι υποτιμημένη ή υπερτιμημένη.

Οι μέτοχοι στην επιχείρηση από τη δική τους πλευρά έχουν τη δυνατότητα να ελέγξουν το έργο και τις αποφάσεις της διοίκησης μέσω των λογιστικών καταστάσεων. Η δημοσίευση λογιστικών καταστάσεων επιτρέπει στους μετόχους να αξιολογήσουν την αξιοποίηση των πόρων της επιχείρησης και να ελέγξουν τις πράξεις του διοικητικού συμβουλίου σχετικά με τη διαχείριση των οικονομικών της εταιρείας.

Μία άλλη ομάδα που ενδιαφέρεται για την οικονομική κατάσταση, τα αποτελέσματα και την περιουσία του οργανισμού είναι και οι πιστωτές. Οι τράπεζες άλλωστε είναι γνωστό ότι για να αποφασίσουν σχετικά με το εάν θα χορηγήσουν μία πίστωση άλλα και για να καθορίσουν το ύψος της χορήγησης ζητούν και λογιστικά στοιχεία. Το ίδιο συμβαίνει και για την παροχή εγγυητικών επιστολών. Η χάραξη λοιπόν πιστωτικής πολιτικής έχει τη βάση της και στην ανάλυση των λογιστικών καταστάσεων. Πέρα όμως από τις τράπεζες και οι προμηθευτές της επιχείρησης χρησιμοποιούν λογιστικές πληροφορίες ως στοιχείο για να αποφασίσουν τη χορήγηση πιστώσεων στις επιχειρήσεις με τις οποίες συνεργάζονται.

Μία ακόμη μερίδα ατόμων που ενδιαφέρεται για τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης είναι και οι εργαζόμενοι. Τα νέα στελέχη ενδιαφέρονται να μάθουν για

τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων ώστε να αξιολογήσουν το εργασιακό τους περιβάλλον. Επιπλέον τα συνδικάτα και οι ενώσεις εργαζομένων στηρίζουν πολλές φορές διεκδικήσεις και επιχειρήματα στα αποτελέσματα και στην κερδοφορία της επιχείρησης. Μάλιστα δεν είναι λίγοι οι οργανισμοί, όπου το ενδιαφέρον των εργαζομένων για τις λογιστικές καταστάσεις είναι ακόμη πιο άμεσο, αφού κάποιες από τις πρόσθετες αμοιβές τους είναι άμεσα συνδεδεμένες με την επίτευξη ορισμένου ύψους αποτελεσμάτων.

Στις κατηγορίες χρηστών λογιστικών καταστάσεων όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ανήκουν και οι πελάτες της επιχείρησης όταν αγοράζουν προϊόντα με μακροχρόνιες εγγυήσεις και όταν είναι πολύ σημαντικό στοιχείο για να πραγματοποιήσουν την αγορά η ύπαρξη εξυπηρέτησης μετά την πώληση.

Ακόμη οι δημόσιες υπηρεσίες και οι ρυθμιστικές αρχές ζητούν λογιστική πληροφόρηση για σκοπούς όπως είναι ο υπολογισμός των φορολογικών υποχρεώσεων της επιχείρησης και η επιβολή πρόσθετης φορολογίας και φοροαπαλλαγών. Σε άλλες περιπτώσεις τα οικονομικά αποτελέσματα αποτελούν βάση για την επιβολή όρων υγιούς ανταγωνισμού και για τον καθορισμό τιμών πώλησης σε είδη όπως είναι τα φάρμακα και τα πετρελαιοειδή. Τέλος μία ενδεικτική περίπτωση χρήσης λογιστικών καταστάσεων από ρυθμιστική αρχή είναι και αυτή της έγκρισης εισαγωγής μίας εταιρείας στο χρηματιστήριο από την επιτροπή κεφαλαιαγοράς.

Μπορεί λοιπόν κάποιος να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι για τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες που υπάρχουν στις λογιστικές καταστάσεις υπάρχει ζήτηση από διάφορους φορείς. Οι ομάδες αυτές ενδιαφέρονται να σχεδιάσουν τις δικές τους πρακτικές και να λάβουν αποφάσεις μέσα στο σύγχρονο και πολύπλοκο χρηματοοικονομικό περιβάλλον και για αυτό τους είναι αναγκαία η πρόσβαση σε πληροφόρηση σχετική με τη δραστηριότητα και τις προοπτικές της επιχείρησης.

2.4 Οικονομικές καταστάσεις

Η λογιστική συγκεντρώνει, αναλύει, ταξινομεί και ποσοτικοποιεί τα πολυάριθμα λογιστικά – οικονομικά γεγονότα. Οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν ουσιαστικά μία συνοπτική απεικόνιση όλων αυτών των πληροφοριών. Πρόκειται λοιπόν για μία απεικόνιση της οικονομικής θέσης της επιχείρησης και των συναλλαγών που

αναλήφθηκαν από αυτήν. Οι δημοσιευμένες καταστάσεις είναι γενικού σκοπού οικονομικές καταστάσεις. Ονομάζονται έτσι γιατί έρχονται να τροφοδοτήσουν με πληροφόρηση χρήστες που βρίσκονται κυρίως έξω από την επιχείρηση και επομένως δεν έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν εκθέσεις που θα προορίζονται να καλύψουν μόνο τις δικές τους συγκεκριμένες ανάγκες. Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις γενικού σκοπού συμπεριλαμβάνουν μάλιστα εκείνες που παρουσιάζονται είτε ξεχωριστά είτε μέσα σε κάποιο δημοσιευμένο έγγραφο, όπως είναι το ενημερωτικό δελτίο και η ετήσια έκθεση.

Στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτυπώνονται η οικονομική θέση και κατάσταση της επιχείρησης, η απόδοσή της και οι ταμειακές ροές. Επομένως είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν για να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα διαχείρισης της περιουσίας και των πόρων της επιχείρησης από τη διοίκηση. Καταρτίζονται λοιπόν με τέτοιο τρόπο και περιεχόμενο, ώστε να περιλαμβάνουν τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις, τα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης, άλλα και τα κέρδη και τις ζημίες.

Επιφορτισμένο για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων είναι το νομικό πρόσωπο της εταιρείας. Καταρτίζονται λοιπόν από το χρηματοοικονομικό τμήμα της επιχείρησης και συγκεκριμένα από το λογιστήριο σύμφωνα με τις εντολές, την καθοδήγηση και την έγκριση του διοικητικού συμβουλίου.

Στην Ελλάδα οι λογιστικές καταστάσεις που προβλέπονται, σύμφωνα με το N.2190/1920, περιλαμβάνουν:

- τον Ισολογισμό
- την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης
- τον Πίνακα Διάθεσης Κερδών
- το Προσάρτημα

Αυτές οι λογιστικές καταστάσεις είναι υποχρεωτικό να προετοιμάζονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (Ε.Γ.Λ.Σ.), το οποίο καθορίζει λεπτομερειακά τόσο το περιεχόμενο όσο και τη δομή των πιο πάνω καταστάσεων. Μάλιστα το Ε.Γ.Λ.Σ. προβλέπει και την κατάρτιση της Κατάστασης Λογαριασμού Γενικής Εκμετάλλευσης, η οποία όμως δε δημοσιεύεται.

Για τις εισηγμένες όμως επιχειρήσεις δεν εφαρμόζονται τα ελληνικά λογιστικά πρότυπα, αφού για τη λογιστική παρακολούθηση της επιχειρηματικής τους δράσης είναι

υποχρεωτική η εφαρμογή των διεθνών προτύπων χρηματοοικονομικής αναφοράς. Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) ή Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς ορίζουν τους κανόνες αναγνώρισης, επιμέτρησης, παρουσίασης και γνωστοποίησης των οικονομικών γεγονότων. Δεν υπερισχύουν των εθνικών προτύπων αλλά πολλές χώρες, όπως και η Ελλάδα, τα έχουν υιοθετήσει με νομοθετική πράξη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προτείνει από το 2005 την υποχρεωτική εφαρμογή τους από τις εισηγμένες εταιρείες σε ευρωπαϊκά χρηματιστήρια αξιών. Από το Μάρτιο του 2001 αποφασίστηκε ότι τα νέα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα που εκδίδονται θα ονομάζονται Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης.

Αναφορικά με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις γενικού σκοπού τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και πιο συγκεκριμένα το ΔΛΠ 1 καθορίζει τους βασικούς κανόνες για την παρουσίασή τους, ώστε να διασφαλίζεται η συγκρισιμότητα των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων διαχρονικά και διαστρωματικά. Καθορίζει τις γενικές υποχρεώσεις για την παρουσίαση των καταστάσεων, τις κατευθυντήριες οδηγίες για τη δομή τους καθώς και το ελάχιστο περιεχόμενο που πρέπει να απεικονίζουν. Το ΔΛΠ 1 χρησιμοποιεί ορολογία για κερδοσκοπικούς οργανισμούς, ενώ οι μη κερδοσκοπικές οντότητες που θέλουν να το εφαρμόζουν θα χρειαστεί να αλλάξουν την περιγραφή κάποιων λογαριασμών.

Σύμφωνα με το πρότυπο ένα πλήρες σύνολο οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνει

- τον Ισολογισμό
- την Κατάσταση Αποτελεσμάτων
- την Κατάσταση Μεταβολών Ιδίων Κεφαλαίων, που περιλαμβάνει όλες τις μεταβολές στην καθαρή θέση εκτός από εκείνες που προκύπτουν από κεφαλαιακές πράξεις με τους ιδιοκτήτες ή από τη διανομή κεφαλαίων.
- την Κατάσταση Ταμειακών Ροών
- τις Επεξηγηματικές Σημειώσεις, που θα περιλαμβάνουν περίληψη λογιστικών πολιτικών και μεθόδων.

Αναλυτικότερα ο Ισολογισμός απεικονίζει την οικονομική θέση της επιχείρησης σε μία δεδομένη χρονική στιγμή. Παρουσιάζονται τα στοιχεία του Ενεργητικού, οι Υποχρεώσεις και τα Ίδια Κεφάλαια της οντότητας. Τα στοιχεία που περιλαμβάνει, όπως ισχύει βέβαια και για τις υπόλοιπες καταστάσεις, θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από σαφήνεια, συνάφεια, αξιοπιστία και συγκρισιμότητα. Τα στοιχεία του Ενεργητικού συνήθως, αλλά όχι υποχρεωτικά, χωρίζονται σε κυκλοφορούντα και μη κυκλοφορούντα

και οι υποχρεώσεις σε βραχυπρόθεσμες (τρέχουσες) και μακροπρόθεσμες (μη τρέχουσες). Αν δεν παρουσιάζονται έτσι θα παρουσιάζονται κατά σειρά ρευστότητας.

Αναφορικά με την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης είναι φυσικό να αποτελεί σημαντική πηγή πληροφόρησης, αφού παρουσιάζει τα έσοδα, τα έξοδα, τα αποτελέσματα, την κερδοφορία και την απόδοση της επιχείρησης. Η ανάλυσή της επιτρέπει την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας του έργου του διοικητικού συμβουλίου και την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την πορεία των μελλοντικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης.

Παραπάνω γίνεται αναφορά στην Κατάσταση Μεταβολών Ιδίων Κεφαλαίων. Αποτελεί με την εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων μία από τις βασικές οικονομικές καταστάσεις για την κατάρτιση της οποίας λαμβάνονται υπόψη τα κέρδη και οι ζημίες της περιόδου καθώς και οι υπόλοιπες μεταβολές στην καθαρή θέση μεταξύ δύο ισολογισμών.

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι με τα ΔΛΠ είναι υποχρεωτική η δημοσίευση της Κατάστασης Ταμειακών Ροών. Και αυτό γιατί είναι απαραίτητη η παροχή πληροφοριών σχετικά με τις μεταβολές στα μετρητά της επιχείρησης, έτσι ώστε να γνωστοποιούνται οι ταμειακές ροές σχετικά με τις λειτουργικές, επενδυτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες. Με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατό να αξιολογηθούν οι μεταβολές στη χρηματοοικονομική δομή, η ικανότητα παραγωγής μελλοντικών ταμειακών ροών και ο προγραμματισμός των εισπράξεων και των πληρωμών.

Οι παραπάνω οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να έχουν κάποια βασικά χαρακτηριστικά που θα τις καθιστούν αξιοποιήσιμες από το κοινό. Είναι αναγκαίο να είναι κατανοητές από χρήστες που έχουν μέτρια γνώση λογιστικής και να μην είναι δυσνόητες για το μέσο αναγνώστη και μελετητή των λογιστικών καταστάσεων. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό που θα πρέπει να έχουν είναι η συνάφεια, δηλαδή να είναι σχετικές και να μπορούν έτσι να επηρεάσουν τις οικονομικές αποφάσεις, δίνοντας πληροφόρηση για την αξιολόγηση των οικονομικών γεγονότων. Ταυτόχρονα για να είναι χρήσιμες οι πληροφορίες που περιέχονται στις οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει εκτός από συναφείς να είναι και αξιόπιστες. Επομένως είναι αναγκαία η διασφάλιση της αξιοπιστίας του περιεχομένου των λογιστικών καταστάσεων. Τέλος είναι σημαντικό να δίνουν τη δυνατότητα για διαχρονικές συγκρίσεις των αποτελεσμάτων της ίδιας επιχείρησης καθώς και των αποτελεσμάτων διαφορετικών επιχειρήσεων μέσα στο ίδιο έτος.

Επίσης, σχετικά με τις οικονομικές καταστάσεις αξίζει να αναφερθεί ότι, πέρα από τις υποχρεωτικές που καθιερώνονται από την ελληνική και διεθνή νομοθεσία, τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα προτρέπουν τις επιχειρήσεις να παρουσιάζουν την έκθεση του διοικητικού συμβουλίου, που αποτελεί μία οικονομική επισκόπηση της διοίκησης. Η έκθεση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει τους κύριους παράγοντες που επηρεάζουν τα αποτελέσματα της επιχείρησης και την ανταπόκριση της διοίκησης σε αυτούς τους παράγοντες. Μπορεί ακόμη να παρουσιάζονται η επενδυτική και μερισματική πολιτική του οργανισμού, οι πηγές εισροής κεφαλαίων, η κεφαλαιακή διάρθρωση και οι μέθοδοι διαχείρισης κινδύνων. Τέλος, μπορεί να αναφέρονται πόροι που δεν απεικονίζονται στον ισολογισμό αλλά αποτελούν σημαντικό στοιχείο της επιχείρησης. Αυτή η έκθεση λοιπόν μπορεί να αποτελεί επεξήγηση της αποδοτικότητας, της οικονομικής κατάστασης και της πολιτικής διαχείρισης κινδύνων της επιχείρησης.

Πέρα από την έκθεση, οι επιχειρήσεις προτρέπονται από τα ΔΛΠ να καταρτίζουν πρόσθετες καταστάσεις (π.χ. περιβαλλοντικές καταστάσεις, καταστάσεις προστιθέμενης αξίας, κοινωνικός ισολογισμός), ώστε να μπορεί να κριθεί και να αξιολογηθεί η γενικότερη πορεία της επιχείρησης στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

2.5 Η χρησιμότητα της ανάλυσης λογιστικών καταστάσεων

Οι λογιστικές καταστάσεις παρέχουν, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, πληροφόρηση για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης κατά την τρέχουσα περίοδο, αλλά και τις μελλοντικές περιόδους. Τα δεδομένα όμως που υπάρχουν σε αυτές αποτελούν μία μορφή πρωτογενούς πληροφόρησης και επομένως είναι αναγκαία η ύπαρξη εργαλείων και μεθόδων ανάλυσης λογιστικών καταστάσεων. Με αυτόν τον τρόπο θα καθίσταται δυνατή η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με μεταβλητές όπως είναι η αποδοτικότητα και το περιθώριο κέρδους, η αποτελεσματικότητα διαχείρισης των στοιχείων του ενεργητικού και η κυκλοφοριακή ταχύτητα, καθώς και η κεφαλαιακή διάρθρωση της επιχείρησης. Η ανάλυση των λογιστικών καταστάσεων είναι χρήσιμη για όλες τις ομάδες των ενδιαφερόμενων μερών που ζητούν λογιστική πληροφόρηση και παρόλο που πολλές φορές δεν είναι αρκετή για να δώσει τις κατάλληλες απαντήσεις, είναι δυνατό να αποκαλύπτει τις αδυναμίες της επιχείρησης και τις προβληματικές περιοχές, που χρειάζονται περαιτέρω διερεύνηση, ώστε να αναζητηθούν λύσεις και να μεθοδευτούν βελτιώσεις.

Για να προχωρήσει ο ερευνητής στη διαδικασία ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει αρχικά να συγκεντρώσει την κατάλληλη πρωτογενή πληροφόρηση που θα αποτελέσει τη βάση των υπολογισμών. Αυτό σημαίνει ότι το πρώτο απαραίτητο βήμα είναι να καθοριστούν οι λογιστικές χρήσεις που θα συμπεριληφθούν στην ανάλυση, με δεδομένο ότι θα είναι χρήσιμο να αντικατοπτρίζεται σε αυτές το υπόδειγμα των κυκλικών διακυμάνσεων της οικονομίας. Στη συνέχεια τόσο τα στοιχεία του ισολογισμού όσο και των λογαριασμών αποτελεσμάτων χρήσης είναι αναγκαίο να μελετηθούν και να αποσαφηνιστεί το περιεχόμενό τους. Είναι επιπρόσθετα σημαντικό να εξεταστεί αν θα χρειαστεί να γίνει κάποια ανακατάταξη των στοιχείων αυτών των καταστάσεων, ώστε να εξασφαλιστεί η ομοιομορφία των λογιστικών τεχνικών που έχουν υιοθετηθεί μεταξύ των χρήσεων.

Αφού έχει συγκεντρωθεί η απαραίτητη βάση για την ανάλυση είναι εφικτή η πραγματοποίηση ανάλυσης κοινού μεγέθους (καταστάσεις κοινών μεγεθών). Πιο συγκεκριμένα κάθε στοιχείο του ενεργητικού εκφράζεται ως ποσοστό του συνολικού ενεργητικού, κάθε στοιχείο του παθητικού ως στοιχείο του συνολικού παθητικού και κάθε στοιχείο της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης ως ποσοστό των πωλήσεων. Με αυτό τον τρόπο και με δεδομένο ότι θα εξεταστούν παραπάνω από μία χρήσεις παρέχεται μία εικόνα για την τάση αυτών των ποσοστών διαχρονικά, που μπορεί να είναι είτε θετική είτε αρνητική.

Ο αναλυτής πέρα από την ανάλυση κοινού μεγέθους, για να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με την αύξηση ή τη μείωση των κονδυλίων του ισολογισμού και της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης διαχρονικά, μπορεί να χρησιμοποιήσει και την ανάλυση δεικτών (καταστάσεις τάσης). Πιο συγκεκριμένα μπορεί να θέσει τον αρχικό ισολογισμό και την αρχική κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης ως οικονομικές καταστάσεις βάσης και στη συνέχεια να εκφράσει κάθε στοιχείο των διαδοχικών ισολογισμών και καταστάσεων αποτελέσματος ως ποσοστό της λογιστικής κατάστασης του έτους βάσης.

Πέρα από τη διαχρονική τάση των μεγεθών της επιχείρησης βασικό μέρος της ανάλυσης λογιστικών καταστάσεων είναι και ο υπολογισμός των δεικτών (αριθμοδεικτών) της επιχείρησης. Πρόκειται για την πιο δημοφιλή ανάλυση, καθώς παρέχει πληροφορίες για διάφορες πτυχές της επιχείρησης και για την χρηματοοικονομική της θέση. Οι αριθμοδείκτες εκφράζουν μαθηματικές σχέσεις μεταξύ ποσών, των οποίων η ερμηνεία μπορεί να επηρεάσει τη λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων. Η λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων γίνεται μέσα από διαχρονικές

και διαστρωματικές συγκρίσεις. Οι δείκτες για να είναι χρήσιμοι θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για συγκρίσεις, είτε με προγενέστερους δείκτες της ίδιας επιχείρησης, είτε με δείκτες για την ίδια χρονική περίοδο που έχουν υπολογιστεί για τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Επιπρόσθετα χρήσιμες είναι οι συγκρίσεις και με τους μέσους δείκτες του κλάδου που έχουν υπολογιστεί βέβαια για την ίδια χρονική περίοδο. Οι συγκρίσεις αυτές αλλά και ο συσχετισμός των δεικτών μεταξύ τους μπορεί να οδηγήσει σε συμπεράσματα που θα οδηγήσουν στη λήψη επενδυτικών και χρηματοδοτικών αποφάσεων καθώς και στη χάραξη της μερισματικής πολιτικής. Φυσικά για να οδηγηθούν σε ασφαλή πορίσματα οι χρήστες των λογιστικών καταστάσεων είναι αναγκαίο να συνδυάσουν τα αποτελέσματα της ανάλυσης με γνώσεις και πληροφόρηση για τον κλάδο και τη διεθνή και εγχώρια οικονομία.

Η ποικιλία των δεικτών που χρησιμοποιούνται για αυτές τις αναλύσεις είναι μεγάλη. Στη βιβλιογραφία αναφέρονται πολυάριθμοι δείκτες. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι κυριότερες κατηγορίες ανάλυσης δεικτών και οι κυριότεροι δείκτες που υπάρχουν σε κάθε κατηγορία.

Πίνακας 1: Βασικοί χρηματοοικονομικοί δείκτες

Πηγή: Αρτίκης, Γεώργιος, 2003, «Χρηματοοικονομική Διοίκηση: Ανάλυση και Προγραμματισμός, σελ. 127 - 130

1.ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ
Συνολική αποδοτικότητα = Συνολικά κέρδη / Σύνολο καθαρού ενεργητικού Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων = Καθαρά κέρδη / Ίδια κεφάλαια
2.ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ
Μικτό = Συνολικά κέρδη / Καθαρές πωλήσεις Καθαρό = Καθαρά κέρδη / Καθαρές πωλήσεις
3.ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗ ΤΑΧΥΤΗΤΑ
Συνολική = Καθαρές πωλήσεις / Σύνολο καθαρού ενεργητικού Παγίου ενεργητικού = Καθαρές πωλήσεις / Πάγιο ενεργητικό Κυκλοφορούντος ενεργητικού = Καθαρές πωλήσεις / Κυκλοφορούν ενεργητικό Αποθεμάτων = Καθαρές πωλήσεις / Αποθέματα Απαιτήσεων = Καθαρές πωλήσεις με πίστωση / Πελάτες Διαθεσίμων = Καθαρές πωλήσεις / Διαθέσιμα

4.ΜΕΣΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ
Επένδυσης σε αποθέματα = $\text{Αποθέματα} \cdot 365 \text{ ημέρες} / \text{Καθαρές πωλήσεις}$ Είσπραξης απαιτήσεων = $\text{Πελάτες} \cdot 365 \text{ ημέρες} / \text{Καθαρές πωλήσεις με πίστωση}$ Πληρωμής υποχρεώσεων = $\text{Προμηθευτές} \cdot 365 \text{ ημέρες} / \text{Αγορές με πίστωση}$
5.ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ
Τρέχουσα = $\text{Κυκλοφορούν ενεργητικό} / \text{Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις}$ Άμεση = $(\text{Κυκλοφορούν ενεργητικό} - \text{αποθέματα}) / \text{Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις}$
6.ΔΑΝΕΙΑΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ
$\Xi\acute{\epsilon}\nu\alpha \text{ κεφάλαια} / \text{Ίδια κεφάλαια}$ $\Xi\acute{\epsilon}\nu\alpha \text{ μακροπρόθεσμα κεφάλαια} / \text{Απασχοληθέντα κεφάλαια}$
7.ΚΑΛΥΨΗ ΤΟΚΩΝ - ΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ
Κάλυψη τόκων = $\text{Συνολικά κέρδη} / \text{Χρηματοπιστωτικά έξοδα}$ Καθαρά κέρδη / Μερίσματα
8.ΠΑΓΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ
$\text{Πάγιο ενεργητικό} / \text{Κυκλοφορούν ενεργητικό}$ $\text{Πάγιο ενεργητικό} / \text{Σύνολο ενεργητικού}$
9.ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ
$\text{Απασχοληθέντα κεφάλαια} / \text{Πάγιο ενεργητικό}$ $\text{Ίδια κεφάλαια} / \text{Πάγιο Ενεργητικό}$ $\text{Καθαρό κεφάλαιο κίνησης} / \text{Κυκλοφορούν Ενεργητικό}$
10.ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ
$\text{Τρέχουσα τιμή μετοχής} / \text{Κέρδη ανά μετοχή}$ $\text{Μέρισμα ανά μετοχή} / \text{Τρέχουσα τιμή μετοχής}$ $\text{Τρέχουσα τιμή μετοχής} / \text{Λογιστική αξία μετοχής}$

Ο υπολογισμός και η ανάλυση των αριθμοδεικτών, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, είναι ιδιαίτερα δημοφιλής. Επιπρόσθετα όμως ο αναλυτής των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να προχωρήσει στη σύνταξη πινάκων κίνησης κεφαλαίου και στη σύγκρισή τους με τους αντίστοιχους των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και του κλάδου. Οι πίνακες κίνησης κεφαλαίου ουσιαστικά αποτελούν καταστάσεις πηγών άντλησης κεφαλαίων και χρήσης τους. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζουν τα κεφάλαια που απαιτήθηκαν για την αύξηση των στοιχείων του ενεργητικού και την πληρωμή των υποχρεώσεων και τις πηγές από τις οποίες προήλθαν αυτοί οι πόροι. Οι κεφαλαιακές ανάγκες και οι πηγές χρηματοδότησης αντλούνται από τη σύγκριση δύο διαδοχικών

ισολογισμών, έναρξης και λήξης της περιόδου αναφοράς και από τον υπολογισμό των μεταβολών που υπάρχουν σε αυτούς.

Συμπερασματικά προκύπτει ότι από την ανάλυση λογιστικών καταστάσεων προκύπτουν ερωτήματα και χώρος για περαιτέρω ανάλυση των προβληματικών περιοχών δραστηριότητας της επιχείρησης αναφορικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση. Τα αποτελέσματα δεν αφορούν μόνο την πραγματοποίηση της ανάλυσης για τη μελετώμενη επιχείρηση, καθώς απαραίτητη προϋπόθεση είναι η χρήση πληροφόρησης για τον κλάδο αλλά και τη διεθνή και εγχώρια οικονομία. Άλλωστε θα ήταν άστοχο να αντιμετωπίζεται η επιχείρηση ως μονάδα, καθώς είναι βέβαιο ότι επηρεάζεται τόσο από το στενό όσο και από το ευρύτερο εξωτερικό περιβάλλον. Μέσα λοιπόν από την ανάλυση της επιχείρησης, η οποία όμως θα πρέπει να αρχίσει από την ανάλυση των μακροοικονομικών εξελίξεων, την εξέταση των ανταγωνιστικών δυνάμεων που επικρατούν στον κλάδο και τέλος την εξέταση των ειδικών παραγόντων που αφορούν την επιχείρηση, μπορούν να οδηγηθούν οι αναλυτές των οικονομικών καταστάσεων σε ορθολογικότερη λήψη αποφάσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρτίκης, Γ., 2003, «Χρηματοοικονομική Διοίκηση: Ανάλυση και Προγραμματισμός», 1^η έκδοση, Εκδόσεις Interbooks
- Βασιλάτου – Θανοπούλου Ε., 2001, “Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική λογιστική: Το λογιστικό κύκλωμα και η χρησιμοποίηση των λογιστικών στοιχείων για τη λήψη αποφάσεων”, τεύχος Γ, 3^η έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Βασιλάτου – Θανοπούλου Ε., 2001, “Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική λογιστική: “Θεμελιώδεις λογιστικές έννοιες”, τεύχος Β, 4^η έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Βλάχος Χ., Λουκά Λ., 2007, «Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 2007», 4^η έκδοση, Εκδόσεις Globaltraining
- Γκίκας Δ., 2002, “Η ανάλυση και οι χρήσεις των λογιστικών καταστάσεων”, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Παπάς Α., 2003, “Χρηματοοικονομική λογιστική: Θεωρητικά και πρακτικά θέματα”, τόμος Α, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Σακέλλης Ε., 2004, «Το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο», τόμος Δ, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Ε. Σακέλλη

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Brealey R.A., Myers S.C., Marcus A.J., 2004, “Fundamentals of Corporate Finance”, 4th edition, Mc Graw - Hill
- Dillard J., 1991, “Accounting as a Critical Social Science”, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Volume 4, Issue 1, pg 8-28
- Dyckman T., Dukes R., Davis C., 2000, “Intermediate Accounting”, 5th edition, McGraw – Hill Book Company
- Gigler F., Hemmer T., 2001 “Conservatism, Optimal Disclosure Policy, and the Timeliness of Financial Reports”, The Accounting Review, Volume 76, Issue 4, pg 471-493
- Kinney W., 2001, “Accounting Scholarship: What is Uniquely Ours?”, The Accounting Review, Volume 76, Issue 2, pg 275 - 284
- Meigs W., Meigs R., 1987, “Accounting: The basis for business decisions”, 7th edition, McGraw – Hill Book Company
- Napier C., 2001, “Accounting history and Accounting progress”, Accounting history, Volume 6, Issue 7, pg 7-31
- Young D., Guenther D., 2003, “Financial Reporting Environments and International Capital Mobility”, Blackwell Publishing on behalf of The Institute of Professional Accounting, Volume 41, Issue 3, pg 553 – 579

3. Ελεγκτική

3.1 Γενικά

Οι σύγχρονες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον. Ο αριθμός των επιχειρήσεων αυξάνεται, ο ανταγωνισμός γίνεται ολοένα και εντονότερος και ενισχύεται διαρκώς ο ρόλος των επαγγελματιών στελεχών μέσα στους οργανισμούς. Ταυτόχρονα οι αγορές χρήματος και κεφαλαίων αναπτύσσονται και παρέχουν στους επενδυτές τη δυνατότητα για αγοραπωλησία πιο σύνθετων επενδυτικών προϊόντων σε σχέση με το παρελθόν. Μέσα σε αυτό το κλίμα έντονων αλλαγών οι οικονομικοί φορείς είναι αναγκαίο να λαμβάνουν ορθολογικές αποφάσεις αναφορικά με την κατανομή των πόρων που έχουν στη διάθεσή τους. Η βάση για να ληφθούν όμως ορθολογικές αποφάσεις είναι η έγκαιρη και επαρκής χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Σε αυτό το σημείο κρίνεται επιτακτική η συνδρομή τόσο της Λογιστικής, που ασχολείται με την παροχή των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όσο και της Ελεγκτικής που θα εξακριβώσει την αξιοπιστία αυτής της πληροφόρησης. Μάλιστα η ανάγκη για αξιόπιστη λογιστική πληροφόρηση γίνεται ακόμα εντονότερη εξαιτίας της πρόσφατης οικονομικής κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει ο βαθμός αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων. Επομένως είναι βασικός ο ρόλος των ελεγκτών και των εκθέσεων ελέγχου στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στο σύγχρονο επιχειρηματικό κόσμο.

3.2 Έννοια, ορισμός και περιεχόμενο της Ελεγκτικής

Η Ελεγκτική αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς κλάδους της Λογιστικής. Περιλαμβάνει τη διατύπωση αρχών και κανόνων σχετικά με τη διενέργεια οικονομικών ελέγχων. Έχει ως κύριο στόχο τη διαπίστωση της ειλικρινούς και ορθής παρουσίασης

των οικονομικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης. Ως θεσμός, υποστηρίζει την ανάγκη για μετάδοση αξιόπιστων χρηματοοικονομικών πληροφοριών.

Η Ελεγκτική μπορεί να αποτελέσει ταυτόχρονα έναν ανεξάρτητο επιστημονικό κλάδο αλλά και μια τεχνική. Ως επιστημονικός κλάδος, μέσα από τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και αντλώντας γνώση από συναφείς επιστημονικούς κλάδους, όπως είναι τα Οικονομικά, η Στατιστική, η Νομική και η Πληροφορική, παράγει νέα γνώση για την αντιμετώπιση σύγχρονων προβλημάτων. Από την άλλη πλευρά, ως τεχνική, αξιοποιεί τις διαδικασίες και τις μεθόδους που έχουν ήδη παγιωθεί, ώστε να παράγει έργο στον τομέα της εξακρίβωσης της αξιοπιστίας της οικονομικής πληροφόρησης.

Η ανάγκη για την ανάπτυξη της Ελεγκτικής προκύπτει ουσιαστικά από τη βαρύτητα που έχει για την οικονομική ζωή η διαφάνεια στη διαχείριση των οικονομικών πόρων, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι στις περισσότερες επιχειρήσεις η διοίκηση έχει διαχωριστεί από τους ιδιοκτήτες. Επομένως, η σύγχρονη Ελεγκτική μπορεί να περιορίσει τις ατέλειες στην οικονομική πληροφόρηση που προκύπτουν από ανθρώπινα λάθη (ακούσια ή μη) και να βοηθήσει στον έγκαιρο εντοπισμό και τη διόρθωση τυχόν λογιστικών σφαλμάτων. Επιπλέον μπορεί στη σημερινή εποχή να περιορίσει τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από τη σχέση ιδιοκτήτη και διαχειριστή σε μία επιχείρηση και κατ' επέκταση από την ασυμμετρία πληροφόρησης που υπάρχει μεταξύ των δύο μερών που πολλές φορές έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα.

Για να δοθεί ένας περιεκτικός ορισμός της Ελεγκτικής θα πρέπει να αναφερθεί κανείς στα βασικά δομικά στοιχεία της. Επομένως « η Ελεγκτική είναι ο επιστημονικός κλάδος της συστηματικής διαδικασίας συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό για την περίπτωση πρόσωπο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας, με σκοπό να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια.» (Καζαντζής, 2006, σελ. 52)

Η Ελεγκτική λοιπόν περιλαμβάνει μια δομημένη σειρά βημάτων, ώστε να εξεταστούν και να παρουσιαστούν ακριβοδίκαια τα βασικά στοιχεία του ελέγχου. Ο ελεγκτής είναι απαραίτητο να διαθέτει όχι μόνο τα επαγγελματικά και επιστημονικά προσόντα, αλλά

και την απαραίτητη ηθική στάση ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία του κατά τη διάρκεια της διενέργειας του ελέγχου. Η πραγματοποίηση της διαδικασίας αυτής καθιστά απαραίτητη προϋπόθεση την οριοθέτηση τόσο της οικονομικής μονάδας όσο και της χρονικής περιόδου. Τα ευρήματα της όλης διαδικασίας είναι αναγκαίο να γνωστοποιηθούν γραπτά ώστε να χρησιμοποιηθούν και να αξιολογηθούν κατά τη διαδικασία ανάλυσης χρηματοοικονομικών καταστάσεων από όλους τους χρήστες.

3.3 Η διάκριση των ελέγχων

Οι έλεγχοι μπορούν να ταξινομηθούν σε κατηγορίες με διάφορα κριτήρια. Στη συνέχεια ακολουθεί η παράθεση των ειδών των ελέγχων με βάση τα διάφορα κριτήρια που απαντώνται στη βιβλιογραφία.

- Με κριτήριο την έκταση οι έλεγχοι διακρίνονται σε γενικούς, που καλύπτουν όλη τη διαχείριση μίας περιόδου και σε ειδικούς, που επικεντρώνονται σε ένα συγκεκριμένο τομέα.
- Με κριτήριο τον ειδικότερο σκοπό τους ταξινομούνται σε προληπτικούς, που διενεργούνται εκ των προτέρων με στόχο να προλάβουν πιθανά λάθη και παραλείψεις και σε κατασταλτικούς, που στοχεύουν στην εύρεση λαθών και παραλείψεων που τυχόν υπάρχουν.
- Με κριτήριο τη διάρκεια χωρίζονται σε μόνιμους ή διαρκείς, σε τακτικούς ή περιοδικούς και σε έκτακτους ή περιπτωσιακούς.
- Με κριτήριο το ποιος ασκεί τον έλεγχο ταξινομούνται σε εξωτερικούς, που διενεργούνται από επαγγελματίες ελεγκτές και δεν έχουν καμία σχέση με την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και σε εσωτερικούς που διενεργούνται από ελεγκτές που βρίσκονται σε υπαλληλική σχέση με την επιχείρηση. Μία ακόμη κατηγορία είναι οι κρατικοί έλεγχοι που διενεργούνται για κρατικούς και ημικρατικούς φορείς.
- Με κριτήριο το αντικείμενο του ελέγχου οι έλεγχοι ταξινομούνται σε:
 - ο Ελέγχους οικονομικών καταστάσεων: Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και αν αποτελούν ακριβοδίκαιη παρουσίαση της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων της ελεγχόμενης επιχείρησης.

- Ελέγχους συμμόρφωσης: Οι έλεγχοι συμμόρφωσης έχουν ως κύριο στόχο τη διαπίστωση του αν τηρούνται οι κανονισμοί, οι πολιτικές, οι νόμοι και οι διαδικασίες που έχουν θεσπιστεί για την ελεγχόμενη μονάδα.
- Ελέγχους λειτουργικούς: «Οι έλεγχοι αυτοί περιλαμβάνουν μια συστηματική επισκόπηση των δραστηριοτήτων της ελεγχόμενης μονάδας σε σχέση με την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα της χρήσης της περιουσίας και των πόρων της επιχείρησης. Ο σκοπός ενός λειτουργικού ελέγχου είναι να αξιολογηθεί η απόδοση, να διαπιστωθούν περιοχές για βελτίωση και να προταθούν νέες λύσεις. Κάποιες φορές αυτός ο τύπος ελέγχου αναφέρεται ως έλεγχος απόδοσης ή διοικητικός έλεγχος. Οι λειτουργικοί έλεγχοι είναι γενικότερα πιο δύσκολο να διεξαχθούν σε σχέση τους ελέγχους οικονομικών καταστάσεων ή τους ελέγχους συμμόρφωσης. Ο σκοπός των λειτουργικών ελέγχων είναι να αυξηθεί η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα και επομένως μπορεί να αποδειχθεί πολύ δύσκολο να ταυτοποιηθούν αντικειμενικά και μετρήσιμα κριτήρια που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αυτό το σκοπό.» (Messier, GR 1997, σελ. 12)
- Ελέγχους κοινωνικούς: «Κοινωνικός έλεγχος ή έλεγχος κοινωνικής ευθύνης είναι ο έλεγχος που έχει αντικειμενικό στόχο την επαλήθευση, επικύρωση και επιβεβαίωση των πληροφοριών που συγκεντρώνει και παρουσιάζει η Κοινωνική Λογιστική. Τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτό ότι οι επιχειρήσεις εκτός από την παραδοσιακή υπευθυνότητά τους για μεγιστοποίηση του κέρδους και της αξίας τους, έχουν ευθύνη έναντι του εργασιακού τους δυναμικού, των πελατών και των προμηθευτών τους, καθώς και έναντι του κοινωνικού τους περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο δημιουργούνται και αναπτύσσονται. Η Κοινωνική Λογιστική αναπτύχθηκε ακριβώς για να συγκεντρώσει συστηματικά και να απεικονίσει όλες τις πληροφορίες που αναφέρονται στις σχέσεις της επιχείρησης με το κοινωνικό της περιβάλλον.» (Καζαντζής, 2006, σελ. 86)
- Ελέγχους οικονομικού εγκλήματος και απάτης: Οι έλεγχοι αυτοί αποτελούν ένα σχετικά νέο γνωστικό πεδίο και επαγγελματικό αντικείμενο της Ελεγκτικής. Πρέπει να διενεργούνται από καλά εκπαιδευμένους ελεγκτές, οι οποίοι να διαθέτουν γνώση της απάτης ως οργανωσιακού φαινομένου. Οι έλεγχοι αυτοί ουσιαστικά περιλαμβάνουν την κατασκευή ενός συστήματος ελεγκτικής, ικανού να αποκαλύψει και να προλάβει απατηλές ενέργειες και συμπεριφορές μέσα στην ελεγχόμενη επιχείρηση.

3.4 Κατηγορίες ελεγκτών

Οι ελεγκτές με βάση τη βιβλιογραφία μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις επιμέρους κατηγορίες. Πιο συγκεκριμένα κατηγοριοποιούνται σε εξωτερικούς, σε εσωτερικούς και σε κυβερνητικούς ελεγκτές.

Οι εξωτερικοί ελεγκτές αναφέρονται πολύ συχνά και ως ορκωτοί ελεγκτές λογιστές. Είναι ανεξάρτητοι από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και έχουν ως πρωταρχικό καθήκον την εξακρίβωση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων. Διενεργούν δηλαδή ελέγχους για να διαπιστώσουν κατά πόσο οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και αν αποτελούν ακριβοδίκαιη παρουσίαση της οικονομικής θέσης της ελεγχόμενης επιχείρησης. Φυσικά τα καθήκοντα τους είναι δυνατό να επεκταθούν και σε άλλα πεδία και να διενεργήσουν και τα υπόλοιπα είδη ελέγχου που αναφέρθηκαν παραπάνω. Οι ορκωτοί ελεγκτές είναι αναγνωρισμένοι από την πολιτεία και το λογιστικό σύστημα ως επαγγελματίες. Είναι απαραίτητο να έχουν πολύ καλή επαγγελματική κατάρτιση, καθώς το ελεγκτικό έργο απαιτεί γνώση της λογιστικής, της ελεγκτικής και του νομικού πλαισίου που διέπει την επιχειρηματική και επιχειρησιακή οργάνωση. Πέρα από εκπαίδευση απαραίτητο είναι να διαθέτουν κύρος, αμεροληψία και γενικότερα να έχουν επαγγελματική ηθική και δεοντολογία. Στην Ελλάδα το επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή ασκείται από τα μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.) που ιδρύθηκε με το Π.Δ. 226/1992.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν είναι ανεξάρτητοι από την ελεγχόμενη μονάδα, με την οποία συνδέονται με υπαλληλική ή συμβατική σχέση. Πρόκειται για στελέχη της επιχείρησης, τα οποία υπάγονται στην υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου. Διενεργούν ελέγχους μέσα στην επιχείρηση λειτουργικούς, διαχειριστικούς και συμμόρφωσης με τις εσωτερικές οδηγίες και τους κανονισμούς. Η ανεξαρτησία τους από την επιρροή των ελεγχόμενων είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του ελεγκτικού τους έργου. Για αυτό στα οργανογράμματα των επιχειρήσεων θα μπορούσε κάποιος να δει ότι η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου υπάγεται απευθείας, είτε στη διοίκηση, είτε στην επιτροπή ελέγχου. Οι εσωτερικοί ελεγκτές ασχολούνται τόσο με το σχεδιασμό και την επιθεώρηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου όσο και με την διενέργεια και εφαρμογή ελεγκτικών διαδικασιών και μηχανισμών. Οι αρμοδιότητες των στελεχών που εργάζονται σε αυτήν την υπηρεσία καθορίζονται επακριβώς και δεν υπόκεινται σε

παρεμβάσεις από τα άλλα τμήματα. Φυσικά όμως, η αυτονομία και η ανεξαρτησία του συγκεκριμένου τμήματος δε σημαίνει απαραίτητα ότι δρα απομονωμένα ή ότι επιδιώκει σκοπούς διαφορετικούς από τους γενικούς στόχους της επιχείρησης.

Η τρίτη κατηγορία ελεγκτών είναι αυτή των κυβερνητικών ελεγκτών. Είναι όργανα που διεξάγουν ελέγχους για λογαριασμό και όφελος της Πολιτείας. Μερικά παραδείγματα αυτής της κατηγορίας είναι οι φορολογικοί ελεγκτές, οι ελεγκτές του Ελεγκτικού Συνεδρίου και οι ελεγκτές του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

3.5 Ελεγκτικά Πρότυπα

Κατά τη διαδικασία κατάρτισης των λογιστικών καταστάσεων, ένας λογιστής οφείλει να ακολουθεί σε κάθε βήμα τους κανόνες που του επιβάλλουν τα Λογιστικά Πρότυπα. Αντίστοιχα, ένας ελεγκτής οφείλει κατά τη διενέργεια του ελέγχου να ακολουθεί τους κανόνες που επιβάλλουν τα Ελεγκτικά Πρότυπα. Τα πρότυπα αυτά είναι κατευθυντήριες οδηγίες για τη διενέργεια των ελέγχων καθώς και για την εξάσκηση του ελεγκτικού επαγγέλματος. Καθορίζονται από εθνικές και διεθνείς οργανώσεις λογιστών ή διεθνείς οργανισμούς και παρουσιάζουν διαφορές από κράτος σε κράτος. Η εναρμόνιση των εθνικών προτύπων σε διεθνές επίπεδο αποτελεί τον πρωταρχικό σκοπό της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ελεγκτών (International Federation of Accountants - I.F.A.C.). Σημαντική για τη θέσπιση των προτύπων υπήρξε η συμβολή των επαγγελματικών ενώσεων των Ελεγκτών της Αγγλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (The American Institute of Certified Public Accountants – A.I.C.P.A.). Τα ελεγκτικά πρότυπα του A.I.C.P.A. είναι αποδεκτά σε διεθνές επίπεδο και επηρεάζουν σημαντικά τη διαμόρφωση εθνικών προτύπων.

Στην Ελλάδα τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα αναπτύχθηκαν από την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων και διέπουν όλους τους διενεργούμενους ελέγχους από τα μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Έχουν διαμορφωθεί με βάση τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών. Η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων υιοθέτησε το σύνολο των γενικών αρχών των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων και παρέχει τη δυνατότητα επίκλησής τους συμπληρωματικά με τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα.

Συνοπτικά, τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα περιλαμβάνουν τις εξής ενότητες:

- Εισαγωγικά θέματα
- Γενικές αρχές και ευθύνες
- Αξιολόγηση και αντιμετώπιση του ελεγκτικού κινδύνου
- Ελεγκτική μαρτυρία
- Χρησιμοποίηση της εργασίας τρίτων
- Ελεγκτικά συμπεράσματα και πιστοποιητικά
- Εξειδικευμένοι έλεγχοι

3.6 Ρυθμιστικοί Φορείς του Ελεγκτικού Έργου

Στο ελεγκτικό έργο υπάρχουν ρυθμιστικές παρεμβάσεις από ανεξάρτητους φορείς. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά οι κυριότεροι από αυτούς:

- Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων: Ιδρύθηκε και καθιερώθηκε με το Νόμο 3148/2003. Αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους ορκωτούς ελεγκτές με στόχο την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού. Θεσπίστηκε σε αντιστοιχία με την ψήφιση από την Αμερικανική Γερουσία του Sarbanes – Oxley Act. Η επιτροπή αυτή, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, θέσπισε τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα και στις αρμοδιότητές της συμπεριλαμβάνεται η εποπτεία της δραστηριότητας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.
- Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς: Η επιτροπή κεφαλαιαγοράς είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου του οποίου η λειτουργία έχει σκοπό τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της κεφαλαιαγοράς και την προστασία του επενδυτικού κοινού. Πολλές από τις αποφάσεις της επηρεάζουν το ελεγκτικό έργο κατά τη διάρκεια της εποπτείας των ανωνύμων εταιρειών και των φορέων που δραστηριοποιούνται στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών.
- Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών Πρακτικών (I.A.P.C.): Είναι μια μόνιμη επιτροπή του Συμβουλίου της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (I.F.A.C.). Εκδίδει τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, έχοντας λάβει υπόψη τα εθνικά πρότυπα κάθε χώρας.

3.7 Το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα δραστηριοποιείται, ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Ιδρύθηκε με το Π.Δ. 226/1992 (ΦΕΚ 120 Α) κατά νομοθετική εξουσιοδότηση του άρθρου 75 του νόμου 1969/91. Το Π.Δ. 226/92 τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 121/1993 (ΦΕΚ 53 Α), το άρθρο 18 του νόμου 2231/1994, το άρθρο τρίτο του νόμου 2257/1994, το Π.Δ. 341/1997 (ΦΕΚ 232 Α) και το άρθρο 38 του νόμου 2733/1999. Αρχικά λειτουργούσε με την επωνυμία «Σώμα Ορκωτών Λογιστών», αλλά με την τελευταία διάταξη μετονομάστηκε σε «Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών».

Όπως αναφέρεται και στο Π.Δ. 226/1992 η σύσταση και η λειτουργία αποβλέπουν στην άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης των δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή (ίδρυμα, εταιρεία ή άλλο νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου). Ο έλεγχος ασκείται από πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα, που εργάζονται με διαφάνεια και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργούμενων ελέγχων. Οι ελεγκτές κατά την άσκηση του έργου τους πρέπει να ακολουθούν τα διεθνώς αναγνωρισμένα ελεγκτικά πρότυπα και τους όρους που τίθενται από νομοθεσία. Επιπρόσθετα είναι απαραίτητο για να εκπληρώνονται οι στόχοι του ελέγχου, να απολαμβάνουν οι ελεγκτές προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπόκεινται στους νομικούς και δεοντολογικούς περιορισμούς που επιβάλλονται από τη νομοθεσία και την επαγγελματική ένωση στην οποία ανήκουν. Πέρα από τον οικονομικό έλεγχο των οργανισμών η λειτουργία του Σ.Ο.Ε.Λ. στοχεύει και στη γενικότερη βελτίωση και αναβάθμιση του ελεγκτικού και λογιστικού επαγγέλματος.

Το Σ.Ο.Ε.Λ. διοικείται από επταμελές Εποπτικό Συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση. Μέλη του είναι οι Ορκωτοί Ελεγκτές, οι Επίκουροι Ορκωτοί Ελεγκτές, οι Δόκιμοι Ορκωτοί Ελεγκτές και οι Ασκούμενοι Ορκωτοί Ελεγκτές. Τα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. είναι εγγεγραμμένα σε μητρώα που τηρούνται από αυτό. Επίσης σε ειδική μερίδα του μητρώου είναι εγγεγραμμένες και οι εταιρείες ή κοινοπραξίες δύο τουλάχιστον Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους τα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. δίνουν τον όρκο που ορίζεται στο Π.Δ. 226/1992. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές έχουν πλήρη δικαιώματα και υποχρεώσεις ως μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών και ασκούν με δική τους εποπτεία και ευθύνη το ελεγκτικό

επάγγελμα. Από την άλλη πλευρά όμως οι ελεγκτές που ανήκουν στις βαθμίδες του επίκουρου, του δόκιμου, και του ασκούμενου ορκωτή ελεγκτή υποστηρίζουν τους Ορκωτούς Ελεγκτές στην εκτέλεση του έργου τους, ενεργώντας πάντοτε για λογαριασμό και υπό την ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή που τους επιβλέπει.

3.8 Ευθύνη ελεγκτή

3.8.1 Ηθική ευθύνη ελεγκτών

Οι ορκωτοί ελεγκτές πέρα από νομική ευθύνη, έχοντας αναλάβει την υποχρέωση να εξυπηρετήσουν συγκεκριμένη ανάγκη του κοινωνικού συνόλου έχουν και ηθική ευθύνη. Δρουν ως μέλη ενός επαγγελματικού συνόλου και επομένως θα πρέπει να ακολουθούν τον κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς, που επιβάλλεται από το σώμα ελεγκτών, τόσο ως προς τους πελάτες, όσο ως προς τα υπόλοιπα μέλη του σώματος.

Αυτός ο κώδικας επαγγελματικής συμπεριφοράς προστατεύει τους ελεγκτές και την εικόνα του ελεγκτικού επαγγέλματος στο κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι. Αποτελεί ένδειξη ότι η επαγγελματική κοινότητα των ορκωτών λογιστών εξυπηρετεί συγκεκριμένους κοινωνικούς σκοπούς και εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Πέρα από τη συλλογική ηθική ευθύνη η εξατομικευμένη ηθική συμπεριφορά κάθε ελεγκτή συντελεί στην εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των κοινωνικών εταίρων που χρησιμοποιούν τις λογιστικές καταστάσεις.

Δεν υπάρχει ένας ενιαίος κώδικας δεοντολογικής επαγγελματικής συμπεριφοράς που θα μπορούσε να εφαρμοστεί από όλους τους ελεγκτές. Οι ορκωτοί ελεγκτές στις ΗΠΑ μπορούν να ακολουθούν τον κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς του Σώματος Ορκωτών Λογιστών των ΗΠΑ. Ο κάθε ελεγκτής όμως θα πρέπει να μπορεί να επιδείξει αποδεκτή δεοντολογικά συμπεριφορά κατά την άσκηση του έργου του.

Στην Ελλάδα προβλέπονται από το νόμο μία σειρά από προληπτικές διατάξεις και κυρώσεις στον ιδρυτικό νόμο του σώματος ορκωτών ελεγκτών λογιστών (Π.Δ. 226/92). Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 15 του Π.Δ. 226/92 προβλέπονται οι πράξεις που είναι

ασυμβίβαστες με το ελεγκτικό επάγγελμα. Γίνεται επίσης αναφορά στην απαγόρευση απόκτησης μετοχών της ελεγχόμενης επιχείρησης και παροχής εγγυήσεων υπέρ αυτής και στην απαγόρευση άσκησης ελεγκτικού επαγγέλματος χωρίς μόνιμη επαγγελματική στέγη. Επιπρόσθετα στα άρθρα 20 – 22 του ίδιου διατάγματος καθορίζονται οι διαδικασίες, οι απαγορεύσεις, οι οδηγίες και οι προβλεπόμενες κυρώσεις για την άσκηση πειθαρχικού ελέγχου. Ακόμη για τα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. προβλέπεται μία σειρά από διατάξεις στην υπουργική απόφαση Αριθ. 623 σχετικά με τον κανονισμό δεοντολογίας των μελών του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Ο κανονισμός αυτός στοχεύει στη διασφάλιση της ποιότητας του ελεγκτικού έργου, στη διαφάνεια των ελεγκτικών διαδικασιών και πράξεων και στην προστασία του επαγγελματικού κύρους των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ.. Από τον κανονισμό ορίζονται κατευθυντήριες οδηγίες για την επίδειξη δεοντολογικής επαγγελματικής συμπεριφοράς. Πιο συγκεκριμένα επιβάλλεται ο ελεγκτής:

- Να συμπεριφέρεται αξιοπρεπώς και να διαβιώνει ως τίμιος και συνετός οικογενειάρχης.
- Να αναλαμβάνει εργασίες και να προβαίνει σε γνωστοποιήσεις σύμφωνα με το νόμο, τις αποφάσεις και οδηγίες του εποπτικού συμβουλίου και των εσωτερικών κανονισμών που τυχόν τον δεσμεύουν.
- Να διαφυλάσσει την ανεξαρτησία του μέσα από την εφαρμογή των κανόνων που τη διασφαλίζουν.
- Να μη χρησιμοποιεί την ιδιότητα του για ίδιους σκοπούς.
- Να μην προβαίνει σε δυσφημιστικές ή αθέμιτου ανταγωνισμού πράξεις.
- Να μην παρέχει ανακριβείς ή παραπλανητικές πληροφορίες.

Επιπλέον στο συγκεκριμένο κανονισμό υπάρχουν ειδικότερες διατάξεις για βασικές συνιστώσες του ελεγκτικού επαγγέλματος. Αναφορικά με την παροχή των επαγγελματικών υπηρεσιών ο ελεγκτής οφείλει να παρέχει υπηρεσίες διασφαλίζοντας τη νομιμότητα και την εγκυρότητά τους, σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα. Μπορεί να χρησιμοποιεί βοηθούς, αλλά έχει την ευθύνη για την εργασία που εκτέλεσαν οι βοηθοί του κάτω από την επίβλεψη του. Η εργασία του ανατίθεται από τον ελεγκτικό φορέα στον οποίο είναι μέλος, άλλα φέρει προσωπική ευθύνη για την αξιοπιστία του πορίσματός του.

Στον κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας στο άρθρο 4 γίνεται αναφορά και στις ιδιότητες της ανεξαρτησίας και της αντικειμενικότητας που είναι βασικές για την αξιόπιστη εξαγωγή συμπερασμάτων και πορίσματος ελέγχου. Για τα διασφάλιση αυτών των ιδιοτήτων είναι απαραίτητο ο ελεγκτής να μην επιτρέπει παρεμβάσεις στο έργο του από τον ελεγχόμενο ή τρίτους, να μην αποφασίζει ο ίδιος για θέματα αρμοδιότητας του ελεγχόμενου και να μην έχει συμφέρον από την πορεία των εργασιών της ελεγχόμενης μονάδας. Επιπρόσθετα η αμοιβή του θα πρέπει να είναι η προκαθορισμένη νόμιμη με διαφανείς διαδικασίες και δεν επιτρέπεται καμία παρέκκλιση από αυτή. Το ελεγκτικό έργο είναι υποχρεωτικό να εκτελείται σύμφωνα με τη νομοθεσία και τις αποφάσεις του Εποπτικού Συμβουλίου για τα ασυμβίβαστα και τις απαγορεύσεις. Τέλος αναφορικά με την ανεξαρτησία απαγορεύεται ρητά σε ελεγκτή η ανάληψη ελέγχου οικονομικής μονάδας στην οποία έχει διατελέσει μέλος της διοίκησης, οικονομικός, λογιστικός, φορολογικός σύμβουλος ή εσωτερικός ελεγκτής.

Στο άρθρο 5 του κανονισμού δίνονται οι κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με την εχεμύθεια που θα πρέπει να επιδεικνύουν τα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. και στο άρθρο 6 καθορίζονται οι βασικοί κανόνες ώστε να διασφαλίζεται η ποιότητα της ελεγκτικής εργασίας. Στα άρθρα 7 και 8 δίνονται οι γενικές κατευθύνσεις για τη συμπεριφορά του ελεγκτή σχετικά με τη διαφήμιση και τον αθέμιτο ανταγωνισμό και τις σχέσεις με συναδέλφους και ελεγκτικούς φορείς. Τέλος στο άρθρο 10 απαγορεύεται η υποβάθμιση του επιστημονικού και επαγγελματικού κύρους των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ., είτε με την υιοθέτηση ανάρμοστης συμπεριφοράς, είτε με παρέκκλιση από τις αποφάσεις και τις οδηγίες του εποπτικού συμβουλίου.

Φυσικά ο κανονισμός αυτός δίνει τη γενική κατεύθυνση για τη συμπεριφορά και την ηθική που πρέπει να επιδεικνύουν οι ελεγκτές κατά την άσκηση του ελεγκτικού επαγγέλματος και η εφαρμογή τους επαφίεται στην ατομική συμπεριφορά του κάθε ελεγκτή ξεχωριστά.

3.8.2 Νομική ευθύνη ελεγκτή

Οι ελεγκτές κατά τον έλεγχο της επιχείρησης έχουν αστική ευθύνη η οποία προκύπτει από το νόμο 2190/1920 άρθρο 37 παρ. 3 στο οποίο ορίζεται ότι: «Οι ελεγκτές

ευθύνονται κατά την άσκηση των καθηκόντων τους δια παν ππαίσμα, υποχρεούμενοι εις αποζημίωση της εταιρείας. Οι εκ του παρόντος ευθύνη δε δύναται να αποκλειστεί ή τροποποιηθεί. Η αξίωση της εταιρείας παραγράφεται μετά διετία.» Προκύπτει λοιπόν ότι οι ελεγκτές ευθύνονται ατομικά για κάθε ππαίσμα ή ζημία που θα προκαλέσουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Για τη θεμελίωση ππαίσματος θα πρέπει να υπάρχει δόλος ή βαριά αμέλεια και η ζημία να προκύπτει από τη χρήση του πιστοποιητικού του ελέγχου. Και αυτό γιατί οι ορκωτοί λογιστές δεν μπορούν να εγγυηθούν την ακρίβεια των μεγεθών των οικονομικών καταστάσεων, ούτε και να διασφαλίσουν ότι θα ολοκληρώσουν το ελεγκτικό έργο χωρίς παραλείψεις. Θα πρέπει όμως να διασφαλίσουν ότι η εικόνα των οικονομικών καταστάσεων δεν είναι παραπλανητική και ότι παρουσιάζουν εύλογα τη χρηματοοικονομική θέση και την περιουσία της ελεγχόμενης μονάδας.

Για τους ορκωτούς λογιστές, όσον αφορά την αστική ευθύνη που φέρουν, ορίζεται ειδικότερα στο Π.Δ. 226/ 92 στο άρθρο 19 ότι: «Ο ορκωτός ελεγκτής ευθύνεται για κάθε ζημία εκ θετικής ενέργειας ή παραλείψεώς του, εφόσον αυτή οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια του ασκήσαντος τον έλεγχο και αποδεδειγμένα προκλήθηκε από τη χρήση του πιστοποιητικού ελέγχου. Η ευθύνη προς αποζημίωση δεν μπορεί να είναι ανώτερη του πενταπλάσιου του συνόλου των εκάστοτε ετήσιων αποδοχών του Προέδρου του Αρείου Πάγου ή του συνόλου των αμοιβών του ευθυνόμενου Ορκωτού Ελεγκτή κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο. Παράλληλα με αυτές τις διατάξεις ισχύει και το άρθρο 914 του Αστικού Κώδικα, σύμφωνα με το οποίο αυτός που ζημίωσε κάποιον παράνομα και υπαίτια έχει την υποχρέωση να τον αποζημιώσει. Ο ελεγκτής λοιπόν, σύμφωνα με τα άρθρα του Αστικού Κώδικα για την αδικοπραξία έχει την ευθύνη να αποζημιώσει τους τρίτους, μετόχους, επενδυτές, δανειστές που έβλαψε με πράξη ή παράλειψη. Έμμεσα, η ευθύνη αποζημίωσης των τρίτων συνάγεται και από το άρθρο 16 του Π.Δ. 226/92, στο οποίο ορίζεται ότι οι ελεγκτές και οι ελεγκτικές εταιρείες πρέπει να έχουν ασφαλιστική κάλυψη για την πρόκληση ζημίας σε τρίτους.

Η ποινική ευθύνη των ελεγκτών θεμελιώνεται στο νόμο 2190/ 1920 στα άρθρα 63β και 63γ. Στο άρθρο 63β αναφέρεται ότι: «Ελεγκτές...αν από αμέλεια θεώρησαν ως νομίμως έχοντα ισολογισμό που καταρτίστηκε παρά τις διατάξεις του νόμου και του καταστατικού, τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι τριών μηνών και με χρηματική ποινή μέχρι 80.000 δραχμές ή με μία από τις ποινές αυτές. Σε περίπτωση όμως δόλου τιμωρούνται με τις ποινές του άρθρου 57.» Στο άρθρο 63 γ αναφέρεται για την παράβαση του καθήκοντος της εχεμύθειας ότι: «Τιμωρείται δια φυλακίσεως, μέχρι τριών μηνών πας ελεγκτής όστις δεν ήθελε τηρήσει απόλυτον εχεμύθεια, περί των παρ'

αυτού παρατηρηθέντων εν τη λειτουργία της εταιρείας.» Η παράβαση του καθήκοντος της εχεμύθειας αναφέρεται και στο Π.Δ. 226/ 92 αρ.16. Τέλος, για τη νομική ευθύνη, σύμφωνα με το ν. 2190/1920 τιμωρείται με φυλάκιση τριών μηνών ο ελεγκτής που «Δε δήλωσε κώλυμα ασκήσεως ελέγχου προκειμένου περί εταιρειών εις ας υπηρετεί οπωσδήποτε ή τυγχάνει μέλος του διοικητικού συμβουλίου αυτών και είχε τας ιδιότητας ταύτας οποτεδήποτε κατά διάστημα δύο ετών προ της ημέρας καθ' ην ανετέθει σε αυτόν η άσκησης του ελέγχου. Το αυτό εφαρμόζεται κι όταν ο ελεγκτής υπηρετεί εις εταιρείαν διοικούσαν κατ' ουσίαν την εταιρεία εφής διετάχθην ο έλεγχος.»

Καταλήγουμε στο πόρισμα ότι ο ελεγκτής έχει ατομική, έστω και αν ο έλεγχος καταρτίστηκε συλλογικά, νομική ευθύνη η οποία θεμελιώνεται στο ποινικό και αστικό δίκαιο.

3.8.3 Πειθαρχικός έλεγχος ελεγκτή

Στο Π.Δ. 226/1992 στο άρθρο 20 ορίζονται τα μέτρα για την άσκηση του πειθαρχικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα ορίζεται ότι για τον πειθαρχικό έλεγχο τριμελές πειθαρχικό συμβούλιο που αποτελείται από ένα Σύμβουλο Επικρατείας, έναν εφέτη διοικητικών δικαστηρίων και έναν ορκωτό ελεγκτή εκλεγμένο από τη Γενική Συνέλευση του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών.

Σε αυτό το πειθαρχικό συμβούλιο μπορεί να παραπεμφθεί με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου ο ελεγκτής για:

- Πλημμελή άσκηση των καθηκόντων του
- Ανάρμοστη συμπεριφορά
- Παράβαση νόμου ή κανονιστικής διάταξης ή κανόνων δεοντολογίας

Το πειθαρχικό συμβούλιο μπορεί να επιβάλλει μετά την εφαρμογή της πειθαρχικής διαδικασίας που ορίζεται στο 2^ο παράρτημα του ίδιου διατάγματος τις εξής ποινές:

- Οριστική παύση
- Προσωρινή παύση μέχρι έξι μήνες
- Πρόστιμο μέχρι 1.000.000 δραχμές
- Επίπληξη

Σε περίπτωση κατά την οποία κριθεί από το Εποπτικό Συμβούλιο ότι το παράπτωμα είναι ελαφρύ και δεν προκλήθηκε από δόλο ή βαριά αμέλεια μπορεί αντί της παραπομπής να προχωρήσει σε αυστηρή σύσταση. Στην περίπτωση παραπομπής και επιβολής ποινής ο ελεγκτής μπορεί να προσφύγει στο Συμβούλιο της Επικρατείας με το βοήθημα της αίτησης ακυρώσεως.

3.9. Δειγματοληπτικός έλεγχος

3.9.1. Γενικά

Στις σύγχρονες επιχειρήσεις το εύρος των θεμάτων που θα πρέπει να εκτιμηθούν από τον ελεγκτή είναι ιδιαίτερα εκτεταμένες, καθώς στις σύγχρονες οικονομίες οι δομές των επιχειρήσεων γίνονται ολοένα και πιο σύνθετες και οι συναλλαγές πιο πολύπλοκες. Εξαιτίας λοιπόν του μεγάλου αριθμού των στοιχείων και των περιοχών που θα πρέπει να μελετηθούν, η δειγματοληψία στον έλεγχο καθίσταται αναγκαία. Με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατό να αξιοποιηθούν αποτελεσματικότερα οι διαθέσιμοι για τον έλεγχο πόροι και να περιοριστεί το κόστος και η διάρκεια των ελεγκτικών διαδικασιών.

Οι δειγματοληπτικές τεχνικές μπορούν να πάρουν διάφορες μορφές. Αυτό εξαρτάται από παράγοντες όπως είναι ο σκοπός του ελέγχου, το είδος της μελετώμενης οικονομικής μονάδας, ο οικονομικός προϋπολογισμός του ελέγχου καθώς και ο διαθέσιμος χρόνος.

Τυπικά, επιθυμία του ελεγκτή και βαθύτερος στόχος του ελέγχου που πραγματοποιεί είναι το δείγμα που θα λάβει να αντιπροσωπεύει ικανοποιητικά τον πληθυσμό. Η χρήση δειγματοληψίας είναι βασική πρακτική για τη συγκέντρωση των ελεγκτικών

τεκμηρίων και την εξαγωγή συμπερασμάτων και είναι απαραίτητη για τη θεμελίωση της υπεύθυνης έκφρασης γνώμης για το ακριβοδίκαιο των οικονομικών καταστάσεων.

3.9.2. Δειγματοληψία και έλεγχος

Η δειγματοληψία είναι η διαδικασία επιλογής μονάδων από ένα σύνολο ομοειδών μονάδων με τέτοιο τρόπο, ώστε το δείγμα να είναι αντιπροσωπευτικό του συνόλου από το οποίο προέρχεται.

Ο δειγματοληπτικός έλεγχος στοχεύει όχι μόνο στην αξιολόγηση και στον έλεγχο του δείγματος, αλλά και στη διαδικασία εξαγωγής συμπερασμάτων για το δείγμα. Τα συμπεράσματα αυτά στη συνέχεια μπορούν να αναχθούν σε συμπεράσματα για το σύνολο του πληθυσμού, από τον οποίο προέρχεται το δείγμα.

Η βασικότερη προϋπόθεση για να είναι αξιοποιήσιμη η δειγματοληψία είναι το δείγμα να έχει τέτοια χαρακτηριστικά, ώστε να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού. Γενικά, για να εξασφαλίζεται η αντιπροσωπευτικότητα θα πρέπει η επιλογή να γίνεται τυχαία, ώστε κάθε μονάδα να έχει την ίδια πιθανότητα με τις υπόλοιπες για να επιλεγεί. Το αντιπροσωπευτικό δείγμα μπορεί να είναι το τυχαίο, χωρίς να αποκλείεται όμως να υπάρχουν ορισμένοι σκοποί του ελέγχου που μπορούν να επηρεάσουν το δειγματοληπτικό σχέδιο. Για παράδειγμα συνειδητά αντικειμενικές ή υποκειμενικές εκτιμήσεις του ελεγκτή μπορούν να οδηγήσουν σε τροποποιημένες δειγματοληπτικές διαδικασίες βασισμένες σε προηγούμενη εμπειρία και γνώση.

3.9.3. Ο κίνδυνος δειγματοληψίας

Στον έλεγχο, αφού χρησιμοποιούνται δειγματοληπτικές μέθοδοι, θα πρέπει να εκτιμηθεί και να επιλεγεί από τον ελεγκτή το αποδεκτό επίπεδο κινδύνου που θα οφείλεται στη δειγματοληψία. Στη βιβλιογραφία συναντώνται δύο μορφές κινδύνων που απορρέουν από τη δειγματοληψία. Ονομάζονται διαδοχικά κίνδυνος δειγματοληψίας και μη σχετιζόμενος με τη δειγματοληψία κίνδυνος.

Ο κίνδυνος δειγματοληψίας προκύπτει από την πιθανότητα να εξαχθούν συμπεράσματα από το δείγμα, τα οποία να μην παρουσιάζουν την πραγματική εικόνα του πληθυσμού. Ο κίνδυνος αυτός ουσιαστικά προκύπτει στην περίπτωση που το δείγμα δεν είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού. Για να περιοριστεί ο κίνδυνος αυτός θα πρέπει να επιλέγει μεγαλύτερο μέγεθος δείγματος, αφού όσο το μέγεθος του δείγματος τείνει προς τον πληθυσμό, τόσο ο κίνδυνος δειγματοληψίας ελαττώνεται. Ένας ακόμη τρόπος για να περιοριστεί αυτό το είδος κινδύνου είναι να αυξηθεί η ποιότητα του επιλεγμένου δείγματος με τη χρήση αρτιότερων και βελτιωμένων δειγματοληπτικών μεθόδων. Οι πρακτικές όμως αύξησης του μεγέθους του δείγματος και βελτίωσης της ποιότητάς του συνεπάγονται ταυτόχρονα και επιβάρυνση του προϋπολογισμού του ελέγχου.

Από την άλλη, πέρα από τον κίνδυνο δειγματοληψίας υπάρχει και ο μη σχετιζόμενος με τη δειγματοληψία κίνδυνος, ο οποίος οφείλεται στην εφαρμογή ακατάλληλων τεχνικών δειγματοληψίας, υπολογιστικών μεθόδων και μη επαρκών ή ακατάλληλων ελεγκτικών διαδικασιών. Ο κίνδυνος αυτός δεν είναι δυνατό να εκτιμηθεί από τον ελεγκτή, αλλά μπορεί να ελαχιστοποιηθεί με την υιοθέτηση καταλληλότερων τεχνικών, με την καλύτερη εκπαίδευση των δόκιμων ελεγκτών και τη βελτίωση στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση των προγραμμάτων του ελέγχου.

3.9.4. Είδη ελεγκτικής δειγματοληψίας

Στη βιβλιογραφία συναντώνται δύο βασικά είδη δειγματοληψίας. Ο ελεγκτής μπορεί να κάνει χρήση της στατιστικής δειγματοληψίας ή της κατά κρίση (υποκειμενικής) δειγματοληψίας. Όταν ο ελεγκτής διενεργεί στατιστική δειγματοληψία θεωρείται ότι αυτόματα στο δείγμα εμπεριέχεται η έννοια της αντιπροσωπευτικότητας του πληθυσμού. Επίσης τα χαρακτηριστικά του δείγματος, όπως το μέγεθός του και οι κανόνες της στατιστικής που εφαρμόζονται κατά τη λήψη του, θεωρείται ότι χαρακτηρίζονται από πλήρη τυχαιότητα. Δηλαδή στη στατιστική δειγματοληψία εφαρμόζεται η στατιστική επιστήμη και οι νόμοι των πιθανοτήτων για την επιλογή του δείγματος και την εξαγωγή των αποτελεσμάτων για τον πληθυσμό. Μερικά από τα πλεονεκτήματα της στατιστικής δειγματοληψίας είναι τα παρακάτω:

- Ο ελεγκτής έχει τη δυνατότητα με τη βοήθεια των κατάλληλων στατιστικών μεθόδων και τεχνικών να διαχειριστεί σε κάθε περίπτωση το εξαγόμενο δείγμα με τέτοιο τρόπο, ώστε τα αποτελέσματα που θα προκύψουν να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένα.
- Στον ελεγκτή παρέχεται η δυνατότητα να εξοικονομήσει κόστος και χρόνο, χωρίς να αυξηθεί ταυτόχρονα η αβεβαιότητα αναφορικά με την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος.
- Παρέχεται μεγαλύτερη δυνατότητα εκτίμησης του κινδύνου να προκληθεί σφάλμα από τη δειγματοληψία.
- Επειδή το μέγεθος του δείγματος είναι περιορισμένο, παρέχεται η ευκολία της άσκησης λεπτομερούς ελέγχου μόνο των παραμέτρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον.

Από την άλλη πλευρά, ο ελεγκτής μπορεί να προχωρήσει στην εφαρμογή της κατά κρίση (υποκειμενικής) δειγματοληψίας. Στην περίπτωση αυτή η επιλογή του δείγματος βασίζεται σε κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που ενδιαφέρουν τον ελεγκτή σύμφωνα με την επαγγελματική του κρίση και εμπειρία. Το μέγεθος και η σύνθεση του δείγματος δεν καθορίζονται με στατιστικούς κανόνες και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην είναι δυνατό να ερμηνευτούν στατιστικά τα δεδομένα που προκύπτουν από το δείγμα. Ο ελεγκτής σε αυτό το είδος δειγματοληψίας επικεντρώνει την προσοχή του σε περιοχές υψηλού κινδύνου ή συγκεκριμένου ενδιαφέροντος. Η μέθοδος αυτή «δεν είναι αναγκαστικά μεροληπτική, αλλά είναι και αυτή ένα είδος δειγματοληψίας στην οποία η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος που θα προκύψει δε θα είναι στατιστικά προσδιορισμένη και τεκμηριωμένη και επομένως ίσως θεωρηθεί μειωμένης αξιοπιστίας και αξίας για περαιτέρω χρήση». (Κάντζος, 2006, σελ. 252)

Κριτήρια για την επιλογή του δείγματος μπορεί να είναι το μέγεθος κάποιων λογαριασμών, η φύση και η πηγή κάποιας συναλλαγής, καθώς και άλλα λογιστικά ή λειτουργικά χαρακτηριστικά.

Καταλήγοντας, αξίζει να αναφερθεί ότι και στις δύο μεθόδους ο ελεγκτής είναι εκείνος που βγάζει τα συμπεράσματα στα οποία αυτές οδηγούν και καμία μέθοδος δεν μπορεί και δε θα ήταν σωστό να επηρεάζει την κρίση του.

3.9.5. Μέθοδοι και τεχνικές στη στατιστική δειγματοληψία

Μέθοδοι επιλογής δείγματος

- Συστηματική δειγματοληψία: Αυτή η μέθοδος δε χρειάζεται στατιστική προεργασία. Ο ελεγκτής χωρίζει κατά διαστήματα μια σειρά στοιχείων προς εξέταση και επιλέγει μια μονάδα από το κάθε διάστημα. Δεν απαιτείται αρίθμηση των στοιχείων του πληθυσμού. Τα διαστήματα προκύπτουν από τη διαίρεση του πληθυσμού με το μέγεθος του δείγματος και το σημείο επιλογής της εκκίνησης ορίζεται τυχαία. Εξαιτίας του γεγονότος ότι η επιλογή αυτή προϋποθέτει χρήση τυχαίου αριθμού για το πρώτο στοιχείο, από το πρώτο διάστημα, ενώ τα υπόλοιπα στοιχεία που θα επιλεγούν εξαρτώνται από το πρώτο στοιχείο, η συστηματική δειγματοληψία διαφέρει από την τυχαία.
- Δειγματοληψία κατά στρώματα: Αυτή η μέθοδος χρησιμοποιείται όταν ο πληθυσμός αποτελείται από στοιχεία με διαφορετικά χαρακτηριστικά που δεν μπορούν να συμπεριληφθούν σε μια ομάδα και να εξασφαλιστεί η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Σε αυτήν την περίπτωση αναγκαστικά θα πρέπει ο πληθυσμός να διαχωριστεί σε ομάδες και να αποφασιστεί στη συνέχεια η συμμετοχή κάθε ομάδας στο δείγμα.
- Δειγματοληψία κατά υποομάδες: Η υποδιαίρεση του πληθυσμού σε ομάδες μπορεί να δώσει τη δυνατότητα το τυχαίο δείγμα να απαρτίζεται από έναν αριθμό αυτών των υποομάδων, οι οποίες όμως με αυτόν τον τρόπο θα ελεγχθούν πλήρως.
- Πίνακες τυχαίων αριθμών: Η μέθοδος αυτή είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη. Οι πίνακες τυχαίων αριθμών υπάρχουν στα βιβλία στατιστικής, σε ειδικά επιστημονικά βιβλία, ενώ μπορούν ακόμη να αναπαραχθούν μέσω της χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή. Προϋπόθεση για την εφαρμογή της μεθόδου αυτής είναι τα στοιχεία του πληθυσμού να είναι αριθμημένα διαδοχικά μεταξύ τους. Στη συνέχεια χρειάζεται να καθοριστεί η αντιστοιχία ανάμεσα στα στοιχεία που απεικονίζονται στον πίνακα και στα στοιχεία του πληθυσμού. Κατόπιν θα πρέπει να γίνει επιλογή ενός σημείου εκκίνησης στον πίνακα των τυχαίων αριθμών. Δηλαδή θα πρέπει να επιλεγεί πρώτα η σελίδα και μετά η γραμμή και η στήλη εκκίνησης. Αργότερα καθορίζεται η κατεύθυνση, η οποία

θα πρέπει να τεκμηριώνεται και στα φύλλα εργασίας. Για παράδειγμα, ο ελεγκτής θα μπορούσε να πάρει έναν πίνακα με τυχαίους οχταψήφιους αριθμούς για να μελετήσει τον πληθυσμό των τιμολογίων μιας επιχείρησης. Έστω ότι η αρίθμηση των τιμολογίων γίνεται από το ένα μέχρι το χίλια πεντακόσια δέκα πέντε, άρα ο ελεγκτής θα χρειαζόταν έναν πίνακα με τετραψήφιους αριθμούς. Για αυτόν το λόγο προσαρμόζει τον πίνακά του και δε λαμβάνει υπόψη τα τέσσερα τελευταία ψηφία των αριθμών. Άρα θεωρούμε ότι το τιμολόγιο 1 θα απεικονιζόταν στον πίνακα ως 0001XXXX, το 2 ως 0002XXXX κ.ο.κ. Στη συνέχεια ορίζεται ένα τυχαίο σημείο εκκίνησης πάνω στον πίνακα και ο ελεγκτής παίρνει ως δείγμα τους επόμενους αριθμούς από το σημείο εκκίνησης, ανάλογα με το μέγεθος του δείγματος που επιθυμεί να εξετάσει, που να μπορούν πάντα να αποτελέσουν τμήμα του πληθυσμού (Πρέπει να είναι τα πρώτα τέσσερα ψηφία τους μικρότερα από χίλια πεντακόσια δέκα έξι). Σε περίπτωση που δύο αριθμοί πάνω στο πίνακα έχουν ίδια τα τέσσερα πρώτα ψηφία τους, δε λαμβάνεται υπόψη δύο φορές το ίδιο τιμολόγιο, αλλά το προσπερνά και παίρνει έναν αριθμό ακόμη από τον πίνακα.

Μέθοδοι στατιστικής μέτρησης

Ο ελεγκτής μπορεί να προχωρήσει αντίστοιχα και στη μέτρηση των ποιοτικών παραμέτρων του πληθυσμού. Μπορεί δηλαδή, μέσα πάντοτε στα προκαθορισμένα όρια ακρίβειας και το επιτρεπτό επίπεδο εμπιστοσύνης, να προσδιορίσει τη συχνότητα συγκεκριμένων ποιοτικών χαρακτηριστικών για τον πληθυσμό, χρησιμοποιώντας τα δεδομένα του δείγματος και τα συμπεράσματα στα οποία τον οδήγησαν τα δεδομένα αυτά.

Μια άλλη προσέγγιση θα μπορούσε να είναι η ανακάλυψη ενός λάθους ή ιδιαίτερου φαινομένου στον πληθυσμό, με την προϋπόθεση όμως ότι εκείνο παρουσιάζεται με συχνότητα που προσεγγίζει το μηδέν και είναι επιθυμητή η ακριβέστερη εκτίμησή του. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται για παράδειγμα για την ανακάλυψη μιας παράλειψης εντός των προκαθορισμένων ορίων ακρίβειας και επιπέδου εμπιστοσύνης για να στηριχθεί ο εκάστοτε χαρακτηρισμός που έχει γίνει για τον πληθυσμό. Η επιλογή αυτής της μεθόδου σημαίνει ότι η συγκεκριμένη παράλειψη είναι ιδιαίτερα σημαντική και ότι η ύπαρξή της σε οποιοδήποτε ποσοστό θα έπρεπε να χαρακτηριστεί απαράδεκτη.

Μια τρίτη προσέγγιση αναφορικά με τη στατιστική μέτρηση είναι η μέθοδος του υπολογισμού των μεγεθών. Πιο συγκεκριμένα, είναι δυνατό με αυτήν την προσέγγιση να υπολογιστεί η μέση αξία από το δείγμα και στη συνέχεια να πολλαπλασιαστεί με τον

αριθμό των μονάδων του πληθυσμού με τέτοιο τρόπο, ώστε να προσδιοριστεί η συνολική αξία του πληθυσμού. Η συγκεκριμένη προσέγγιση βασίζεται σε μια υπόθεση, χωρίς την ύπαρξη της οποίας δεν έχει ουσιαστική ισχύ. Η υπόθεση αυτή είναι ότι ο μέσος του δείγματος προσεγγίζει με μεγάλη ακρίβεια το μέσο του πληθυσμού.

Οι προαναφερθείσες μέθοδοι έχουν διακριτά πλεονεκτήματα και ο ελεγκτής επιλέγει σε κάθε περίπτωση εκείνη που τον εξυπηρετεί, ώστε να διασφαλίζεται η όσο το δυνατό μεγαλύτερη αντιπροσωπευτικότητα του πληθυσμού από το δείγμα. Οποιαδήποτε όμως επιλογή και να κάνει ο ελεγκτής, μπορεί να προχωρήσει και στον έλεγχο της υπόθεσης ότι ο μέσος του δείγματος προσεγγίζει ή, ανάλογα με την περίπτωση είναι μεγαλύτερος ή μικρότερος από το ανάλογο μέγεθος του πληθυσμού σε προκαθορισμένα επίπεδα βεβαιότητας και ακρίβειας.

3.10 Ελεγκτικός κίνδυνος

Κατά το σχεδιασμό του ελεγκτικού έργου ο ελεγκτής θα πρέπει να εκτιμήσει τον ελεγκτικό κίνδυνο και να δομήσει την ελεγκτική διαδικασία, αφού έχει λάβει υπόψη και αυτή τη μεταβλητή. «Ο ελεγκτικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος, ο ελεγκτής να εκδώσει μία έκθεση σύμφωνης γνώμης, χωρίς δηλαδή καμία επιφύλαξη του ελεγκτή, για οικονομικές καταστάσεις που περιέχουν ουσιώδεις ανακρίβειες.» (Καζαντζής, 2006, σελ. 220). Ο ελεγκτικός κίνδυνος επηρεάζει τη φύση των ελέγχων (οικονομικότητα και αποτελεσματικότητα) αλλά και το χρονικό προγραμματισμό και το εύρος των ελεγκτικών εργασιών. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία ο ελεγκτικός κίνδυνος μπορεί να αναλυθεί σε τρεις συνιστώσες: τον ενδογενή κίνδυνο (Inherent Risk), τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου (Control Risk) και τον κίνδυνο (μη) ανακάλυψης (Detection Risk).

Ο ενδογενής κίνδυνος, με βάση την υπόθεση ότι δεν υπάρχει σύστημα εσωτερικού ελέγχου στην ελεγχόμενη μονάδα, ορίζεται ως η πιθανότητα οι οικονομικές καταστάσεις να περιέχουν ουσιώδη σφάλματα ή παραλείψεις εξαιτίας της φύσης των εργασιών και των ιδιομορφιών της ελεγχόμενης επιχείρησης ή του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιείται. Είναι δηλαδή η πιθανότητα, χωρίς διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου, ένα σφάλμα ή μια απάτη να επηρεάσει το λογιστικό πληροφοριακό σύστημα. Κάποιοι από τους παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τον ενδογενή κίνδυνο είναι:

- Το υπόλοιπο του λογαριασμού: όσο μεγαλύτερο τόσο πιθανότερα τα σφάλματα.
- Η δυνατότητα ρευστοποίησης του στοιχείου: όσο πιο εύκολη η μετατροπή σε μετρητά, τόσο μεγαλύτερος ο κίνδυνος απάτης.
- Η φύση του λογαριασμού με την έννοια της δυσκολίας ορισμού του περιεχομένου (π.χ. ορισμένα παράγωγα χρηματοδοτικά εργαλεία) ή της πολυπλοκότητας των συναλλαγών.
- Ο όγκος των εγγραφών: όσο μεγαλύτερος τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα σφάλματος.
- Οι υποκειμενικές εκτιμήσεις που υπόκεινται σε μεγαλύτερο σφάλμα από αντικειμενικά μετρήσιμα στοιχεία.

Κάποια από τα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν εξαιτίας της ύπαρξης υψηλού επιπέδου ενδογενούς κινδύνου είναι:

- Καταχώρηση ανύπαρκτων συναλλαγών
- Παράλειψη καταχώρησης συναλλαγών
- Ολοκλήρωση και καταχώριση μη εγκεκριμένων συναλλαγών
- Εσφαλμένα ποσά
- Καταχώρηση σε εσφαλμένους λογαριασμούς
- Λανθασμένη μεταφορά στο καθολικό
- Παραβίαση της αυτοτέλειας των χρήσεων

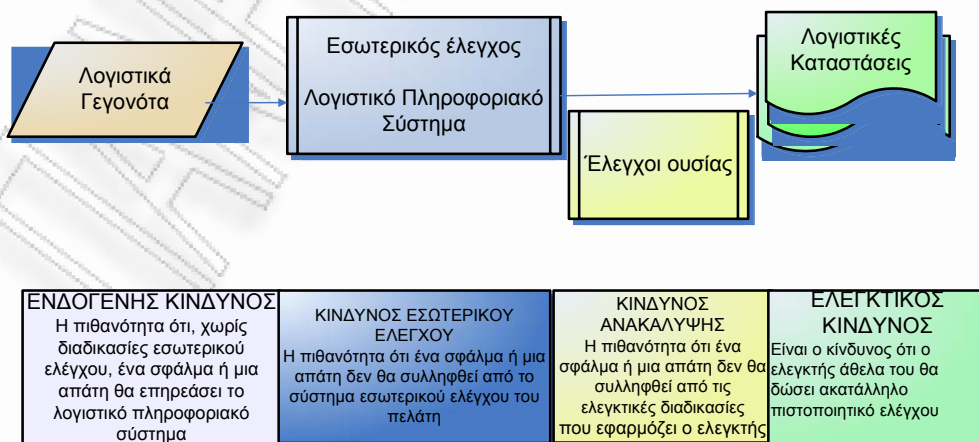
Ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου είναι η δεύτερη συνιστώσα του ελεγκτικού κινδύνου και αφορά την πιθανότητα να εμφανιστούν ουσιώδη λάθη και παραλείψεις στις οικονομικές καταστάσεις εξαιτίας της αναποτελεσματικότητας σχεδιασμού και λειτουργίας των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου. Ο κίνδυνος αυτός σχετίζεται με τη δυσλειτουργία δικλειδων ασφαλείας. Επομένως ο ελεγκτής πριν από κάθε έλεγχο οφείλει να προχωρήσει σε αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και προκαταρκτική εκτίμηση του κινδύνου δυσλειτουργίας των δικλειδων ασφαλείας. Μάλιστα ο προκαταρκτικός αυτός έλεγχος της λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να καταγράφεται και να τεκμηριώνεται στα φύλλα εργασίας. Με βάση τις εκτιμήσεις του ελεγκτή για την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου θα εκτιμηθεί και η πιθανότητα ανακρίβειες και λάθη να παρεισφρήσουν στις λογιστικές καταστάσεις. Όσο πιο υψηλό είναι το επίπεδο κινδύνου εσωτερικού ελέγχου, τόσο περισσότερα στοιχεία θα πρέπει να συγκεντρώσει και να εξετάσει ο εξωτερικός

ελεγκτής, ώστε να εξασφαλίσει τη δέουσα λογική διασφάλιση ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη λάθη και παραλείψεις. Οι ελεγκτές μπορούν να επηρεάσουν το επίπεδο του κινδύνου εσωτερικού ελέγχου με τις προτάσεις για βελτίωση της οργάνωσης και της λειτουργίας της μονάδας εσωτερικού ελέγχου.

Η τρίτη παράμετρος που εκτιμάται για τον υπολογισμό του ελεγκτικού κινδύνου είναι ο κίνδυνος μη ανακάλυψης. Αυτή η συνισταμένη αφορά τον κίνδυνο να αποτύχουν οι ελεγκτικές διαδικασίες να αποκαλύψουν ουσιώδη σφάλματα ή απάτες, αν υποθέσουμε ότι αυτά έχουν περάσει στο λογιστικό σύστημα και δεν έχουν συλληφθεί από το σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να προέρχεται από δύο πηγές. Η πρώτη πηγή είναι ο κίνδυνος δειγματοληψίας, που αναφέρεται στην πιθανότητα να παρεισφρήσουν ουσιώδη λάθη στις οικονομικές καταστάσεις επειδή το δείγμα που εξετάστηκε δεν ήταν αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού. Η δεύτερη πηγή είναι ο κίνδυνος παραγόντων εκτός δειγματοληψίας και αφορά τη χρήση ακατάλληλων ελεγκτικών μηχανισμών και μεθόδων.

Μεταξύ των τριών συστατικών που απαρτίζουν τον ελεγκτικό κίνδυνο υπάρχει σχέση αλληλεξάρτησης. Αυτό σημαίνει ότι όσο υψηλότερη είναι η εκτίμηση του ελεγκτή για τον ενδογενή κίνδυνο και τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου, τόσο χαμηλότερο απαιτείται να είναι το επίπεδο του κινδύνου μη ανακάλυψης, ώστε να διατηρείται ο ελεγκτικός κίνδυνος σε αποδεκτά χαμηλό επίπεδο.

Σχήμα 1: Ενδογενής κίνδυνος, κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου και κίνδυνος (μη) ανακάλυψης

Πηγή: Μπάλλας Α., 2006, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις στην Ελεγκτική

3.11 Το Μοντέλο του Ελεγκτικού κινδύνου

Σύμφωνα με το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου ο συνολικός ελεγκτικός κίνδυνος (AR) δίνεται από μία πολλαπλασιαστική συνάρτηση τριών μεταβλητών:

- Ενδογενής κίνδυνος (inherent risk, IR)
- Κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου (control risk, CR)
- Κίνδυνος (μη) ανακάλυψης (detection risk, DR)

$$AR = IR \times CR \times DR$$

Ο προσδιορισμός του ελεγκτικού κινδύνου και η χρήση του μοντέλου εξαρτώνται από την κρίση του ελεγκτή, ο οποίος και θα βγάλει συμπεράσματα με βάση το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου για ένα συγκεκριμένο λογαριασμό ή κύκλο συναλλαγών. Επομένως, το υπόδειγμα δεν εφαρμόζεται στο σύνολο του έργου, αλλά σε συγκεκριμένους λογαριασμούς ή υπόλοιπα λογαριασμών. Το ανεκτό ποσοστό ελεγκτικού κινδύνου είναι θέμα επαγγελματικής κρίσης και ο ανεκτός ελεγκτικός κίνδυνος μπορεί να διαφέρει από περίπτωση σε περίπτωση. Σημαντικά σημεία που θα πρέπει να αναφερθούν αναφορικά με το υπόδειγμα είναι τα εξής:

- Οι τρεις κίνδυνοι είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους.
- Ο ελεγκτής δεν μπορεί να επηρεάσει τον ενδογενή κίνδυνο ή τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου, που εξαρτώνται από την ελεγχόμενη μονάδα και το περιβάλλον της. Μπορεί μόνο να τους εκτιμήσει.
- Ο κίνδυνος μη ανακάλυψης μπορεί να ελεγχθεί από τον ελεγκτή μέσω των ελεγκτικών διαδικασιών.
- Υπάρχει αντίστροφη σχέση μεταξύ του κινδύνου μη αποκάλυψης και των άλλων δύο συστατικών στοιχείων κινδύνου (ενδογενής και κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου).

Για τη χρήση του μοντέλου ο ελεγκτής θα πρέπει να καθορίσει το αποδεκτό επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου για κάθε υπόλοιπο λογαριασμού ή κύκλο συναλλαγών. Στη συνέχεια θα πρέπει να προχωρήσει σε εκτίμηση του ενδογενούς κινδύνου και του

κινδύνου εσωτερικού ελέγχου που μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τη φύση των λογαριασμών. Τέλος, θα προχωρήσει στην επίλυση της εξίσωσης, λύνοντας τη έτσι ώστε να υπολογίσει το αποδεκτό επίπεδο κινδύνου μη ανακάλυψης. Δηλαδή θα χρησιμοποιήσει την εξίσωση με τη μορφή: $DR = AR / (IR * CR)$. Συμπερασματικά, με βάση το αποδεκτό επίπεδο κινδύνου μη ανακάλυψης, το οποίο θα προκύψει από τη διαδικασία, θα καθοριστεί η έκταση και το είδος των ελεγκτικών μηχανισμών που θα εφαρμοστούν. Αξίζει να αναφερθεί στο συγκεκριμένο σημείο ότι όταν ο ενδογενής και ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου είναι σε χαμηλά επίπεδα τότε ο ελεγκτής μπορεί να αποδεχθεί υψηλότερο κίνδυνο μη ανακάλυψης χωρίς να ξεπεράσει το αποδεκτό ποσοστό συνολικού ελεγκτικού κινδύνου.

3.12 Ουσιαστικότητα

Σύμφωνα με το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 3320 ο ελεγκτής οφείλει να συνεκτιμήσει τον παράγοντα της σημαντικότητας (ουσιαστικότητας) και τη σχέση του με τον ελεγκτικό κίνδυνο. Η ουσιαστικότητα, σύμφωνα με το σχετικό ελεγκτικό πρότυπο των Η.Π.Α., είναι το μέγεθος μιας παράλειψης ή ανακρίβειας στη λογιστική πληροφόρηση που θα επηρεάσει την κρίση του μέσου λογικού ατόμου, που στηρίζεται σε αυτήν την πληροφόρηση για να λάβει αποφάσεις. Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, στόχος του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι η διατύπωση γνώμης σχετικά με το αν οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν ακριβοδίκαια, από κάθε ουσιώδη άποψη, τη χρηματοοικονομική θέση και κατάσταση της επιχείρησης. Η ουσιαστικότητα λοιπόν της πληροφόρησης, και κατά συνέπεια των στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων, κρίνεται με γνώμονα το αν η ατελής ή λανθασμένη πληροφόρηση ενδέχεται να επηρεάσει τις οικονομικές αποφάσεις που λαμβάνονται με βάση τις οικονομικές καταστάσεις.

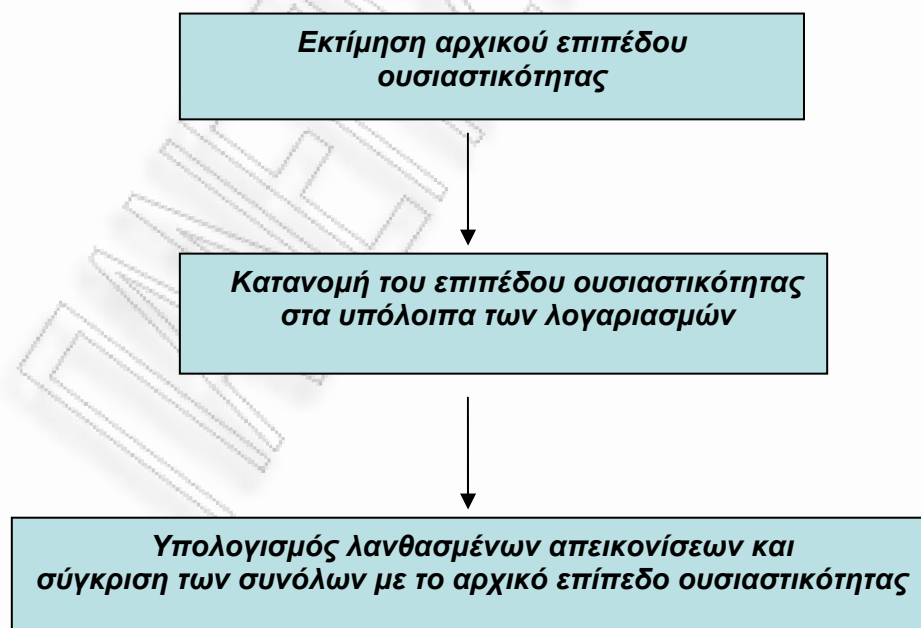
Το κριτήριο του ουσιώδους μπορεί να εξεταστεί τόσο με ποιοτικά όσο και με ποσοτικά χαρακτηριστικά. Κάποια κριτήρια μπορεί να είναι το απόλυτο ή σχετικό ύψος ενός λογαριασμού ή μιας συναλλαγής, η φύση του λογαριασμού ή της συναλλαγής, το αθροιστικό τους αποτέλεσμα στις λογιστικές καταστάσεις, καθώς και ορισμένες από τις συνθήκες του ελεγκτικού έργου. Η ουσιαστικότητα λοιπόν εξαρτάται από το μέγεθος των ποσών ή του λάθους / παράλειψης σε συνάρτηση πάντα με τις συγκεκριμένες οικονομικές καταστάσεις. Η σημαντικότητα πρέπει να συνεκτιμάται από τον ελεγκτή

κατά το σχεδιασμό των προδιαγραφών της φύσης, του χρόνου και της έκτασης των ελεγκτικών διαδικασιών, αλλά και κατά την αξιολόγηση των τυχόν λαθών που εντοπίζονται από τον έλεγχο. Έτσι λοιπόν για τη διαμόρφωση γνώμης και την αξιολόγηση του αν οι καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της επιχείρησης, είναι αναγκαίο να συνεκτιμηθούν από τον ελεγκτή οι σωρευτικές επιδράσεις των ανακρίβειών και των λαθών που δεν έχουν διορθωθεί ως προς τη σημαντικότητά τους.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι η εκτίμηση της ουσιαστικότητας ως μέγεθος είναι θέμα σχετικά υποκειμενικό και εξαρτάται από την κρίση του εκάστοτε ελεγκτή. Σύμφωνα με το Messier είναι δυνατό, για την εκτίμηση της ουσιαστικότητας, να ακολουθηθεί μια μεθοδολογία αποτελούμενη από τρία βήματα:

- Προκαταρκτική εκτίμηση του επιπέδου ουσιαστικότητας.
- Κατανομή του επιπέδου ουσιαστικότητας που εκτιμήθηκε στα υπόλοιπα των αντίστοιχων λογαριασμών.
- Υπολογισμός των λαθών που πιθανόν βρέθηκαν στις οικονομικές καταστάσεις και σύγκρισή τους με το αρχικό επίπεδο ουσιαστικότητας.

Σχήμα 2: Μεθοδολογία εκτίμησης ουσιαστικότητας

Αναλυτικότερα, θα πρέπει πρώτα να οριστεί από τον ελεγκτή το αρχικό επίπεδο της συνολικής ουσιαστικότητας. Πιο συγκεκριμένα, το αρχικό επίπεδο ουσιαστικότητας είναι το μέγιστο ποσό κατά το οποίο ο ελεγκτής πιστεύει ότι οι οικονομικές καταστάσεις μπορεί να περιέχουν λάθη, τα οποία όμως δεν επηρεάζουν τη λήψη αποφάσεων των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων. Το μέγεθος που θα προκύψει είναι σχετικό και ως βάσεις για τον καθορισμό του μπορεί να χρησιμοποιηθούν οικονομικά μεγέθη όπως είναι το συνολικό ενεργητικό, το σύνολο των εσόδων, τα καθαρά κέρδη προ φόρων και ο μέσος όρος των καθαρών κερδών προ φόρων της τελευταίας τριετίας. Ταυτόχρονα μπορούν να συνεκτιμηθούν παράγοντες όπως είναι παράνομες πράξεις, ποσά που μπορούν να παραβιάζουν τους όρους των συμβάσεων και ποσά που επηρεάζουν την τάση των κερδών διαχρονικά.

Το δεύτερο βήμα είναι η κατανομή του επιπέδου ουσιαστικότητας που εκτιμήθηκε στα υπόλοιπα των αντίστοιχων λογαριασμών. Ο σκοπός αυτής της κατανομής είναι η διευκόλυνση του σχεδιασμού της έκτασης των ελεγκτικών διαδικασιών για το συγκεκριμένο λογαριασμό. Στην κατανομή αυτή, ένας από τους παράγοντες που μπορεί να ληφθεί υπόψη είναι για παράδειγμα το μέγεθος του συγκεκριμένου λογαριασμού σε σχέση με το σύνολο των οικονομικών καταστάσεων.

Το τρίτο βήμα είναι ο υπολογισμός των λαθών που πιθανόν βρέθηκαν στις οικονομικές καταστάσεις και σύγκρισή τους με το αρχικό επίπεδο ουσιαστικότητας. Σε αυτό το σημείο ο ελεγκτής συγκρίνει το συνολικό ύψος των λαθών με το αρχικό επίπεδο σημαντικότητας. Όταν οι ανακρίβειες είναι μικρότερες από το αρχικό επίπεδο σημαντικότητας, τότε ο ελεγκτής μπορεί να αποφανθεί ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι αντικειμενικές και ακριβοδίκαιες. Σε αντίθετη περίπτωση ο ελεγκτής οφείλει να ζητήσει από την επιχείρηση να πράξει ανάλογη αλλαγή στις οικονομικές της καταστάσεις, λαμβάνοντας αυτή τη φορά υπόψη τα ευρήματα που θα υποδείξει ο ίδιος ο ελεγκτής και που είναι αποτέλεσμα του ελέγχου που πραγματοποίησε. Αν η διοίκηση αρνηθεί για οποιοδήποτε λόγο να προχωρήσει στις αλλαγές αυτές και ο ελεγκτής θεωρεί ότι οι επιπτώσεις της μη διόρθωσης των λαθών είναι σημαντικές, τότε ο ελεγκτής έχει υποχρέωση να παρουσιάσει διαφοροποιημένη έκθεση ελέγχου.

3.13 Σχέση ελεγκτικού κινδύνου και ουσιαστικότητας

Η συσχέτιση του ελεγκτικού κινδύνου και της ουσιαστικότητας οδηγεί στον καλύτερο προγραμματισμό και σχεδιασμό της ελεγκτικής διαδικασίας. Και αυτό γιατί από τα πορίσματα που θα προκύψουν από τη συνδυασμένη μελέτη των δύο αυτών παραγόντων μπορούν να προκύψουν ενδείξεις σχετικά με το εάν ο ελεγκτής μπορεί να στηριχτεί σε πολλά στοιχεία που θα προέρχονται από το εσωτερικό περιβάλλον της ελεγχόμενης επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα εάν ο κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου ή ο ενδογενής κίνδυνος εκτιμώνται σε υψηλά επίπεδα, αυξάνεται ο κίνδυνος λαθών και επομένως το επίπεδο ουσιαστικότητας μειώνεται. Ο ελεγκτής λοιπόν είναι προτιμότερο να στηριχτεί περισσότερο σε τεκμήρια που προέρχονται από εξωτερικές πηγές και λιγότερο σε εσωτερικά ελεγκτικά τεκμήρια.

3.14 Ο εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις

3.14.1 Ορισμός εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία ανεξάρτητη συμβουλευτική δραστηριότητα δομημένη έτσι ώστε να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού. Έχει ως στόχο να βοηθήσει τον οργανισμό να πετύχει τους αντικειμενικούς του σκοπούς, μέσα από τη συστηματική επιστημονική προσέγγιση για την αποτίμηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας διαχείρισης κινδύνων, εσωτερικών ελέγχων και διαδικασιών διοίκησης.

Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου στα πλαίσια της επιχειρηματικής δράσης, είναι σημαντικό να γίνει η διάκριση μεταξύ της έννοιας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (internal controls) και της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου (internal audit).

Σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι το σύνολο των μέτρων ελέγχου που έχουν σχεδιαστεί και εφαρμόζονται σε μία επιχείρηση για να προωθήσουν, να κατευθύνουν, να διοικήσουν, να περιορίσουν και να ελέγξουν τις διάφορες δραστηριότητες, ώστε να

επιτευχθούν οι στόχοι της επιχείρησης. Παραδείγματα μέτρων ελέγχου είναι ο τρόπος οργάνωσης, οι πολιτικές, τα συστήματα, οι διαδικασίες, οι εντολές, τα πρότυπα, οι επιτροπές, τα λογιστικά σχέδια, οι προϋπολογισμοί, τα χρονοδιαγράμματα, οι εκθέσεις, η τεκμηρίωση της εργασίας και η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου.

Υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου είναι μια υπηρεσία της επιχείρησης η οποία είναι επιφορτισμένη κυρίως με καθήκοντα διενέργειας ελέγχου. Η επισκόπηση των μέτρων ελέγχου είναι οπωσδήποτε μία από τις σημαντικότερες αποστολές και ευθύνες της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Αποτελεί το μέτρο ελέγχου το οποίο μετρά και αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των υπολοίπων μέτρων ελέγχου.

Ο εσωτερικός έλεγχος όπως συνάγεται και από τα προηγούμενα μπορεί να υποστηρίξει και να εξυπηρετήσει σκοπούς όπως είναι:

- Η διαφύλαξη των στοιχείων του ενεργητικού και γενικότερα της περιουσίας της επιχείρησης
- Η αύξηση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και των υπόλοιπων οικονομικών στοιχείων και εκθέσεων
- Η τήρηση της εγκεκριμένης πολιτικής, των διαδικασιών και των εντολών της διοίκησης σε κάθε τμήμα και σε κάθε δραστηριότητα της επιχείρησης
- Η αξιολόγηση της λειτουργίας και των αποτελεσμάτων της επιχείρησης

Φυσικά στο σύγχρονο επιχειρηματικό κόσμο οι ανάγκες διαρκώς αυξάνονται και παρουσιάζονται νέες εξελίξεις που απαιτούν νέες μορφές χειρισμών. Επομένως και το εύρος της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου μέσα στις επιχειρήσεις επεκτείνεται, ώστε να καλύπτονται όλες οι δραστηριότητες της επιχείρησης, για όλο το χρόνο λειτουργίας της και για όλα τα επίπεδα εργαζομένων.

3.14.2 Νομοθετικό πλαίσιο για τον εσωτερικό έλεγχο

Με την απόφαση 5/204/14.11.2000 της συνεδρίασης του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς υποχρεώθηκαν οι εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) να καταρτίσουν Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας, εταιρικό οργανόγραμμα και να ιδρύσουν Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Ν. 3016/2002 υποχρεώνονται οι εισηγμένες εταιρείες, αλλά και αυτές που επιθυμούν να εισαχθούν στο ΧΑΑ να διαθέτουν Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και να φροντίσουν για την αποτελεσματική λειτουργία Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου. Το ίδιο νομοθέτημα καθορίζει ότι η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου είναι ανεξάρτητη και δεν υπάγεται ιεραρχικά σε καμία υπηρεσία της επιχείρησης, αλλά εποπτεύεται άμεσα από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας. Επιπρόσθετα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προβλέπεται ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να λάβουν γνώση οποιουδήποτε εγγράφου και αρχείου επιθυμούν και να έχουν πρόσβαση σε οποιαδήποτε υπηρεσία της εταιρείας. Αυτό σημαίνει ότι τα μέλη της διοίκησης οφείλουν να συνεργάζονται και να διευκολύνουν το έργο της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Εσωτερικοί ελεγκτές δε μπορούν να είναι μέλη του διοικητικού συμβουλίου, διευθυντικά στελέχη ή συγγενείς των παραπάνω. Επιπρόσθετα για κάθε μεταβολή στα πρόσωπα ή στην οργάνωση του εσωτερικού ελέγχου είναι υποχρεωτικό να ενημερώνεται η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς εντός δέκα εργάσιμων ημερών.

Τέλος στο άρθρο 8 του Ν.3016/2002 γίνεται παράθεση των αρμοδιοτήτων της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Αναφέρεται ότι η υπηρεσία αυτή είναι επιφορτισμένη με:

- Την παρακολούθηση της εφαρμογής και της τήρησης του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας και της νομοθεσίας στην οποία εμπίπτει η δράση της επιχείρησης
- Την παράθεση στο διοικητικό συμβούλιο των περιπτώσεων σύγκρουσης των συμφερόντων των στελεχών με τα συμφέροντα της επιχείρησης
- Την τουλάχιστον μία έγγραφη ενημέρωση ανά τρίμηνο για την πορεία των διενεργούμενων ελέγχων
- Την παράσταση στις γενικές συνελεύσεις των μετόχων
- Την παροχή μετά από έγκριση του διοικητικού συμβουλίου όλων των πληροφοριών που θα ζητηθούν για τη διευκόλυνση του έργου εποπτείας και ελέγχου

3.14.3 Κώδικας δεοντολογίας του Εσωτερικού Ελέγχου

Σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών οι ελεγκτές κατά την άσκηση του έργου τους, όπως άλλωστε συμβαίνει και στην περίπτωση του εξωτερικού ελέγχου, αναμένεται να προάγουν τη φήμη του επαγγέλματος και να επιδεικνύουν τις ακόλουθες αρχές:

Ακεραιότητα

Η ακεραιότητα των Εσωτερικών Ελεγκτών εδραιώνει την εμπιστοσύνη στην κρίση τους.

Αντικειμενικότητα

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές επιδεικνύουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας κατά την συγκέντρωση, αξιολόγηση και κοινοποίηση των πληροφοριών για τη δραστηριότητα ή τη διαδικασία που εξετάζεται. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές προβαίνουν σε μία ισορροπημένη εκτίμηση όλων των σχετικών περιπτώσεων και δεν επηρεάζονται αδικαιολόγητα από τα δικά τους συμφέροντα ή τα συμφέροντα άλλων κατά το σχηματισμό των κρίσεών τους.

Εμπιστευτικότητα

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές σέβονται την αξία και την κυριότητα της πληροφορίας που λαμβάνουν και δεν κοινοποιούν πληροφορίες χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση, εκτός εάν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση για να γίνει κάτι τέτοιο.

Επάρκεια

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές χρησιμοποιούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που χρειάζονται για την παροχή των υπηρεσιών του Εσωτερικού Ελέγχου.

3.14.4 Τα πρότυπα του εσωτερικού ελέγχου

Πέρα από τις ηθικές αρχές, οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να καθοδηγηθούν στην άσκηση των καθηκόντων τους μέσα από τη χρήση των προτύπων του εσωτερικού ελέγχου. Οι σκοποί των Προτύπων, σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, είναι:

- Να περιγράψουν τις βασικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν την πρακτική του Εσωτερικού Ελέγχου.
- Να αποτελέσουν το γενικό πλαίσιο βάσει του οποίου παρέχονται και προάγονται οι προστιθέμενης αξίας δραστηριότητες του Εσωτερικού Ελέγχου.

- Να αποτελέσουν μέτρο αξιολόγησης της απόδοσης του Εσωτερικού Ελέγχου.
- Να προωθήσουν τη βελτίωση σε οργανωτικές διαδικασίες και λειτουργίες.

Τα Πρότυπα που παρατίθενται από το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών χωρίζονται στα παρακάτω τρία μέρη:

- Πρότυπα Χαρακτηριστικών Ιδιοτήτων (Attribute Standards - Σειρά 1000), τα οποία περιγράφουν τα χαρακτηριστικά των οργανισμών και των προσώπων που ασκούν Εσωτερικό Έλεγχο.
- Πρότυπα Απόδοσης (Performance Standards - Σειρά 2000), τα οποία περιγράφουν τη φύση των δραστηριοτήτων του Εσωτερικού Ελέγχου και παρέχουν κριτήρια βάσει των οποίων μπορεί να αξιολογηθεί η απόδοση του Εσωτερικού Ελέγχου.
- Πρότυπα Εφαρμογής (Implementation Standards), τα οποία εξειδικεύουν τις δύο πρώτες κατηγορίες Προτύπων σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας (π.χ. Έλεγχος Συμμόρφωσης, Έλεγχος Απάτης κ.λ.π.)

ΠΡΟΤΥΠΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΙΔΙΟΤΗΤΩΝ

1000 - Σκοπός, Αρμοδιότητες, Υπευθυνότητες

Ο σκοπός, οι αρμοδιότητες και οι υπευθυνότητες της δραστηριότητας του Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να καθορίζονται γραπτώς στο Καταστατικό Έγγραφο (charter), το οποίο θα πρέπει να είναι συμβατό με τα Πρότυπα και να εγκρίνεται από το Διοικητικό Συμβούλιο.

1100 - Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα

Η δραστηριότητα του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να είναι ανεξάρτητη και οι Εσωτερικοί Ελεγκτές να ασκούν τα καθήκοντά τους με αντικειμενικό τρόπο.

1200 - Επάρκεια Γνώσεων και Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια

Οι Εσωτερικοί Έλεγχοι θα πρέπει να εκτελούνται με επάρκεια γνώσεων και δέουσα επαγγελματική επιμέλεια.

1300 - Πρόγραμμα Ποιοτικής Διασφάλισης και Βελτίωσης

Ο Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να αναπτύσσει και να τηρεί ένα πρόγραμμα ποιοτικής διασφάλισης και βελτίωσης, το οποίο να καλύπτει όλες τις πλευρές της δραστηριότητας του Εσωτερικού Ελέγχου και να εποπτεύει συνεχώς την αποτελεσματικότητά του. Το πρόγραμμα αυτό θα πρέπει να σχεδιάζεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να βοηθάει τον εσωτερικό Έλεγχο, να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις

λειτουργίες του οργανισμού και να διαβεβαιώνει ότι η δραστηριότητα του Εσωτερικού Ελέγχου διενεργείται σύμφωνα με τα Πρότυπα και τον Κώδικα Ηθικής.

ΠΡΟΤΥΠΑ ΑΠΟΔΟΣΗΣ

2000 - Διοίκηση του Εσωτερικού Ελέγχου

Ο Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να διοικεί αποτελεσματικά την δραστηριότητα του Εσωτερικού Ελέγχου, ώστε να διασφαλίζεται ότι προσθέτει αξία στην επιχείρηση.

2100 - Φύση Εργασιών

Η δραστηριότητα του Εσωτερικού Ελέγχου αξιολογεί και συμβάλλει στην βελτίωση των συστημάτων Διαχείρισης Κινδύνων, Ελέγχου και Εταιρικής Διακυβέρνησης.

2200 - Σχεδιασμός Ελεγκτικών Εργασιών

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές θα πρέπει να αναπτύσσουν και να συντάσσουν ένα πλάνο για κάθε ελεγκτική ενασχόλησή τους.

2300 - Διενέργεια των Ελεγκτικών Εργασιών

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές θα πρέπει να προσδιορίζουν, να αναλύουν, να αξιολογούν και να καταγράφουν όλες τις επαρκείς πληροφορίες για την επίτευξη των στόχων των ελεγκτικών ενασχολήσεών τους.

2400 - Επικοινωνία των Αποτελεσμάτων

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές θα πρέπει να επικοινωνούν τα αποτελέσματα της εργασίας τους καταλλήλως.

2500 - Διαδικασία Επόπτευσης

Ο Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να εφαρμόζει ένα σύστημα παρακολούθησης της εξέλιξης των διαπιστώσεων που έχουν γνωστοποιηθεί στη Διοίκηση.

2600 - Αποδοχή των Κινδύνων από τη Διοίκηση

Όταν ο Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου πιστεύει ότι η διοίκηση έχει κάνει αποδεκτό ένα επίπεδο κινδύνου το οποίο είναι υπερβολικό για την επιχείρηση, θα πρέπει να συζητά το θέμα με την ανώτερη διοίκηση. Εάν δεν εξευρεθεί κοινή λύση, τότε ο Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου και η ανώτερη διοίκηση θα πρέπει να αναφέρουν το θέμα στο Διοικητικό Συμβούλιο για επίλυση.

Βέβαια, γενικότερης αποδοχής και τα πλέον ενδεδειγμένα πρότυπα στα οποία μπορεί να στηριχθεί ο εσωτερικός ελεγκτής κατά τη διάρκεια του έργου του είναι τα πρότυπα που έγιναν επίσημα αποδεκτά με παγκόσμια ισχύ το 1978 στη Διεθνή Συνδιάσκεψη του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών. Τα πέντε αυτά γενικά πρότυπα παρέχουν το

πλαίσιο της επαγγελματικής διενέργειας εσωτερικού ελέγχου και αναπτύσσονται περαιτέρω σε 25 ειδικά πρότυπα. Με σκοπό την κάλυψη τυχόν νέων εξελίξεων, η επιτροπή των προτύπων κάνει τροποποιήσεις με τη δημοσίευση Δηλώσεων και Επεξηγήσεων. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα πρότυπα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών με την κωδική αρίθμησή τους.

Πίνακας 2: Τα πρότυπα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών

100. ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ
110. Η θέση της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου μέσα στην επιχείρηση
120. Αντικειμενικότητα
200. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ
210 – 230. Η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου
240 – 280. Ο εσωτερικός ελεγκτής
300. ΕΥΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
310. Βασιμότητα και πληρότητα των πληροφοριών
320. Συμμόρφωση με πολιτικές, διαδικασίες, νόμους κλπ.
330. Προστασία των περιουσιακών στοιχείων
340. Οικονομική και αποδοτική χρήση των πόρων
350. Επίτευξη τεθέντων στόχων
400. ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
410. Προγραμματισμός του ελέγχου
420. Έλεγχος και αξιολόγηση των πληροφοριών
430. Γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων
440. Μεταγενέστερες ενέργειες
500. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ
510 – 540. Εσωτερική διοίκηση
550. Σχέσεις με τους εξωτερικούς ελεγκτές
560. Διασφάλιση Ποιότητας

Πηγή: Φίλος Ι., 2005, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Εσωτερικού Ελέγχου, σελ.5

3.15 Σχέση του εσωτερικού με τον εξωτερικό έλεγχο

Τόσο στη βιβλιογραφία όσο και στην πράξη είναι δεδομένη η σχέση του εσωτερικού με τον εξωτερικό έλεγχο, καθώς στα αρχικά στάδια του ελέγχου μιας επιχείρησης από τον ορκωτό ελεγκτή εντάσσεται και η αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Είναι σημαντική η ύπαρξη ενός αξιόπιστου συστήματος εσωτερικού ελέγχου, καθώς μπορεί να προλάβει πιθανά λάθη και παραλείψεις που είναι δυνατό να επηρεάσουν την αξιοπιστία του λογιστικού συστήματος και των παραγόμενων από αυτό στοιχείων. Αν ο ελεγκτής διαπιστώσει αδυναμίες στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, τότε υποχρεωτικά θα καταφύγει στην εφαρμογή επιπρόσθετων ελεγκτικών διαδικασιών για την αντιμετώπιση της κακής λειτουργίας ή της μη ύπαρξης συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους, καθώς και την αύξηση της χρονικής διάρκειας του ελέγχου.

Ο σκοπός της αξιολόγησης του εσωτερικού ελέγχου από τον ορκωτό ελεγκτή είναι για να διαπιστώσει την ποιότητα του συστήματος αυτού. Ο βαθμός αξιοπιστίας θα επηρεάσει το εύρος και την τελική μορφή του ελέγχου. Ο ορκωτός ελεγκτής ενδιαφέρεται πρωταρχικά για το λογιστικό εσωτερικό έλεγχο, αλλά μπορεί να αξιολογήσει και τα άλλα συστήματα οργάνωσης και λειτουργίας της μονάδας (π.χ. σύστημα ποιοτικών ελέγχων, πληροφοριακών συστημάτων, προμηθειών), τα οποία μπορεί να έχουν άμεσες επιπτώσεις στην αξιοπιστία του λογιστικού συστήματος.

Εκτός από τη χρησιμοποίηση της αξιολόγησης του εσωτερικού ελέγχου στη διαδικασία διαμόρφωσης του ελέγχου, στον ορκωτό ελεγκτή παρέχεται η δυνατότητα να εκμεταλλευτεί τις μελέτες και τα αποτελέσματα του εσωτερικού ελέγχου για να ανακαλύψει πιθανές ατασθαλίες ή ακόμα και απάτες. Σε κάθε περίπτωση όμως, καλό θα ήταν η αναζήτηση περιπτώσεων απάτης να μην αποτελεί τον αυτοσκοπό του ελέγχου.

Πηγές, για να αντλήσει πληροφορίες για τη μελέτη του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ο ορκωτός ελεγκτής μπορεί να είναι:

- Τα εγχειρίδια οργάνωσης και διαδικασιών και οι περιγραφές καθηκόντων σε όλα τα επίπεδα και τις λειτουργίες της επιχείρησης
- Η επιμέρους οργάνωση του λογιστηρίου, όπως αυτή παρουσιάζεται στα ιδιαίτερα οργανογράμματα

- Οι συζητήσεις με στελέχη και μέλη του προσωπικού της επιχείρησης
- Οι φάκελοι ελέγχου προηγούμενων χρήσεων
- Η εξέταση του καταστατικού της επιχείρησης και όποιων επιμέρους εγγράφων χρειαστεί
- Η προσωπική παρατήρηση από τον ελεγκτή και των επιμέρους διαδικασιών, λειτουργιών και εγκαταστάσεων της επιχείρησης

Τα μέσα που μπορεί να χρησιμοποιήσει για την αξιολόγηση μπορεί να είναι δικής του επινόησης ή να χρησιμοποιήσει από την ελεγκτική βιβλιογραφία μεθόδους, όπως είναι τα διαγράμματα ροής, τα ερωτηματολόγια, οι γραπτές περιγραφές και οι δοκιμές.

Συμπερασματικά, ο εσωτερικός έλεγχος, όπως φάνηκε και από τα προηγούμενα, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις σύγχρονες επιχειρήσεις. Υπάρχει μάλιστα η τάση για ενίσχυση του ρόλου της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου, έτσι ώστε να μη χρειάζεται κάποια στιγμή να διενεργούνται εξωτερικοί έλεγχοι εκτεταμένου χρόνου και κόστους. Εξάλλου, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να βελτιώσει και το αποτέλεσμα και την ποιότητα του έργου των ορκωτών ελεγκτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δικτυακός τόπος «Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών»
Διαθέσιμο: http://www.hiia.gr/internal_audit.htm
- Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (483/2004), ΦΕΚ 1589/ Β´ /22-10-2004, «Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα»
- Καζαντζής Χ., 2006, «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business plus Α.Ε.
- Κάντζος Κ., Χονδράκη Α., 2006, «Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική», 2^η έκδοση, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης
- Μπάλλας Α., 2006, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις: Ελεγκτική
- Παπάς Α., 1999, «Εισαγωγή στην Ελεγκτική», α΄ έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Π.Δ. 226/1992: «Περί συστάσεως οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών»
Διαθέσιμο: <http://www.soel.gr/>
- Τσακλάγκανος Α., 2005, «Ελεγκτική», 2^η έκδοση, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.
- Υ.Α. Αριθμ. 623: «Κανονισμός Επαγγελματικής Δεοντολογίας των μελών του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών» Διαθέσιμο: <http://www.soel.gr/>
- Φίλος Ι., 2005, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Εσωτερικού Ελέγχου

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Carmichael D., Willingham J., Schaller C., 1996, «Auditing Concepts and Methods: A Guide to Current Theory and Practice», 6th edition, The Mc Graw – Hill Companies Inc.
- Messier W., 1997, «Auditing a systematic approach», The Mc Graw – Hill Companies Inc.
- Pae S., Yoo S., 2001, «Strategic Interaction in Auditing: An Analysis of Auditors' Legal Liability, Internal Control System Quality, and Audit Effort», The Accounting Review, Vol. 76, No. 3, pp. 333 – 356
- Stettler H., 1977, «Auditing Principles», 4th edition, Prentice – Hall Inc.
- Talbot A., 1986, «Enhancing the social relevance of auditing», Managerial Auditing Journal, General Review, Volume:1, Issue:1, pp. 3-8
- Taylor D., Glezen W., 1997, «Auditing: An Assertions Approach», 7th edition, John Wiley & Sons
- Waller, S., 1999, «The Effect of Experience on the Use of Irrelevant Evidence in Auditor Judgment», The Accounting Review, Vol. 74, No. 2, pp. 217-224
- Wallin D., 1992, «Legal Recourse and the Demand for Auditing», The accounting Review, Vol. 67, No 1, pp. 121 -147

4. Ελεγκτική των οικονομικών καταστάσεων

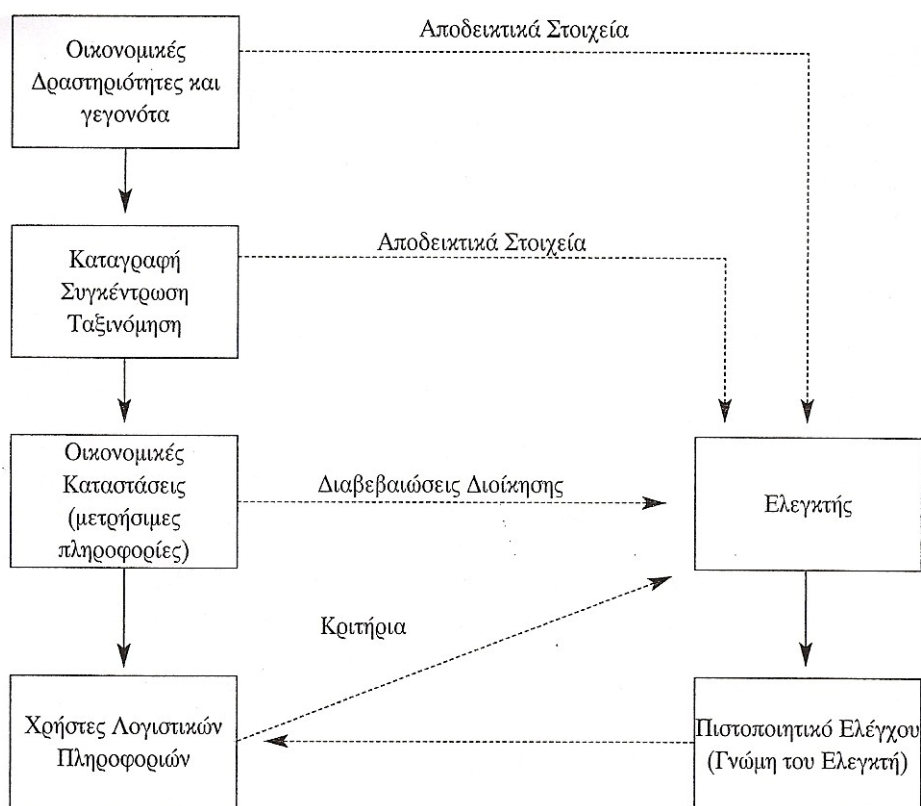
4.1 Χρησιμότητα του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων

Όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο η ανάγκη για αξιόπιστη λογιστική πληροφόρηση είναι απαραίτητη στους επενδυτές, στους πιστωτές, στους ρυθμιστικούς φορείς και γενικότερα στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, ώστε να λάβουν αποφάσεις σχετικά με την αποτελεσματικότερη κατανομή των περιορισμένων πόρων. Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων δεν προκαλεί μεταβολές στη συγκέντρωση των οικονομικών στοιχείων και στην αποτύπωση των οικονομικών γεγονότων στις οικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης επιχείρησης. Μειώνει όμως τον κίνδυνο αναξιόπιστης πληροφόρησης και προσθέτει αξία στις οικονομικές καταστάσεις. Η προστιθέμενη αξία που προκύπτει από τον έλεγχο μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας της επιχείρησης και της εικόνας της στο ευρύτερο επιχειρηματικό και οικονομικό περιβάλλον. Και αυτό γιατί ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων προσφέρει μία λογική διασφάλιση ότι οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν εύλογα και χωρίς ουσιώδη σφάλματα την οικονομική κατάσταση, την περιουσία και το αποτέλεσμα των συναλλαγών της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Από τον έλεγχο των καταστάσεων δεν προκύπτει νέα λογιστική πληροφόρηση, άλλα αυξάνεται η αξιοπιστία του έργου του λογιστικού συστήματος της επιχείρησης. Τελικός στόχος της ελεγκτικής διαδικασίας είναι η σύνταξη της έκθεσης ελέγχου που θα περιέχει τη γνώμη του ελεγκτή αναφορικά με τις ελεγχόμενες καταστάσεις.

Η ελεγκτική των οικονομικών καταστάσεων είναι αναγκαία στο σύγχρονο επιχειρηματικό κόσμο. Και αυτό γιατί στις περισσότερες επιχειρήσεις η διοίκηση και οι ιδιοκτήτες είναι δύο ξεχωριστά μέρη με αποτέλεσμα πολλές φορές να υπάρχει το φαινόμενο ασυμμετρίας πληροφόρησης. Είναι μάλιστα λογικό οι φορείς που διοικούν την επιχείρηση να έχουν σε κάποια σημεία αντικρουόμενα συμφέροντα από αυτά των μετόχων. Το ελεγκτικό έργο έρχεται λοιπόν να εξισορροπήσει αυτά τα συμφέροντα, αφού παρεμβάλλεται μεταξύ των δύο μερών.

Σχήμα 3: Η διαδικασία παροχής λογιστικών πληροφοριών και ο ρόλος της ελεγκτικής

Πηγή: Καζαντζής Χ., 2006, «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», σελ. 148

Η ελεγκτική όπως αναφέρθηκε και παραπάνω δεν παράγει νέα λογιστική πληροφόρηση. Δεν αποτελεί επανάληψη του λογιστικού έργου, αλλά στηρίζεται σε αυτό αφού έχει ως αποστολή τη συγκέντρωση ελεγκτικών τεκμηρίων και την επαλήθευση των κονδυλίων των οικονομικών καταστάσεων. Η λογιστική λοιπόν ασχολείται με την ανάλυση των γεγονότων, τη μέτρηση και καταχώρηση τους, την ταξινόμηση των στοιχείων και την κατάρτιση και δημοσίευση των οικονομικών καταστάσεων.

Η ελεγκτική από την άλλη πλευρά έχει ως αντικείμενο τα παρακάτω:

- Αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου
- Συγκέντρωση τεκμηρίων και αξιολόγησή τους

- Αποκρυστάλλωση γνώμης για το ακριβοδίκαιο των λογιστικών καταστάσεων
- Σύνταξη της έκθεσης ελέγχου

Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων έχει κόστος για την επιχείρηση, αλλά αποφέρει μία σειρά από οφέλη που έρχονται να αντισταθμίσουν αυτό το κόστος. Ένα πρώτο πλεονέκτημα που προσφέρει στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα είναι η διαρκής βελτίωση του λογιστικού της συστήματος. Η προσδοκία του επικείμενου ελέγχου οδηγεί στην αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας τόσο των εργαζομένων όσο και των συστημάτων που χρησιμοποιούν. Ταυτόχρονα η αξιολόγηση από τον ελεγκτή της λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και οι προτάσεις για την ανάπτυξη και την καλύτερη οργάνωσή του, οδηγούν στη βελτίωση και στην αποτελεσματικότερη λειτουργία του. Επιπρόσθετα η ελεγκτική των οικονομικών καταστάσεων προσφέρει νομιμότητα στις καταστάσεις και αυξάνει την εγκυρότητα και την πληρότητά τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη διευκόλυνση της εταιρείας στην άντληση κεφαλαίων, αφού της δίνεται η δυνατότητα προσέλκυσης περισσότερων επενδυτών μέσα από την παροχή ευρύτερης και πιο αξιόπιστης πληροφόρησης στο επενδυτικό κοινό.

4.2 Στάδια της ελεγκτικής εργασίας

Για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων απαιτείται μία σειρά από ενέργειες που θα επιτρέψουν στον ελεγκτή να διαμορφώσει άποψη για το ακριβοδίκαιο των οικονομικών καταστάσεων. Τα στάδια και ο τρόπος δόμησης του ελεγκτικού έργου είναι φυσικό να διαφέρουν ανάλογα με την περίπτωση και τις ανάγκες που προκύπτουν εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε ελεγχόμενης μονάδας. Παρά όμως τις διαφορές που υπάρχουν το ελεγκτικό έργο είναι δυνατό να δομηθεί κατά την κλασική προσέγγιση σε γενικές γραμμές στα στάδια που αναλύονται στη συνέχεια.

Προκαταρκτική εργασία: Σε αυτό το πρώτο στάδιο ο ελεγκτής προχωρά στη συγκέντρωση εισαγωγικών πληροφοριών για την επιχείρηση την οποία θα ελέγξει. Πρόκειται για μία πρώτη προσέγγιση κατά την οποία γίνεται η συγκέντρωση των εισαγωγικών πληροφοριών, ώστε ο ελεγκτής να έχει μία ευρύτερη εικόνα για τη μονάδα που θα ελέγξει. Σε αυτό το πρώτο στάδιο θα συγκεντρώσει στοιχεία σχετικά με τον κλάδο και το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον της επιχείρησης, τη νομική μορφή της,

τις δραστηριότητες και την οργανωτική της δομή. Επιπρόσθετα θα εξετάσει τις σχέσεις της επιχείρησης με άλλες μονάδες, τον τρόπο που ασκείται το διοικητικό έργο, αλλά και τη λογιστική της οργάνωση. Σε αυτή λοιπόν τη φάση ο ελεγκτής διαμορφώνει μία πρώτη άποψη σχετικά την επιχείρηση, τον κλάδο αλλά και το πιο στενό εξωτερικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται. Συγκεντρώνει επίσης πληροφόρηση σχετικά το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της και τις νομικές και καταστατικές της υποχρεώσεις. Αυτή η γενική ενημέρωση προέρχεται από συζητήσεις με το προσωπικό και με μέλη της διοίκησης, από τη μελέτη του περιβάλλοντος και του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιείται η ελεγχόμενη μονάδα, από τις επιτόπιες επισκέψεις που πραγματοποιούν οι ελεγκτές στους χώρους της επιχείρησης, καθώς και από τη μελέτη των συμβάσεων, του καταστατικού και των διάφορων εσωτερικών κανονισμών.

Αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου: Σύμφωνα με το ελληνικό ελεγκτικό πρότυπο 4400 ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίζει κατανόηση του λογιστικού συστήματος και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου επαρκή, που να του επιτρέπει την ανάπτυξη αποτελεσματικής προσέγγισης για τον έλεγχο. Οφείλει να εξασφαλίζει την κατανόηση των δικλίδων ασφαλείας καθώς και να προχωρά σε προκαταρκτική εκτίμηση του κινδύνου δυσλειτουργίας των δικλίδων ασφαλείας για κάθε κατηγορία υπολοίπων ή συναλλαγών. Σε πρώτη φάση είναι σημαντικό για την ελεγκτική διαδικασία να προχωρήσει σε προκαταρκτική αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Σε αυτό το στάδιο διαμορφώνει άποψη για την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, μέσα από την αποτύπωση του τρόπου λειτουργίας αυτού του συστήματος. Πιο συγκεκριμένα ο ελεγκτής σε αυτό το στάδιο ενημερώνεται σχετικά με τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου με την υποβολή ερωτήσεων, τη μελέτη των εγχειριδίων εσωτερικού ελέγχου, την προσωπική επισκόπηση των στοιχείων εσωτερικού ελέγχου και την παρακολούθηση της ροής συναλλαγών μέσα από τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και την κατάρτιση διαγραμμάτων ροής. Σε αυτό το στάδιο λοιπόν ο ελεγκτής κρίνει εάν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μπορεί να περιορίσει την ύπαρξη σφαλμάτων και παραβάσεων. Εάν τα πορίσματα είναι θετικά μπορεί να προχωρήσει σε δοκιμασίες των δικλίδων ασφαλείας. Με τις δοκιμασίες αυτές ο ελεγκτής δοκιμάζει τη λειτουργία των επιλεγμένων από αυτόν τμημάτων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και καταγράφει τυχόν αποκλίσεις των πραγματικών αποτελεσμάτων από τις προδιαγραφές. Στη συνέχεια έχοντας συγκεντρώσει τα αποτελέσματα ο ελεγκτής μπορεί να αξιολογήσει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Ο στόχος της διαδικασίας αυτής είναι να διαπιστώσει εάν ο μηχανισμός εσωτερικού ελέγχου μπορεί να εντοπίσει ορισμένης σημαντικότητας λάθη και παραλείψεις. Τα πορίσματα αυτής της αξιολόγησης είναι ιδιαίτερα σημαντικά για να προσδιοριστεί ο

βαθμός εμπιστοσύνης στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου και κατ' επέκταση να καθορισθεί το εύρος των ελέγχων τεκμηρίωσης που θα απαιτηθούν.

Έλεγχοι τεκμηρίωσης: Ο ελεγκτής ακόμη και αν διαπιστώσει ότι η επιχείρηση διαθέτει ένα πολύ ισχυρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, δε μπορεί να διαμορφώσει γνώμη χωρίς να προβεί σε άμεσες επαληθευτικές διαδικασίες. Βέβαια εάν έχει πεισθεί για την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, οι έλεγχοι τεκμηρίωσης είναι δυνατό να περιοριστούν σημαντικά. Πάντως σε κάθε περίπτωση ο εξωτερικός ελεγκτής για να σχηματίσει γνώμη θα πρέπει να προχωρήσει σε άμεσες επαληθευτικές διαδικασίες, ώστε να επαληθεύσει την αρτιότητα του λογιστικού συστήματος και να εντοπίσει τα λάθη και τις παραλείψεις που τυχόν υπάρχουν. Οι έλεγχοι αυτοί είναι δειγματοληπτικοί και ονομάζονται έλεγχοι τεκμηρίωσης ή ουσιαστικοί έλεγχοι. Διενεργούνται δειγματοληπτικά και διακρίνονται σε ελέγχους συναλλαγών και ελέγχους υπολοίπων λογαριασμών. Ο ελεγκτής σε αυτό το στάδιο είναι αναγκαίο να καταρτίσει το πρόγραμμα των ελέγχων τεκμηρίωσης καθώς και την έκταση αυτών των ελέγχων. Η έκταση τους μπορεί να προσδιορισθεί με κριτήρια την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, το αποδεκτό επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου, τη φύση των ελεγχόμενων στοιχείων και φυσικά το κόστος του διενεργούμενου ελέγχου. Κατά τη διάρκεια των ελέγχων τεκμηρίωσης θα εξεταστούν στοιχεία ώστε να εντοπιστούν τυχόν εκούσια ή ακούσια σφάλματα που έχουν παρεισφρήσει στις λογιστικές καταστάσεις. Κάποιες από τις αιτίες αυτών των παραλείψεων ή λαθών μπορούν να είναι η απειρία και η έλλειψη γνώσεων λογιστικής από την πλευρά του προσωπικού, η ύπαρξη ανακριβειών και λανθασμένων υπολογισμών, καθώς και η λανθασμένη εφαρμογή της αρχής του δεδουλευμένου. Μέσα από την αναλυτική επισκόπηση, την άμεση επαλήθευση και τις συζητήσεις με το προσωπικό και τη διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας καθίσταται εφικτή η ανίχνευση των σφαλμάτων που πλήττουν την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι έλεγχοι τεκμηρίωσης συναλλαγών εντάσσονται στις άμεσες επαληθευτικές διαδικασίες. Πρόκειται για ελέγχους που διενεργούνται κατά τη διάρκεια της χρήσης για να διαπιστωθεί ότι τα γεγονότα που απεικονίζονται στις καταστάσεις είναι πραγματικά και ότι έχουν καταχωρηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε οι καταχωρήσεις να είναι νόμιμες και πλήρεις.

Πέρα από τους ελέγχους τεκμηρίωσης συναλλαγών στο τέλος της χρήσης ο ελεγκτής θα πραγματοποιήσει ελέγχους τεκμηρίωσης υπολοίπων λογαριασμών ώστε να επαληθεύσει, τόσο το ύψος τους με βάση τους ισχυρισμούς της διοίκησης, όσο και το

εύλογο του μεγέθους τους. Είναι απαραίτητο μέσα από αυτές τις επαληθευτικές διαδικασίες να εξεταστούν παράγοντες όπως είναι η ύπαρξη των στοιχείων, η κυριότητα τους, η αποτίμηση της αξίας τους και η σαφήνεια της παρουσίασης των λογαριασμών.

Ολοκλήρωση του ελέγχου: Σε αυτό το στάδιο ο ελεγκτής συνοψίζει το υλικό που έχει συγκεντρώσει και ερευνά παράγοντες και γεγονότα όπως είναι η ύπαρξη γεγονότων μετά τη σύνταξη του ισολογισμού, που όμως επηρεάζουν τις ελεγχόμενες καταστάσεις και η ύπαρξη ενδεχόμενων υποχρεώσεων, που απορρέουν από συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη.

Έκφραση γνώμης: Το τελευταίο στάδιο στην ελεγκτική εργασία είναι η έκφραση γνώμης. Ο ελεγκτής έχοντας αξιολογήσει την επάρκεια και την καταλληλότητα των στοιχείων που έχουν προκύψει από το έλεγχο, διαμορφώνει τη γνώμη του σχετικά με το εάν οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη τη χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα της επιχείρησης. Σε περίπτωση που έχει διαπιστώσει σφάλματα θα πρέπει να εξετάσει τη σοβαρότητα των επιπτώσεων αυτών των παραλείψεων στην αξιοπιστία της πληροφόρησης που προκύπτει από τις οικονομικές καταστάσεις. Η γνώμη του ελεγκτή αναγράφεται στη έκθεση ελέγχου που υποβάλλεται στη γενική συνέλευση και δημοσιεύεται μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις. Ο ελεγκτής αν είναι πλήρως ικανοποιημένος από τα στοιχεία που συγκέντρωσε και είναι εύλογα πεπεισμένος ότι οι λογιστικές καταστάσεις δεν περιέχουν ψευδή ή παραπλανητικά στοιχεία ή ότι δεν παρουσιάζουν ουσιώδεις ελλείψεις μπορεί να προβούν στη διατύπωση σύμφωνης γνώμης χωρίς επιφυλάξεις. Στην περίπτωση που υπάρχουν επιφυλάξεις θα πρέπει αυτές να διατυπωθούν στο πιστοποιητικό.

4.3 Εκθέσεις ελέγχου

4.3.1 Γενικά

Στην ελεγκτική διαδικασία το τελευταίο στάδιο είναι η σύνταξη και η υπογραφή της έκθεσης ελέγχου. Η έκθεση αυτή είναι το βασικό προϊόν του ελέγχου και προσδίδει αξία στις οικονομικές καταστάσεις, καθώς απεικονίζει τη γνώμη του ελεγκτή για το

ακριβοδίκαιο αυτών των καταστάσεων. Δεδομένων βέβαια των εγγενών δυσκολιών που παρουσιάζονται στην ελεγκτική διαδικασία η γνώμη που απεικονίζεται στην έκθεση παρέχει εύλογη διασφάλιση, αλλά όχι εγγύηση, ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη λάθη και παραλείψεις. Η γνώμη λοιπόν του ελεγκτή περιέχεται μαζί με άλλα στοιχεία στην έκθεση ελέγχου. Οι εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών δημοσιεύονται μαζί με τις οικονομικές καταστάσεις στις οποίες αναφέρονται. Αποτελούν το αποτέλεσμα της σύνθετης διαδικασίας του ελέγχου που παρουσιάζεται στο ευρύ κοινό και χρησιμοποιούνται ως στοιχεία για τη λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων.

Εκτός από το πιστοποιητικό ελέγχου μπορεί να υποβληθεί από τον εξωτερικό ελεγκτή στη διοίκηση της ελεγχόμενης επιχείρησης και έκθεση με συμπληρωματικές πληροφορίες και παρατηρήσεις για τη βελτίωση της οργάνωσης της επιχείρησης και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου. Επομένως οι ελεγκτές μπορούν να εκδώσουν αναλυτικές εκθέσεις ελέγχου με περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με τα πιστοποιητικά ελέγχου. Τα τελευταία όμως είναι υποχρεωτικό να εκδίδονται από τον ελεγκτή και σύμφωνα με το άρθρο 37 παρ. 1 του Ν. 2190/1920 είναι οι εκθέσεις που υποβάλλονται υποχρεωτικά στην τακτική γενική συνέλευση και δημοσιεύονται μαζί με τις οικονομικές καταστάσεις στις οποίες αναφέρονται.

Βέβαια, για να δημοσιευθούν τα πιστοποιητικά των οικονομικών καταστάσεων είναι απαραίτητο να έχει προηγηθεί συζήτηση με την ελεγχόμενη επιχείρηση. Σε αυτή ο ελεγκτής είναι αναγκαίο να στηρίξει τη γνώμη του με στοιχεία αλλά και να δείξει πνεύμα ευαισθησίας και συνεργασίας αναφορικά με τις πιθανές ενστάσεις του πελάτη.

Οι εκθέσεις ελέγχου δημοσιεύονται με βάση τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα με δομή και περιεχόμενο σύμφωνα με το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 7700. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 137 παρ. 2 του Ν. 2190/1920 εξέδωσε το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 7700 για τη σύνταξη των εκθέσεων ελέγχου επί των οικονομικών καταστάσεων. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο πρότυπο ο ελεγκτής πρέπει να επισκοπήσει και να αξιολογήσει τα ευρήματα που είχε από τον έλεγχο που διενέργησε, καθώς και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε. Από την επισκόπηση και την αξιολόγηση αυτή θα μπορέσει να διατυπώσει τη γνώμη του επί των οικονομικών καταστάσεων. Τη γνώμη του, όποια και αν είναι αυτή, επί των οικονομικών καταστάσεων οφείλει να την παρουσιάσει γραπτώς και με τρόπο σαφή. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να ζητηθεί η γνώμη του ελεγκτή

και σε διαφορετικά θέματα. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, η γνώμη του διατυπώνεται σε ξεχωριστή έκθεση ή σε ξεχωριστή παράγραφο της έκθεσης ελέγχου. Όσον αφορά την έκθεση ελέγχου, πρέπει να περιέχει τη γνώμη του ελεγκτή σε σχέση με τα ευρήματα και όχι μόνο μια απλή απαρίθμηση των ευρημάτων. Επίσης ο ελεγκτής πρέπει να χρονολογεί σε κάθε περίπτωση την έκθεση ελέγχου με πραγματικά δεδομένα. Τέλος, θεωρώντας δεδομένη την έκφραση γνώμης του ελεγκτή επί των οικονομικών καταστάσεων στην έκθεση ελέγχου, η χρονολόγηση της τελευταίας γίνεται πάντα μετά από την έγκριση και την υπογραφή των οικονομικών καταστάσεων από την εκάστοτε διοίκηση. Σε διαφορετική περίπτωση τίθεται θέμα ανεπαρκούς εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του ελεγκτή.

4.3.2 Δομή και περιεχόμενο των εκθέσεων ελέγχου

Αναφορικά με το περιεχόμενο της έκθεσης, μπορεί να χωριστεί σε τρία διακριτά μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνεται περιγραφή του σκοπού, της φύσης και της έκτασης του ελέγχου. Γίνονται έτσι φανερά χαρακτηριστικά όπως είναι η ποιότητα, τα είδη και τα όρια του ελέγχου. Γενικότερα σε αυτό το μέρος διαπιστώνεται αν ο έλεγχος έγινε σύμφωνα με τα γενικώς παραδεκτά ελεγκτικά πρότυπα, και αν δεν έγινε, είναι αναγκαίο να αναφέρεται ποια από αυτά δεν εφαρμόστηκαν και ποιες αδυναμίες προκλήθηκαν εξαιτίας αυτού του λόγου στην έκθεση. Στο δεύτερο μέρος, αν υπάρχουν ευρήματα, αυτά εκτίθενται και αναλύονται οι επιπτώσεις που ενδέχεται να έχουν στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Τέλος, στο τρίτο μέρος, εφόσον έχει ήδη γίνει αναφορά στα προβλήματα και στα θέματα που έχουν προκύψει από την επισκόπηση και τον έλεγχο, διατυπώνεται η γνώμη του ελεγκτή. Η παράγραφος αυτή αποτελεί την ανακοίνωση της εικόνας που τελικά σχημάτισε. Θα πρέπει λοιπόν να έχουν καταγραφεί στοιχεία όπως είναι η τήρηση των γενικά παραδεκτών λογιστικών αρχών, η συνέπεια της τήρησης τους από χρήση σε χρήση, καθώς και οι τυχόν επιφυλάξεις που μπορεί να υπάρχουν. Να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι θετική άνευ επιφυλάξεων έκθεση ή αρνητική έκθεση αναφέρονται στο σύνολο των λογιστικών καταστάσεων, αφού και στις δύο περιπτώσεις χρειάζονται ικανά και ισχυρά τεκμήρια για να υποστηριχθούν.

Σύμφωνα με το ελεγκτικό πρότυπο 7700 τα κοινά στοιχεία όλων των εκθέσεων είναι τα ακόλουθα:

- Τίτλος της έκθεσης
- Αποδέκτης της έκθεσης
- Εισαγωγική παράγραφος
 - Προσδιορισμός των ελεγχθεισών οικονομικών καταστάσεων
 - Συνοπτικός προσδιορισμός των ευθυνών της διοίκησης και των ελεγκτών
- Προσδιορισμός του εύρους του πεδίου του ελέγχου (Παράγραφος που περιγράφει τη φύση του ελέγχου)
- Αναφορά στα Ελληνικά και τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα
- Συνοπτική περιγραφή του ελεγκτικού έργου
- Παράγραφος διατύπωσης του συμπεράσματος του ελέγχου
- Αναφορά στα Λογιστικά Πρότυπα βάσει των οποίων έχουν συνταχθεί οι ελεγχθείσες οικονομικές καταστάσεις
- Διατύπωση της γνώμης του ελεγκτή επί των οικονομικών καταστάσεων
- Χρονολόγηση (ημερομηνία) της έκθεσης
- Διεύθυνση του ελεγκτή
- Ονοματεπώνυμο (υπογραφή) του ελεγκτή
- ΑΜ ΣΟΕΛ του ελεγκτή
- Όνομα της ελεγκτικής εταιρείας (την οποία δεσμεύει ο ελεγκτής)
- ΑΜ ΣΟΕΛ της ελεγκτικής εταιρείας

4.3.3 Κατηγορίες εκθέσεων ελέγχου

Οι εκθέσεις ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, με κριτήριο τη γνώμη του ελεγκτή που αποτυπώνεται σε αυτές, μπορούν να διακριθούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

Έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη: Ο ελεγκτής για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση και κατάσταση της επιχείρησης, θα πρέπει να έχει ακολουθήσει τα γενικώς παραδεκτά πρότυπα της ελεγκτικής και τους νόμους και να έχει εξετάσει ότι για την κατάρτιση των καταστάσεων που ελέγχει έχουν τηρηθεί οι γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να έχει συγκεντρώσει τα κατάλληλα λεκτικά τεκμήρια και να έχει αξιολογήσει την πληροφόρηση που παρέχεται μέσα από τις καταστάσεις και τις σημειώσεις που τις συνοδεύουν. Τέλος, θα πρέπει να έχει εξετάσει αν προκύπτουν

ασυνήθιστες αβεβαιότητες και κίνδυνοι έτσι ώστε να μην καθίσταται εφικτή η διαχείρισή τους από την ελεγχόμενη επιχείρηση. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το υπόδειγμα της έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη όπως αυτό παρατίθεται στο Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 7700.

Πίνακας 3: Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη

Προς τους μετόχους της XXX.

Ελέγξαμε τις συνημμένες οικονομικές καταστάσεις της XXX Α.Ε. (ή Ε.Π.Ε.), της εταιρικής χρήσεως που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 20XX. Η ευθύνη της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων βαρύνει τη διοίκηση της εταιρείας. Η δική μας ευθύνη περιορίζεται στη διαμόρφωση και τη διατύπωση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων, εδραιωμένης στο διενεργηθέντα έλεγχο.

Ο έλεγχός μας διενεργήθηκε σύμφωνα με τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, που είναι εναρμονισμένα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Τα πρότυπα αυτά απαιτούν το σχεδιασμό και την εκτέλεση του ελεγκτικού έργου κατά τρόπο που να διασφαλίζει εύλογη βεβαιότητα ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδεις ανακρίβειες και παραλείψεις. Ο έλεγχος περιλαμβάνει την εξέταση σε δειγματοληπτική βάση αποδεικτικών στοιχείων που να στηρίζουν τα ποσά και τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις. Ο έλεγχος επίσης περιλαμβάνει την αξιολόγηση των λογιστικών αρχών που ακολουθήθηκαν, των εκτιμήσεων της διοίκησης της εταιρείας και, γενικότερα, της παρουσίασης των δεδομένων στις οικονομικές καταστάσεις, καθώς και την αξιολόγηση της συνέπειας της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου με τις οικονομικές καταστάσεις. Πιστεύουμε ότι ο έλεγχος που διενεργήθηκε παρέχει επαρκή βάση για τη διαμόρφωση της έκθεσής μας.

Κατά τη γνώμη μας, οι προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της εταιρείας κατά την 31 Δεκεμβρίου 20XX και τα αποτελέσματα των εργασιών της, καθώς και τις μεταβολές των Ιδίων Κεφαλαίων και τις ταμειακές ροές της εταιρείας της χρήσεως που έληξε σε αυτήν την ημερομηνία, σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ή, εφόσον δεν εφαρμόζονται τα ΔΛΠ, με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική εταιρική νομοθεσία.) και το περιεχόμενο της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου (ή του/ των διαχειριστή/ στών) είναι συνεπές με τις προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις.

Διαφοροποιημένες εκθέσεις με θέματα έμφασης: Από τον έλεγχο μπορεί να προκύψει με βάση τα πορίσματα η ανάγκη να διαφοροποιηθεί η γνώμη του ελεγκτή. Υπάρχει η περίπτωση να δοθεί έμφαση σε ζητήματα που δεν επηρεάζουν τη γνώμη του ελεγκτή, αλλά είναι πιθανό ο έλεγχος να καταλήξει στη διαπίστωση προβλημάτων στα οποία θα πρέπει να δοθεί έμφαση και να γίνει ιδιαίτερη διαμόρφωση της γνώμης του ελεγκτή. Παρακάτω αναλύονται τόσο οι περιπτώσεις που επιτρέπουν στον ελεγκτή να δώσει σύμφωνη γνώμη με έμφαση σε κάποια ζητήματα, όσο και εκείνες που ο ελεγκτής θα δώσει σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση (ή εξαιρέσεις), όπως αυτές προσδιορίζονται από το ελεγκτικό πρότυπο 7700. Τα θέματα στα οποία ο ελεγκτής, αν και δεν επηρεάζεται η γνώμη του, θα πρέπει να δώσει έμφαση στο πιστοποιητικό είναι σύμφωνα με το πρότυπο 7700 τα εξής:

Αβέβαια έκβαση αγωγής σε εξέλιξη: Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η πρόσθετη παράγραφος που θα πρέπει να προστεθεί στην έκθεση ελέγχου στην περίπτωση που από τον έλεγχο προκύψει ότι υπάρχει μία δικαστική διένεξη της οποίας όμως το αποτέλεσμα δε μπορεί να προβλεφθεί και επομένως δεν επηρεάζει ουσιαστικά την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων.

Πίνακας 4: Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης έκβασης αγωγής σε εξέλιξη

<p>Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου, εφιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση που παρατίθεται στο προσάρτημα επί των οικονομικών καταστάσεων. Κατά της εταιρείας έχει κινηθεί αγωγή, στην οποία οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι υπήρξε καταπάτηση ορισμένων πνευματικών δικαιωμάτων και διεκδικούν αποζημίωση. Η εταιρεία έχει κινήσει ανταγωγή και προκαταρκτική ακρόαση, συμπεριλαμβανόμενης και της προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων, είναι διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη. Η τελική έκβαση της υπόθεσης δεν είναι δυνατό να προβλεφθεί στο παρόν στάδιο και, ως εκ τούτου, δεν έχει γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό.</p>

Αβέβαια δυνατότητα συνέχισης δραστηριότητας: Στον παρακάτω πίνακα παρατίθεται το υπόδειγμα της παραγράφου που ο ελεγκτής θα πρέπει να προσθέσει σε περίπτωση που κρίνει ότι υπάρχει αβεβαιότητα για τη συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας της ελεγχόμενης μονάδας. Η εναλλακτική προσέγγιση για το θέμα αυτό είναι να δώσει ο ελεγκτής αρνητική γνώμη, γεγονός όμως που αφήνεται στην κρίση του, ανάλογα με τα πραγματικά περιστατικά της κάθε περίπτωσης.

Πίνακας 5: Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης δυνατότητας συνέχισης της δραστηριότητας

Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου, εφιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση Χ που παρατίθεται στο προσάρτημα των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στη ζημία, ύψους € XXX χιλιάδων, που υπέστη η εταιρεία κατά τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 20XX και στο γεγονός ότι, κατά την ως άνω ημερομηνία, οι τρέχουσες υποχρεώσεις της εταιρείας υπερέβαιναν το ενεργητικό της κατά € XXX χιλιάδες. Τα δεδομένα αυτά, σε συνδυασμό με τα άλλα θέματα που παρατίθενται στη Σημείωση Χ, που υποδηλώνουν την ύπαρξη αβεβαιότητας ως προς τη δυνατότητα της εταιρείας να συνεχίσει τη δραστηριότητά της.

Αβέβαια έκβαση μελλοντικών φορολογικών ελέγχων: Παρατίθεται στη συνέχεια ο πίνακας με την παράγραφο που θα πρέπει να προστεθεί στην περίπτωση που από τον έλεγχο προκύψει ότι υπάρχουν ανέλεγκτες φορολογικά χρήσεις και ότι η έκβαση των φορολογικών ελέγχων δε μπορεί να προβλεφθεί κατά το χρόνο που διενεργείται ο έλεγχος.

Πίνακας 6: Υπόδειγμα παραγράφου αβέβαιης έκβασης μελλοντικών φορολογικών ελέγχων

Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου, εφιστούμε την προσοχή στη Σημείωση Χ που παρατίθεται στο προσάρτημα των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι οι φορολογικές δηλώσεις για τις χρήσεις 20XX μέχρι και 20XX δεν έχουν εξεταστεί από φορολογικές αρχές, με συνέπεια να υπάρχει το ενδεχόμενο επιβολής πρόσθετων φόρων και προσαυξήσεων κατά το χρόνο που θα εξεταστούν και θα οριστικοποιηθούν. Η έκβαση του φορολογικού ελέγχου δεν είναι δυνατό να προβλεφθεί στο παρόν στάδιο και, ως εκ τούτου, δεν έχει γίνει οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό.

Επιπρόσθετα με αυτές τις περιπτώσεις μπορεί να διατυπωθεί σύμφωνη γνώμη από τον ελεγκτή με έμφαση σε κάποια θέματα και στην περίπτωση που η ελεγχόμενη επιχείρηση κατά την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων δεν ακολούθησε κάποιο λογιστικό πρότυπο, αλλά η παρέκκλιση αυτή δε μειώνει την αξιοπιστία των λογιστικών

καταστάσεων, ούτε οδηγεί σε παραπλανητική πληροφόρηση του κοινού. Μία ακόμη τέτοια περίπτωση μπορεί να είναι και η διαπίστωση από τον ελεγκτή ότι η επιχείρηση προέβη σε μεταβολή λογιστικών μεθόδων από την προηγούμενη χρήση, χωρίς όμως να επηρεάζεται και πάλι η αξιοπιστία των καταστάσεων. Τέλος μπορεί ο ελεγκτής να δώσει έμφαση σε κάποια σημείωση των λογιστικών καταστάσεων για κάποιο γεγονός, χωρίς όμως να προκύπτει κάποια επιφύλαξη για τα συμπεράσματα του ελέγχου.

Εκθέσεις με σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση ή εξαιρέσεις: Ο ελεγκτής, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αν από τον έλεγχο διαπιστώσει προβλήματα και αδυναμίες που είναι σημαντικά θα πρέπει να αναφερθούν στην έκθεση ελέγχου. Κάποια θέματα που προκύπτουν και αναλύθηκαν παραπάνω δε χρειάζεται να διαφοροποιήσουν τη γνώμη του ελεγκτή, άλλα δίνεται κάποια έμφαση στην έκθεση για αυτά τα ζητήματα. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που επηρεάζουν τη γνώμη του ελεγκτή και τον οδηγούν στην έκδοση σύμφωνης γνώμης, αλλά με εξαίρεση ή εξαιρέσεις. Τέτοιες περιπτώσεις είναι σύμφωνα με το ελεγκτικό πρότυπο 7700 οι εξής:

- Περιορισμός του εύρους του πεδίου του ελέγχου
- Σημαντικό λάθος
- Σημαντική παράλειψη

Ο ελεγκτής λοιπόν σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει σύμφωνα με το πρότυπο αφού εκθέσει το θέμα στο πιστοποιητικό να συμπεριλάβει τη φράση «Με εξαίρεση τις επιπτώσεις του θέματος που μνημονεύονται στην προηγούμενη παράγραφο, κατά τη γνώμη μας, οι προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της εταιρείας κατά την 31 Δεκεμβρίου 20XX και τα αποτελέσματα των εργασιών της, καθώς και τις μεταβολές των Ιδίων Κεφαλαίων και τις ταμειακές ροές της εταιρείας της χρήσεως που έληξε σε αυτήν την ημερομηνία, σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ή, εφόσον δεν εφαρμόζονται τα ΔΛΠ, με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική εταιρική νομοθεσία) και το περιεχόμενο της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου (ή του/ των διαχειριστή/ στών) είναι συνεπές με τις προαναφερόμενες οικονομικές καταστάσεις.» Ανάμεσα στους βασικούς λόγους που οδηγούν τον ελεγκτή να διαφοροποιήσει την έκθεση και να θέσει περιορισμούς και εξαιρέσεις είναι ο περιορισμός του εύρους του ελέγχου, η ουσιαστική απόκλιση από τα λογιστικά πρότυπα και η έλλειψη ανεξαρτησίας του ελεγκτή. Η έκθεση ελέγχου με εξαίρεση από τη σύμφωνη γνώμη είναι γνωστή και ως έκθεση ελέγχου με επιφυλάξεις, αφού ο

ελεγκτής κρίνει ότι οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την κατάσταση της ελεγχόμενης μονάδας, αλλά θεωρεί ότι υπάρχει η ανάγκη για τη διατύπωση ορισμένων επιφυλάξεων.

Εκθέσεις ελέγχου με άρνηση γνώμης: Με αυτές τις εκθέσεις ο ελεγκτής διατυπώνει την αδυναμία του να εκφέρει γνώμη για τις ελεγχόμενες οικονομικές καταστάσεις, καθώς οι συνθήκες κάτω από τις οποίες διενεργήθηκε ο έλεγχος δεν του επέτρεψαν να διαμορφώσει γνώμη για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων με βάση το υλικό που συγκέντρωσε. Τα προβλήματα που μπορεί να έχει αντιμετωπίσει ο ελεγκτής και να μην του επιτρέπουν να καταλήξει σε ασφαλή πορίσματα μπορεί να είναι ο σημαντικός περιορισμός του εύρους του ελέγχου, η ύπαρξη σοβαρής αβεβαιότητας που να επηρεάζει τη θέση της επιχείρησης, η διακύβευση της ανεξαρτησίας του ελεγκτή, οι σοβαρές αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και η χρήση της εργασίας άλλου ελεγκτή. Στο πρότυπο 7700 παρατίθεται το υπόδειγμα που ακολουθεί στον παρακάτω πίνακα για τις εκθέσεις ελέγχου με άρνηση γνώμης.

Πίνακας 7: Υπόδειγμα έκθεσης ελέγχου άρνησης γνώμης

Ορισθήκαμε ελεγκτές των οικονομικών καταστάσεων της XXX ΑΕ (ή ΕΠΕ), της 31 Δεκεμβρίου 20XX. Η ευθύνη της σύνταξης οικονομικών καταστάσεων βαρύνει τη διοίκηση της Εταιρείας. (Παραλείπεται η πρόταση περί της ευθύνης των ελεγκτών).

(Η παράγραφος που πραγματεύεται το εύρος του ελέγχου, είτε παραλείπεται, είτε διαφοροποιείται ανάλογα με τις περιστάσεις).

(Προστίθεται νέα παράγραφος που πραγματεύεται τον περιορισμό του εύρους του ελέγχου ως εξής:)

Δεν κατέστη εφικτό να παρακολουθήσουμε τη φυσική απογραφή των αποθεμάτων και να επαληθεύσουμε τις απαιτήσεις κατά των πελατών λόγω των περιορισμών που επιβλήθηκαν στο έργο μας από την ελεγχόμενη εταιρεία.

Δεδομένης της σημαντικότητας των θεμάτων που μνημονεύονται στην προηγούμενη παράγραφο, αδυνατούμε να εκφέρουμε και δεν εκφέρουμε γνώμη επί των οικονομικών καταστάσεων.

Εκθέσεις ελέγχου με αρνητική γνώμη: Με τις εκθέσεις ελέγχου με αρνητική γνώμη οι ελεγκτές δηλώνουν ότι οι οικονομικές καταστάσεις δεν απεικονίζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα της ελεγχόμενης μονάδας με τρόπο ακριβοδίκαιο. Ο ελεγκτής καταλήγει στην έκφραση αρνητικής γνώμης όταν οι οικονομικές καταστάσεις

περιλαμβάνουν κάποιο ουσιώδες λάθος ή παράλειψη, καθώς και όταν η αδυναμία της επιχείρησης να συνεχίσει τις δραστηριότητες της δεν παρουσιάζεται επαρκώς στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Επιπρόσθετα ο ελεγκτής μπορεί να καταλήξει σε αυτού του είδους την έκθεση, όταν η κατάρτιση των καταστάσεων δεν είναι σύμφωνη με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και την ελληνική νομοθεσία, όταν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου παρουσιάζει ουσιώδεις αδυναμίες ή όταν το λογιστικό σύστημα είναι αναποτελεσματικό. Με την αρνητική έκθεση ο ελεγκτής εκφράζει την ισχυρή αντίθεσή του στην παρουσίαση της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων της επιχείρησης. Όταν ληφθεί η απόφαση για μία αρνητική έκθεση θα πρέπει στις ενδιάμεσες παραγράφους να αναφερθούν οι λόγοι που οδήγησαν στην εξαγωγή των συγκεκριμένων συμπερασμάτων.

Στη συνέχεια παρατίθεται πίνακας στον οποίο παρουσιάζονται συνοπτικά τα διάφορα είδη εκθέσεων ελέγχου ανάλογα τη γνώμη του ελεγκτή που αποτυπώνεται σε αυτές.

Πίνακας 8: Κατηγορίες εκθέσεων ελέγχου

Εκθέσεις ελέγχου με σύμφωνη γνώμη
Εκθέσεις ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με θέματα έμφασης
Εκθέσεις ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση (ή εξαιρέσεις)
Εκθέσεις ελέγχου με άρνηση γνώμης
Εκθέσεις ελέγχου με αρνητική γνώμη

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 4^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (483/2004), ΦΕΚ 1589/ Β΄ /22-10-2004, «Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα»
- Καζαντζής Χ., 2006, «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business plus A.E.
- Κάντζος Κ., Χονδράκη Α., 2006, «Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική», 2^η έκδοση, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης
- Παπάς Α., 1999, «Εισαγωγή στην Ελεγκτική», α΄ έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Carmichael D., Willingham J., Schaller C., 1996, «Auditing Concepts and Methods: A Guide to Current Theory and Practice», 6th edition, The Mc Graw – Hill Companies Inc.
- Durendez Gomez – Guillamon A., 2003, “The usefulness of the audit report in investment and financing decisions”, Managerial Auditing Journal, Vol. 18, Issue 6/7, pg 549-559
- Hylas R., Ashton R., 1982, “Audit Detection of Financial Statements Errors”, The Accounting Review, Vol. 57, Issue 4, pg 751-765
- Messier W., 1997, «Auditing a systematic approach», The Mc Graw – Hill Companies Inc.
- Taylor D., Glezen W., 1997, “Auditing: An Assertions Approach”, 7th edition, John Wiley & Sons

5. Οι εκθέσεις ελέγχου στις εισηγμένες επιχειρήσεις

5.1 Γενικά

Στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη οικονομία τα όρια των αγορών έχουν διευρυνθεί, τα χρηματοοικονομικά προϊόντα αυξάνονται σε αριθμό και η δομή τους γίνεται ολοένα και πιο σύνθετη. Δημιουργούνται διαρκώς νέα προϊόντα με νέα μορφή που απαιτούν μία πιο σύγχρονη προσέγγιση. Από την καθημερινή πρακτική έχει φανεί ότι υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια στις συναλλαγές και βελτίωση στους χειρισμούς και τα σχέδια των οργανισμών για τη διαχείριση κινδύνων. Έτσι λοιπόν είναι αυξανόμενη η τάση που ωθεί σε περισσότερο οργανωμένες μορφές διαπραγμάτευσης. Επικρατεί από κάποιες πλευρές η άποψη ότι η διαπραγμάτευση των χρηματοοικονομικών προϊόντων σε οργανωμένες αγορές και η απομάκρυνση από την επιλογή εξωχρηματιστηριακών προϊόντων μπορεί να βοηθήσει στην αύξηση της διαφάνειας στην αποτίμηση και την εκκαθάριση των συναλλαγών και στη διευκόλυνση του έργου των εποπτικών και ρυθμιστικών αρχών. Η διαφάνεια αυτή είναι ένα σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος και της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού στην αποτελεσματικότητα των αγορών.

Η διαφάνεια στις χρηματιστηριακές συναλλαγές απαιτεί την παροχή επαρκούς πληροφόρησης και την καλή λειτουργία των εποπτικών αρχών. Έτσι λοιπόν οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρείες, τόσο ως προϋπόθεση για την εισαγωγή τους όσο και για τη συνέχιση της διαπραγμάτευσης της μετοχής τους, είναι υποχρεωτικό να παρέχουν στο επενδυτικό κοινό ευρεία πληροφόρηση για την πορεία των εργασιών τους και για τη χρηματοοικονομική τους κατάσταση. Το επενδυτικό κοινό στα πλαίσια της εξέτασης των χρηματοοικονομικών αποφάσεων αξιοποιεί αυτή την οικονομική πληροφόρηση και ιδιαίτερα αυτή που παρέχεται μέσα από τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Μέσα από την κατάλληλη ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων, μπορεί κάποιος να εξάγει συμπεράσματα για την πορεία και την κατάσταση μίας εταιρείας, αλλά και να συγκρίνει επιχειρήσεις διαχρονικά και διαστρωματικά.

Προτείνεται όμως πάντα στους μελετητές των οικονομικών καταστάσεων να ανατρέξουν για περαιτέρω πληροφορίες στις σημειώσεις και στο πιστοποιητικό του

ορκωτού ελεγκτή που τις συνοδεύουν. Και αυτό γιατί στις σημειώσεις ο αναγνώστης μπορεί να βρει αναλυτικότερα πληροφορίες για τα κονδύλια που παρουσιάζονται συνοπτικά στην κατάσταση αποτελεσμάτων και στον ισολογισμό. Ταυτόχρονα οι εκθέσεις ελέγχου είναι δυνατό να κάνουν αναφορά σε σημεία που δεν πρέπει να μείνουν απαρατήρητα, είτε αυτά συνιστούν κάποια παράλειψη ή λάθος, είτε επειδή είναι απαραίτητα να συμπεριληφθούν στην αξιολόγηση των οικονομικών αποτελεσμάτων από τον αναγνώστη.

5.2 Εκθέσεις ελέγχου στις εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αθηνών

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ο αναγνώστης των οικονομικών καταστάσεων των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών επιχειρήσεων θα πρέπει να διαβάσει το πιστοποιητικό των ορκωτών ελεγκτών πριν καταλήξει σε πορίσματα για την πορεία και την κερδοφορία των εταιρειών που εξετάζει. Στην παρούσα εργασία εξετάστηκαν οι εισηγμένες εταιρείες με βάση τις οικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύτηκαν για τη χρήση 2008 με σκοπό να διαπιστωθεί κατά πόσο τα σχόλια των ορκωτών ελεγκτών θα πρέπει να επιδρούν στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων. Διαπιστώθηκε ότι οι ελεγκτές για την πλειονότητα των επιχειρήσεων έχουν διατυπώσει σύμφωνη γνώμη, χωρίς να έχουν προβεί στην καταγραφή παρατηρήσεων στις εκθέσεις ελέγχου. Αυτό το αποτέλεσμα είναι λογικό αφού στις εισηγμένες επιχειρήσεις οι ελεγκτικοί μηχανισμοί και οι κανόνες που έχουν τεθεί από τις εποπτικές αρχές είναι ιδιαίτερα αυστηροί.

Ωστόσο, για ένα αρκετά σημαντικό μέρος των εισηγμένων οι ορκωτοί ελεγκτές έχουν διατυπώσει διαφοροποιημένη γνώμη. Πιο συγκεκριμένα, για 48 επιχειρήσεις οι ορκωτοί ελεγκτές έχουν διατυπώσει γνώμη διαφορετική από την απλή σύμφωνη γνώμη. Αναλυτικότερα για δύο επιχειρήσεις οι ελεγκτές έχουν διατυπώσει αρνητική γνώμη, για 8 επιχειρήσεις έχουν διατυπώσει σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις και για 38 επιχειρήσεις έχουν εκφράσει σύμφωνη γνώμη με θέματα έμφασης. Στη συνέχεια της εργασίας θα γίνει ανάλυση των επιμέρους παρατηρήσεων που έχουν διατυπώσει οι ορκωτοί ελεγκτές, καθώς και του τρόπου που αυτές επηρεάζουν τα οικονομικά αποτελέσματα. Βέβαια είναι σημαντικό να αξιολογηθεί και το γεγονός ότι οι ελεγκτές εξετάζουν το πλήθος και τη νομιμότητα κυρίως των στοιχείων που απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Επομένως το ότι μία επιχείρηση έχει παρατηρήσεις για τις οικονομικές καταστάσεις της από τον ορκωτό ελεγκτή δε σημαίνει αυτόματα ότι παρουσιάζει

αναληθή ή αναξιόπιστα στοιχεία. Έτσι, η κάθε περίπτωση είναι λογικό να πρέπει να αξιολογηθεί ξεχωριστά, ώστε ο αναγνώστης των οικονομικών καταστάσεων να έχει καλύτερη εικόνα για το πώς η διαφοροποιημένη γνώμη των ελεγκτών επηρεάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων της εξεταζόμενης επιχείρησης.

Στη συνέχεια ακολουθούν οι λίστες με τις 48 εισηγμένες επιχειρήσεις που έχουν έκθεση ελέγχου για τη χρήση 2008 με διαφοροποιημένη γνώμη, κατηγοριοποιημένες ανάλογα με το είδος διαφοροποίησης της γνώμης.

Πίνακας 9: Εταιρείες με σύμφωνη γνώμη με θέματα έμφασης

01. ΠΕΤΖΕΤΑΚΙΣ Α.Ε.
02. ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ Α.Β.Ε.Τ.Ε.
03. ΑΕΓΕΚ Α.Ε.
04. ΕΚΤΕΡ Α.Ε.
05. ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ Α.Τ.Ε.
06. ΕΔΡΑΣΗ – Χ. ΨΑΛΛΙΔΑΣ Α.Τ.Ε.
07. Μ. Ι. ΜΑΪΛΛΗΣ Α.Ε.Β.Ε.
08. ΝΕΩΡΙΟΝ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
09. ΖΗΝΩΝ Α.Ε.
10. ΕΙΔΗΣΕΟΦΩΝΙΚΗ ΕΛΛΑΣ Α.Ε.Ε.
11. Ι. ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ & ΥΙΟΣ HOLDING Α.Ε.
12. ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΙ Α.Β.Ε.Ε.
13. ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.
14. ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.Γ.Ε.
15. ΕΥΡΩΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ & ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Α.Ε.
16. ΠΕΡΣΕΥΣ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ Α.Β.Ε.Ε.
17. ΚΑΡΔΑΣΙΛΑΡΗΣ & ΥΙΟΙ Α.Ε.Β.Ε.
18. VIVARTIA Α.Β.Ε.Ε.
19. ΣΑΝΥΟ ΕΛΛΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ Α.Ε.Β.Ε.
20. Χ. ΜΠΕΝΡΟΥΜΠΗ & ΥΙΟΣ Α.Ε.
21. ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.
22. ΤΕΞΑΠΡΕΤ Α.Ε.
23. ΚΛΩΝΑΤΕΞ ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.
24. ΕΠΙΛΕΚΤΟΣ ΚΛΩΣΤΟΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.Β.Ε.
25. ΑΧΟΝ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
26. EUROMEDICA Α.Ε. ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
27. ΠΡΑΞΙΤΕΛΕΙΟ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ Α.Ε.

28. ΛΑΝΙΡΗΑΡΜ Α.Ε.
29. ΝΑΚΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗ
30. ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.
31. ΕΥΔΑΠ Α.Ε.
32. ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ Α.Ε.Γ.Α.
33. REDS Α.Ε. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
34. ΚΟΥΜΠΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
35. ΜΑΡΦΙΝ INVESTMENT GROUP Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
36. ALTEC Α.Β.Ε.Ε.
37. CRI Α.Ε. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
38. ΙΠΠΟΤΟΥΡ Α.Ε.

Πίνακας 10: Εταιρείες με σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις

1. ΑΦΟΙ ΜΕΣΟΧΩΡΙΤΗ Α.Τ.Ε.
2. ΣΑΟΣ Α.Ν.Ε. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ
3. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ Α.Ε.Β.Ε.
4. ΑΛΥΣΙΔΑ Α.Β.Ε.Ε.
5. MICROLAND COMPUTERS Α.Ε.Β.Ε.
6. ΑΛΜΑ – ΑΤΕΡΜΩΝ ΑΝΩΝ. ΔΙΑΦ. ΕΜΠΟΡ. ΚΑΤΑΣΚ. ΕΤΑΙΡΙΑ
7. ΔΕΗ Α.Ε.
8. COMPUCON ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ Α.Β.Ε.Ε.

Πίνακας 11: Εταιρείες με αρνητική γνώμη

1. ΧΑΛΥΒΔΟΦΥΛΛΩΝ Α.Ε.
2. ΕΤΜΑ Α.Ε. ΤΕΧΝ. ΜΕΤΑΞΗΣ

5.3 Εκθέσεις ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με θέματα έμφασης

5.3.1 Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση σε φορολογικά ζητήματα

Οι ορκωτοί ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι, σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα, να αναφέρουν στην έκθεσή τους περιπτώσεις ανέλεγκτων φορολογικά χρήσεων, στις οποίες η αβέβαιη έκβαση του φορολογικού ελέγχου ενδέχεται να δημιουργήσει νέες

υποχρεώσεις για την ελεγχόμενη επιχείρηση. Έτσι λοιπόν και για κάποιες από τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες έχει γίνει αναφορά στις ανέλεγκτες φορολογικά χρήσεις, καθώς και στις ενδεχόμενες φορολογικές υποχρεώσεις που θα προκύψουν. Οι επιχειρήσεις αυτές απαριθμούνται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 12: Επιχειρήσεις με ενδεχόμενες φορολογικές υποχρεώσεις

01. ΑΕΓΕΚ Α.Ε.
02. ΕΚΤΕΡ Α.Ε.
03. Ι. ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ & ΥΙΟΣ HOLDING Α.Ε.
04. ΚΑΡΔΑΣΙΛΑΡΗΣ & ΥΙΟΙ Α.Ε.Β.Ε.
05. ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΪΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.
06. ΤΕΞΑΠΡΕΤ Α.Ε.
07. ΚΛΩΝΑΤΕΞ ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.
08. ΕΠΙΛΕΚΤΟΣ ΚΛΩΣΤΟΪΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.Β.Ε.
09. ΝΑΚΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗ
10. REDS Α.Ε. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
11. CRI Α.Ε. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Για τις εταιρείες ΑΕΓΕΚ Α.Ε. και ΕΚΤΕΡ Α.Ε. υπάρχει αβεβαιότητα για την έκβαση των φορολογικών ελέγχων, αλλά οι εταιρείες αυτές έχουν προχωρήσει στο σχηματισμό πρόβλεψης. Ο ελεγκτής δεν προκαθορίζει εάν οι σχηματισμένες προβλέψεις επαρκούν για να καλύψουν τις ενδεχόμενες φορολογικές υποχρεώσεις που μπορεί να προκύψουν.

Για τις εταιρείες Ι.ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ & ΥΙΟΣ HOLDING Α.Ε., ΚΑΡΔΑΣΙΛΑΡΗΣ & ΥΙΟΙ Α.Ε.Β.Ε., ΕΠΙΛΕΚΤΟΣ ΚΛΩΣΤΟΪΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.Β.Ε., ΝΑΚΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗ, REDS Α.Ε. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, CRI Α.Ε. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ, ΤΕΞΑΠΡΕΤ Α.Ε. ο ελεγκτής δίνει έμφαση στο γεγονός ότι δεν έχουν ελεγχθεί φορολογικά μέχρι και τη χρήση που έληξε με συνέπεια να υπάρχει το ενδεχόμενο επιβολής πρόσθετων φόρων και προσαυξήσεων κατά το χρόνο που θα εξετασθούν και θα οριστικοποιηθούν οι φορολογικές δηλώσεις των ανέλεγκτων χρήσεων. Η έκβαση του φορολογικού ελέγχου όμως δεν κατέστη δυνατόν να προβλεφθεί μέχρι τη στιγμή σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων και ως εκ τούτου, δεν έγινε οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό.

Τέλος, για τις εταιρείες ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΪΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε. και ΚΛΩΝΑΤΕΞ ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε. οι φορολογικές δηλώσεις δεν είχαν εξετασθεί από τις φορολογικές αρχές μέχρι τη στιγμή σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, δεδομένου όμως του ύψους των σωρευμένων φορολογικών ζημιών, εκτιμήθηκε ότι δεν θα προκύψει μελλοντική υποχρέωση φόρου και για το λόγο αυτό δεν έγινε οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό.

Επομένως, οι ελεγκτές με βάση την κατεύθυνση που τους δίνεται από τα ελεγκτικά πρότυπα και τη νομοθεσία, δίνουν στον αναγνώστη των οικονομικών καταστάσεων μια εικόνα της πιθανής επιβάρυνσης που μπορεί να προκύψει στο παθητικό των επιχειρήσεων και στα αποτελέσματα εξαιτίας φορολογικών θεμάτων.

5.3.2 Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση σε επισφαλείς απαιτήσεις

Ο ορκωτός ελεγκτής στις εκθέσεις ελέγχου των εταιρειών ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.Γ.Ε. και ΠΕΡΣΕΥΣ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ Α.Β.Ε.Ε., η οποία έχει μπει στην κατηγορία επιτήρησης, εφιστά την προσοχή στους αναγνώστες των οικονομικών καταστάσεων για το εξής θέμα: «Στο λογαριασμό του Ενεργητικού «Απαιτήσεις από πελάτες» περιλαμβάνεται απαίτηση ποσού 4,9 εκατ. ευρώ από πελάτη της εταιρείας που έχει υπαχθεί στη διαδικασία συνδιαλλαγής του άρθρου 99 του Ν. 3588/2007. Μέχρι ημερομηνίας σύνταξης της παρούσας έκθεσης δεν έχει ολοκληρωθεί η επίτευξη συμφωνίας με τους πιστωτές και έτσι δεν καθίσταται δυνατό να προσδιοριστεί από εμάς το ποσό για το οποίο θα απαιτηθεί η διενέργεια σχετικής πρόβλεψης». Πρόκειται για δύο συνδεδεμένες επιχειρήσεις, αφού τα ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ κατέχουν το 41,34 % του μετοχικού κεφαλαίου της ΠΕΡΣΕΥΣ Α.Β.Ε.Ε. και επομένως ο ελεγκτής αναφέρεται στην ίδια απαίτηση. Ο ελεγκτής δίνει έμφαση στο γεγονός ότι ο πελάτης των εταιρειών αυτών έχει ζητήσει να αντιμετωπιστεί με τις ευνοϊκές διατάξεις του πτωχευτικού κώδικα με σκοπό να οριστεί από το δικαστήριο μεσολαβητής. Ο μεσολαβητής σύμφωνα με το άρθρο 101 του ίδιου νομοθετήματος έχει ως αποστολή, να επιτύχει τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του που εκπροσωπούν τουλάχιστον την πλειοψηφία των απαιτήσεων αυτού, όπως αυτές προκύπτουν από τα εμπορικά βιβλία του οφειλέτη. Αυτή η διαδικασία έχει σκοπό την άρση των οικονομικών δυσκολιών του οφειλέτη, τη συνέχιση της δραστηριότητας του και τη διατήρηση των θέσεων εργασίας. Επιπρόσθετα ο μεσολαβητής θα πρέπει προτείνει λύσεις για τη διάσωση της επιχείρησης, ιδίως με μείωση των απαιτήσεων, παράταση του ληξιπρόθεσμου αυτών, αναδιάρθρωση της επιχείρησης, μετοχοποίηση

των απαιτήσεων, εκποίηση της επιχείρησης ή κάθε άλλο πρόσφορο μέτρο. Ουσιαστικά με αυτή την επισήμανση ο ελεγκτής θέλει να τονίσει στον αναγνώστη ότι δεν έχει γίνει πρόβλεψη για αυτή την απαίτηση, η οποία θα πρέπει να σχηματιστεί και ότι ενδέχεται ακόμη και η οριστική διαγραφή της που θα έχει ως αποτέλεσμα την ισόποση μείωση των αποτελεσμάτων και των ιδίων κεφαλαίων. Μία τέτοια εξέλιξη θα έχει ιδιαίτερα αρνητικό αντίκτυπο σε ένα από τα βασικότερα μεγέθη για την αξιολόγηση της πορείας μίας επιχείρησης που είναι η κερδοφορία.

5.3.3 Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση στη διακράτηση ιδίων μετοχών

Αναφορικά με την εταιρεία EUROMEDICA A.E. ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ο ορκωτός ελεγκτής έχει διατυπώσει σύμφωνη γνώμη με έμφαση όμως στη Σημείωση 33 των οικονομικών καταστάσεων, στην οποία γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσεως, σε επίπεδο Ομίλου κατέχονταν μετοχές της μητρικής εταιρείας του ομίλου (ίδιες μετοχές), οι οποίες αντιστοιχούσαν στο 12,1 % του καταβλημένου μετοχικού κεφαλαίου με συνέπεια να συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων της παραγράφου 7 του άρθρου 16 του Ν. 2190/1920.

Σύμφωνα με το άρθρο 16 «με την επιφύλαξη της αρχής της ίσης μεταχείρισης των μετόχων που βρίσκονται στην ίδια θέση η εταιρεία μπορεί, η ίδια ή με πρόσωπο το οποίο ενεργεί στο όνομά του αλλά για λογαριασμό της, να αποκτήσει δικές της μετοχές, μόνο όμως μετά από έγκριση της γενικής συνέλευσης, η οποία ορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις των προβλεπόμενων αποκτήσεων και, ιδίως, τον ανώτατο αριθμό μετοχών που είναι δυνατόν να αποκτηθούν, τη διάρκεια για την οποία χορηγείται η έγκριση, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τους είκοσι τέσσερις (24) μήνες και, σε περίπτωση απόκτησης από επαχθή αίτια, τα κατώτατα και ανώτατα όρια της αξίας απόκτησης». Σύμφωνα πάλι με το ίδιο άρθρο «η ονομαστική αξία των μετοχών που αποκτήθηκαν, συμπεριλαμβανομένων των μετοχών τις οποίες είχε αποκτήσει προηγουμένως η εταιρεία και διατηρεί, και των μετοχών τις οποίες απέκτησε πρόσωπο, το οποίο ενεργούσε στο όνομά του αλλά για λογαριασμό της εταιρείας, δεν είναι δυνατόν να υπερβαίνει το ένα δέκατο (1/10) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου». Άρα σύμφωνα με το Ν. 2190/1920 μία εταιρεία μπορεί να διακρατά ίδιες μετοχές, των οποίων όμως η ονομαστική αξία δε θα πρέπει να υπερβαίνει το 10% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου. Επομένως η εξεταζόμενη επιχείρηση EUROMEDICA έχει ξεπεράσει αυτό το ανώτατο όριο. Σε αυτή την περίπτωση συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παραγράφου 7 του άρθρου 16 του

N.2190/1920 που ορίζει ότι οι μετοχές που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 16 πρέπει να μεταβιβαστούν εντός προθεσμίας ενός έτους από το χρόνο απόκτησής τους. Αν δεν μεταβιβαστούν στην προθεσμία αυτή, ακυρώνονται, με αντίστοιχη μείωση του κεφαλαίου. Σε περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης αυτής επιβάλλεται σε κάθε υπαίτιο μέλος του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας πρόστιμο ύψους τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ.

Επομένως ο ορκωτός ελεγκτής θέτει στον αναγνώστη προβληματισμούς σχετικά με τη διακράτηση ιδίων μετοχών από την εταιρεία καθώς και των χειρισμών που απαιτούνται, οι οποίοι ενδεχομένως θα επηρεάσουν το ύψος του μετοχικού κεφαλαίου.

5.3.4. Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση στην αβέβαιη έκβαση αγωγής σε εξέλιξη

Από τον έλεγχο των ορκωτών ελεγκτών έχει προκύψει ότι σε 7 εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αθηνών υπάρχει δικαστική διένεξη, της οποίας όμως το αποτέλεσμα δε μπορεί να προβλεφθεί, ενώ ταυτόχρονα το συγκεκριμένο ζήτημα δεν επηρεάζει ουσιαστικά την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων.

Πίνακας 13: Επιχειρήσεις με αβέβαιη έκβαση αγωγής σε εξέλιξη

01. ΕΙΔΗΣΕΟΦΩΝΙΚΗ ΕΛΛΑΣ Α.Ε.Ε.
02. Χ. ΜΠΕΝΠΡΟΥΜΠΗ & ΥΙΟΣ Α.Ε.
03. ΑΧΟΝ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
04. ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.
05. REDS Α.Ε. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
06. MARFIN INVESTMENT GROUP Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
07. VIVARTIA Α.Β.Ε.Ε.

Για την εταιρεία ΕΙΔΗΣΕΟΦΩΝΙΚΗ ΕΛΛΑΣ Α.Ε.Ε. ο ορκωτός ελεγκτής αναφέρει στις παρατηρήσεις του ότι υπάρχει καθυστέρηση ρευστοποίησης των απαιτήσεων της εταιρείας κατά του Ελληνικού Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Συνολικά οι απαιτήσεις αυτές αγγίζουν τα 12,2 εκατ. ευρώ. Για μέρος αυτών των απαιτήσεων (11,3 εκατ. Ευρώ), η Εταιρεία είχε καταθέσει στις 30/12/2005 αγωγή, ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Η αγωγή συζητήθηκε στις 11/12/2007, όμως μέχρι τη στιγμή ολοκλήρωσης του ελέγχου δεν είχε εκδοθεί η σχετική απόφαση. Σύμφωνα με την εκτίμηση του Νομικού Συμβούλου, η αναμενόμενη αυτή απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών θα ήταν θετική για την Εταιρεία και, ως εκ τούτου δεν έγινε καμία

πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με την υπόθεση αυτή. Επομένως, αν και ο ελεγκτής σε αυτό το σημείο είχε την υποχρέωση να γράψει τη σχετική παρατήρηση, δε φαίνεται να προκύπτει κάποια μελλοντική επιβάρυνση για τα αποτελέσματα.

Για την εταιρεία Χ. ΜΠΕΝΡΟΥΜΠΗ & ΥΙΟΣ Α.Ε., ο ελεγκτής στις παρατηρήσεις του αναφέρει πως στη διάρκεια του έτους 2007 διενεργήθηκε σε εταιρεία του Ομίλου φορολογικός έλεγχος για τις χρήσεις 2001 έως και 2003 και καταλογίσθηκαν διαφορές φορολογικού ελέγχου, συνολικού ποσού 1.599.840,72 ευρώ. Για τις διαφορές αυτές δεν είχε σχηματιστεί οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου, επειδή κατά των σχετικών φύλλων ελέγχου ασκήθηκαν προσφυγές, την ευδοκίμηση των οποίων προσδοκά η εταιρεία για τους λόγους που παρατίθενται στη σημείωση Νο. 32 των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη σημείωση, στη διάρκεια του 2007 διενεργήθηκε στην θυγατρική εταιρεία IMAPRO Α.Ε. φορολογικός έλεγχος τριών προηγούμενων χρήσεων. Από τον έλεγχο αυτό προέκυψε διαφορά φόρου εισοδήματος, αλλά ασκήθηκαν εμπρόθεσμα προσφυγές. Η προσδοκώμενη υπέρ της εταιρείας έκβαση στηρίζεται στην αντίληψη της εταιρείας ότι ο προσδιορισμός των αποτελεσμάτων και των τριών χρήσεων, με την προσθήκη των σχετικών λογιστικών διαφορών είναι αυθαίρετος. Κι αυτό επειδή στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, ο έλεγχος προέβη στη μη αναγνώριση των δαπανών από εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου και κακή εκτίμηση των πραγμάτων. Ως εκ τούτου η εταιρεία δε σχημάτισε πρόβλεψη. Περαιτέρω, για την ίδια υπόθεση ασκήθηκαν ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αιτήσεις αναστολής εκτέλεσης κατά των πράξεων βεβαίωσης ποσοστού 10% των αμφισβητούμενων φόρων. Επί των ανωτέρω αιτήσεων αναστολής είχαν ήδη εκδοθεί αποφάσεις του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, με τις οποίες έγιναν δεκτές οι αιτήσεις της Εταιρείας για αναστολή εκτέλεσης. Επομένως, ο ορκωτός ελεγκτής με αυτήν του την παρατήρηση ενημερώνει για την ενδεχόμενη αύξηση του παθητικού της επιχείρησης εξαιτίας ενδεχόμενων φορολογικών υποχρεώσεων και για την αρνητική επίπτωση που μπορεί να έχει στα αποτελέσματα η μη ευδοκίμηση της προσφυγής της επιχείρησης.

Για την εταιρεία ΑΧΟΝ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ, ο ορκωτός ελεγκτής αναφέρει στην έκθεσή του ότι υφίσταται προσφυγή θυγατρικής εταιρείας προς επίλυση φορολογικών διαφορών ποσού 11,46 εκατ. ευρώ και ότι θυγατρική εταιρεία έχει προσφύγει σε διαιτησία διεκδικώντας ποσό 41,30 εκατ. ευρώ, λόγω μη τήρησης συμβατικών υποχρεώσεων από το Ελληνικό Δημόσιο. Η έκβαση των δύο υποθέσεων δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθεί κατά το στάδιο ολοκλήρωσης του ελέγχου και ως εκ τούτου,

δεν έγινε κάποια πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με τα θέματα αυτά. Επομένως, ο ελεγκτής ενημερώνει τον αναγνώστη των οικονομικών καταστάσεων για ενδεχόμενη αύξηση των υποχρεώσεων της εταιρείας κατά 11,46 εκάτ. ευρώ και την ανάλογη επιβάρυνση των αποτελεσμάτων, αλλά και για ενδεχόμενη αύξηση των απαιτήσεων κατά του ελληνικού δημοσίου. Και στις δύο περιπτώσεις, και με την προϋπόθεση ότι η εκδίκασή τους θα είναι θετική για την επιχείρηση, η οικονομική της κατάσταση θα βελτιωθεί.

Για την εταιρεία ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε., ο ελεγκτής στην έκθεσή του κάνει αναφορά ότι κατά τη διάρκεια της χρήσης ολοκληρώθηκε ο φορολογικός έλεγχος της θυγατρικής εταιρείας Ιονικές Εκδόσεις ΑΕ. Η διοίκηση της ελεγχόμενης θυγατρικής δεν αποδέχθηκε τον καταλογισμό πρόσθετων φόρων, προστίμων και προσαυξήσεων ύψους 1,9 εκάτ. ευρώ, που αφορούν την παρακράτηση φόρου επί του τιμήματος αγοράς σήματος τη χρήση που έληξε στις 31/12/2000. Η διοίκηση του ομίλου, στηριζόμενη στη γνωμοδότηση των φοροτεχνικών συμβούλων της, θεώρησε ότι η θυγατρική εταιρεία θα δικαιωθεί ενώπιον των φορολογικών δικαστηρίων στα οποία η διοίκηση της θυγατρικής εταιρείας έχει προσφύγει. Ως εκ τούτου, δεν έγινε οποιαδήποτε πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις σε σχέση με το θέμα αυτό. Επομένως, με τη συγκεκριμένη σημείωση ο ελεγκτής επιθυμεί να δώσει στον αναγνώστη μια εικόνα για την επιβάρυνση που έχει προκύψει και παρουσιάζεται στις οικονομικές καταστάσεις, καθώς και για το γεγονός ότι η επιβάρυνση αυτή μπορεί να ανατραπεί.

Για την εταιρεία REDS Α.Ε. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, ο ελεγκτής τονίζει ότι εκκρεμεί δικαστική διαφορά μεταξύ της ενοποιούμενης εταιρείας «ΛΟΦΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗ Α.Ε.» και το Δήμο Παλλήνης στο Συμβούλιο της Επικρατείας και το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, για το ύψος του καταβλητέου ποσού ειδικής εισφοράς του Ν. 2947/2001, η οποία κατά το Δήμο ανέρχεται στο ποσό των 750.000 ευρώ περίπου. Για την ενδεχόμενη αυτή υποχρέωση δε σχηματίστηκε σχετική πρόβλεψη, επειδή η διοίκηση της εταιρείας θεωρεί ότι θα είναι θετική για αυτή η τελική έκβαση της υπόθεσης. Επομένως, ο ελεγκτής επιθυμεί να εξασφαλίσει την απαραίτητη πληρότητα στην ενημέρωση που προκύπτει από τις οικονομικές καταστάσεις για οποιονδήποτε θέλει να συνυπολογίσει στην ανάλυσή του τις υποχρεώσεις που έχει η εξεταζόμενη εταιρεία. Για αυτόν το λόγο δίνει με την επισήμανσή του έμφαση στη σημείωση των οικονομικών καταστάσεων που αναφέρει ότι ενώ ήδη υπάρχει επιβάρυνση της εταιρείας με 750.000 ευρώ, το λογιστικό σύστημα της εταιρείας δεν το έχει εμφανίσει στις υποχρεώσεις, ούτε έχει κάνει κάποια σχετική πρόβλεψη.

Για τις εταιρείες MARFIN INVESTMENT GROUP A.E. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ και VIVARTIA A.B.E.E. υπάρχει η ίδια σημείωση στην έκθεση ελέγχου, καθώς η δεύτερη ανήκει στον όμιλο της πρώτης. Στη σημείωση αυτή αναφέρεται ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει επιβάλλει στην θυγατρική εταιρεία VIVARTIA πρόστιμα συνολικού ύψους 38 εκατ. ευρώ περίπου για συμμετοχή σε οριζόντιες και κάθετες συμπράξεις και υιοθέτηση εναρμονισμένων πρακτικών στον κλάδο γαλακτοκομικών προϊόντων. Σύμφωνα με σχετικές αποφάσεις του διοικητικού εφετείου, έπειτα από αιτήσεις της εταιρείας, έχουν δοθεί αναστολές εκτέλεσης των παραπάνω προστίμων κατά το ποσό των 23 εκατ. ευρώ συνολικά, μέχρι την έκδοση οριστικών αποφάσεων επί των προσφυγών. Η θυγατρική εταιρεία έχει ασκήσει προσφυγή ενώπιον του διοικητικού εφετείου σε σχέση με την παραπάνω υπόθεση. Η αναγνωρισμένη πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις του ομίλου για την παραπάνω υπόθεση ανέρχεται στο ποσό των 16,7 εκατ. ευρώ κατά την 31η Δεκεμβρίου 2008. Το ποσό που τυχόν θα επιβληθεί από το διοικητικό εφετείο εξαιτίας της ανωτέρω προσφυγής δεν μπορεί επακριβώς να προσδιοριστεί. Άρα, ο ελεγκτής αποσκοπεί σε αυτό το σημείο να δώσει μια εικόνα για την επιβάρυνση που μπορεί να προκύψει από τη διαφορά της ήδη καταλογισμένης πρόβλεψης και του πιθανού αποτελέσματος που θα προκύψει από την εκδίκαση της υπόθεσης.

5.3.5 Έμφαση στην εφαρμογή των άρθρων 47 & 48 (N.2190/20)

Για 14 επιχειρήσεις, των οποίων η μετοχή διαπραγματεύεται στο Χρηματιστήριο Αθηνών υπάρχει ανάγκη εφαρμογής των άρθρων 47 και 48 του Ν. 2190/1920. Σύμφωνα με το άρθρο 47 σε περίπτωση που το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας γίνει κατώτερο από το μισό (1/2) του μετοχικού κεφαλαίου, το διοικητικό συμβούλιο υποχρεούται να συγκαλέσει τη γενική συνέλευση, μέσα σε προθεσμία έξι μηνών από τη λήξη της χρήσης, που θα αποφασίσει τη λύση της εταιρείας ή την υιοθέτηση άλλου μέτρου. Σύμφωνα με το άρθρο 48 η εταιρεία μπορεί να λυθεί με δικαστική απόφαση μετά από αίτηση οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον εάν:

- κατά τη σύσταση της εταιρείας δεν καταβλήθηκε το κεφάλαιο που ήταν καταβλητέο, ολικά ή μερικά, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου και του καταστατικού
- η εταιρεία δεν έχει το ελάχιστο κεφάλαιο που ορίζεται κάθε φορά από το νόμο

- το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας καταστεί κατώτερο του ενός δέκατου (1/10) του μετοχικού κεφαλαίου και η γενική συνέλευση δεν λαμβάνει μέτρα κατά το Άρθρο 47
- η εταιρεία δεν έχει υποβάλει, προς καταχώριση, οικονομικές καταστάσεις τριών (3) τουλάχιστον συνεχών διαχειριστικών χρήσεων, εγκεκριμένες από τη γενική συνέλευση. Έννομο συμφέρον για τη λύση της εταιρείας έχει και ο Υπουργός Ανάπτυξης, ή η κατά περίπτωση αρμόδια εποπτεύουσα Αρχή.

Με αυτή την επισήμανση οι ελεγκτές τονίζουν την ανεπάρκεια των κεφαλαίων της εταιρείας και ενημερώνουν τον αναγνώστη των οικονομικών καταστάσεων ότι η εταιρεία αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο παύσης των εργασιών της σε περίπτωση που η δεν προχωρήσει σε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου ή σε κάποιο άλλο μέτρο για την ενίσχυση της κεφαλαιακής της επάρκειας.

Πίνακας 14: Επιχειρήσεις με ανάγκη εφαρμογής άρθρων 47 / 48

01. ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ Α.Β.Ε.Τ.Ε.
02. ΝΕΩΡΙΟΝ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
03. ΖΗΝΩΝ Α.Ε.
04. ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.
05. ΕΥΡΩΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ & ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Α.Ε.
06. ΣΑΝΥΟ ΕΛΛΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ Α.Ε.Β.Ε.
07. ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.
08. ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ Α.Ε.Γ.Α.
09. ΚΟΥΜΠΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
10. ΑΕΓΕΚ Α.Ε.
11. ΠΡΑΞΙΤΕΛΕΙΟ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ Α.Ε.
12. LAVIPHARM Α.Ε.
13. ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.
14. ΚΛΩΝΑΤΕΞ ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.

Για την ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ Α.Β.Ε.Τ.Ε. ο ελεγκτής στην έκθεση ελέγχου αναφέρει ότι σε μία από τις θυγατρικές της και συγκεκριμένα στην ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΕΡΑΜΙΚΩΝ Α.Ε. υπάρχει η ανάγκη εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 47 και 48 του Ν.2190, ώστε να αυξηθεί το κεφάλαιο της εταιρείας. Περισσότερες πληροφορίες για τη γενικότερη κατάσταση της επιχείρησης και τις υπόλοιπες επισημάνσεις στην έκθεση ελέγχου παρατίθενται στο επόμενο υποκεφάλαιο (4.3.5).

Αναφορικά με την εταιρεία ΝΕΩΡΙΟΝ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ο ελεγκτής επισημαίνει το γεγονός ότι τα ίδια κεφάλαια της θυγατρικής εταιρείας ΝΑΥΠΗΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΥΡΟΥ Α.Ε. είναι μικρότερα του μισού ($\frac{1}{2}$) του μετοχικού της κεφαλαίου και επομένως συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 47 του Κ.Ν. 2190/1920. Επιβάλλεται λοιπόν η εταιρεία να προχωρήσει σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, ώστε να αρθούν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου αυτού.

Επιπρόσθετα για την ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε. η εφαρμογή των διατάξεων και η ανάγκη για ενίσχυση των κεφαλαίων αναφέρεται από τον ορκωτό λογιστή όχι για το σύνολο του ομίλου, αλλά για μία από τις θυγατρικές της. Έτσι για ενοποιούμενη θυγατρική εταιρεία συνολικού ποσοστού 9,47% του ενοποιημένου συνολικού ενεργητικού, το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της είναι αρνητικό και συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 47 και 48 του Ν. 2190/1920 και επιβάλλεται η εν λόγω εταιρεία να λάβει τα προσήκοντα μέτρα, ώστε να αρθούν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων αυτών.

Η ΖΗΝΩΝ Α.Ε. ανήκει στην κατηγορία επιτήρησης στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι η ανεπάρκεια κεφαλαίων. Ο ελεγκτής δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό το γεγονός τονίζοντας ότι τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας είναι πολύ μικρότερα από το 50% του μετοχικού της κεφαλαίου εξαιτίας συσσωρευμένων ζημιών. Πιο συγκεκριμένα το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων ανέρχεται σε 1.249.587 ευρώ, οι ζημίες εις νέο σε 22.163.680 ευρώ και το μετοχικό κεφάλαιο σε 3.310.122 ευρώ. Επομένως για την εταιρεία συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 47 του Ν.2190/20.

Η εταιρεία ΕΥΡΩΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ & ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Α.Ε. ανήκει στην κατηγορία της επιτήρησης στο ΧΑΑ και τα ίδια κεφάλαια της είναι αρνητικά - 9.548.059,84 ευρώ με μετοχικό κεφάλαιο 3.287.936,70 ευρώ και επομένως συντρέχει η ανάγκη αύξησης μετοχικού κεφαλαίου, ώστε να δημιουργηθεί κεφαλαιακή επάρκεια στην επιχείρηση και να συνεχιστούν οι δραστηριότητές της.

Όσον αφορά την εταιρεία ΣΑΝΥΟ ΕΛΛΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ Α.Ε.Β.Ε., επειδή τα ίδια κεφάλαια των θυγατρικών του ομίλου εμφανίζονται αρνητικά, συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 47 και 48. Συμπληρωματικά στο πιστοποιητικό ελέγχου για δύο από αυτές τις θυγατρικές δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι υπάρχει

αμφιβολία ως προς τη συνέχιση των δραστηριοτήτων τους που απεικονίζεται και στις οικονομικές καταστάσεις. Αναλυτικότερα στις έκτακτες γενικές συνελεύσεις των θυγατρικών ARCADIA ABEE και ARCADIA AUDIOVISUAL στις 19/2/2009 αποφασίστηκε η παύση της δραστηριότητας τους στην Κομοτηνή. Επομένως αναφορικά με τη μητρική εταιρεία δίνεται στον αναγνώστη των οικονομικών της καταστάσεων η ευκαιρία μέσα από τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων να συγκεντρώσει την προσοχή του στις θυγατρικές αυτές. Μάλιστα σε δύο από αυτές δίνεται έμφαση στην άρση των δραστηριοτήτων τους. Συνολικά ο όμιλος όμως δεν αντιμετωπίζει κατά την 31/12/2008 προβλήματα κεφαλαιακής επάρκειας καθώς το μετοχικό κεφάλαιο ανέρχεται σε 51.083.993 ευρώ και τα Ίδια Κεφάλαια σε 61.407.386,06 ευρώ. Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζονται οι θυγατρικές αυτές και αναλύονται τα κεφάλαια τους όπως παρουσιάζονται στις ατομικές οικονομικές τους καταστάσεις.

Πίνακας 15: Θυγατρικές ομίλου με αρνητικά Ίδια Κεφάλαια

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	ΣΑΝΥΟ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ- ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΕ		ARCADIA ABEE		ARCADIA AUDIOVISUAL		ΤΡΟΠΑΙΑ	
	31/12/2008	31/12/2007	31/12/2008	31/12/2007	31/12/2008	31/12/2007	31/12/2008	31/12/2007
<u>ΠΛΗΘΤΙΚΟ</u>								
Εκδοθέν μετοχικό κεφάλαιο	23.889.438,86	22.369.412,45	15.022.309,24	3.279.997,29	3.474.997,58	3.474.997,58	60.000,00	60.000,00
Αποθεματικά	-18.688.575,83	-21.219.016,63	-3.059.475,27	8.519,46	7.429,20	-5.663.530,91	0,00	0,00
Αποτέλεσμα εις νέον	0,00	0,00	-1.903.377,44	-962.771,09	-3.994.102,86	0,00	-13.541,45	0,00
Αποτέλεσμα χρήσης 2008	-8.360.034,71	4.027.847,08	-10.523.983,81	-1.079.979,87	354.781,94	1.676.857,25	-49.000,00	-13.541,45
Σύνολο Καθαρής Θέσης	-3.159.171,68	5.178.242,90	-464.527,28	1.245.765,79	-156.894,14	-511.676,08	-2.541,45	46.458,55

Πηγή: Σάνυο Ελλάς Α.Ε. , Οικονομική έκθεση 2008

Για την εταιρεία ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε. οι οικονομικές της καταστάσεις έχουν καταρτιστεί με την προϋπόθεση της συνέχισης των δραστηριοτήτων όλων των εταιρειών του ομίλου. Για τις θυγατρικές εταιρείες Γ. Δραγούνης ΑΕ και International Radio Networks ΑΕ που περιλαμβάνονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις με τη μέθοδο της ολικής ενοποίησης, συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 47 και 48 του Κ.Ν. 2190/1920. Για την Τηλέραμα ΑΕ συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 47. Οι

σωρευμένες ζημιές τους χρηματοδοτούνται κυρίως από τραπεζικό δανεισμό. Ο δανεισμός τους εξασφαλίζεται με την στήριξη του Ομίλου. Για τις θυγατρικές Attica Media RMN SRL (πρώην PBR Publishing SRL) , Attica Media Serbia LTD, Attica Imako Media SRL και International Radio Networks Holdings SA (εταιρείες εξωτερικού) συντρέχουν αντίστοιχες προϋποθέσεις βάσει της τοπικής νομοθεσίας. Η διοίκηση του ομίλου θεωρεί ότι η συνέχιση των δραστηριοτήτων των συγκεκριμένων εταιρειών στο μέλλον είναι εξασφαλισμένη λόγω της στήριξης του ομίλου. Συνεπώς, οι οικονομικές καταστάσεις τους δεν περιλαμβάνουν αναμορφώσεις των λογιστικών αξιών που αφορούν την ανακτησιμότητα και την παρουσίαση του ενεργητικού και του παθητικού, που ενδεχομένως θα ήταν απαραίτητες αν αδυνατούσαν να συνεχίσουν τις δραστηριότητές της.

Αναφορικά με την εισηγμένη εταιρεία ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ Α.Ε.Γ.Α. στο πιστοποιητικό ελέγχου που συνοδεύει τις οικονομικές καταστάσεις για τη χρήση 2008 δίνεται έμφαση σε σημείωση, όπου αναφέρεται ότι επειδή οι συσσωρευμένες ζημιές έχουν υπερκαλύψει τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας, συντρέχει η εφαρμογή του άρθρου 47 και περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 48 του Ν.2190/1920. Επιπρόσθετα ο ελεγκτής επισημαίνει και την απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας (5/3/2009) να συγκαλέσει έκτακτη γενική συνέλευση των μετόχων, στις 3/4/2009, με θέμα την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας μέχρι του ποσού των 150 εκατ. ευρώ. Πιο συγκεκριμένα το μετοχικό κεφάλαιο του ομίλου ανέρχεται σύμφωνα με τον ενοποιημένο ισολογισμό της χρήσης 2008 σε 51.357.0000 ευρώ και τα ίδια κεφάλαια σε -114.410 ευρώ. Η διαπραγμάτευση των μετοχών της εταιρείας έχει ανασταλεί από τις 30/7/2008 εξαιτίας της ανεπάρκειας κεφαλαίων και του μεγάλου ύψους των ζημιών που έχουν επιβαρύνει τα Ίδια Κεφάλαια. Η επισήμανση του ελεγκτή αποτελεί ένδειξη για την αρνητική πορεία της εταιρείας σε θέματα επάρκειας κεφαλαίων.

Μάλιστα στις 21/9/2009 η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης προχώρησε στην ανάκληση της άδειας των ασφαλιστικών του ομίλου, καθώς δε μπορούσαν να καλύψουν τα απαιτούμενα περιθώρια κεφαλαιακής επάρκειας. Επιπρόσθετα ο πρόεδρος του ομίλου παραπέμφθηκε με την κατηγορία κατάθεσης πλαστής εγγυητικής επιστολής για τη κάλυψη των ανοιγμάτων της εταιρείας. Επομένως προκύπτει το συμπέρασμα ότι με την έκθεση ελέγχου, ακόμη και αν στις οικονομικές καταστάσεις και συγκεκριμένα στις σημειώσεις είχε αναφερθεί από την εταιρεία το συγκεκριμένο ζήτημα, ο ελεγκτής όφειλε να τονίσει τη σοβαρότητα της έλλειψης κεφαλαίων, που είναι καίρια για την επιβίωση της επιχείρησης.

Στην έκθεση ελέγχου της εταιρείας ΚΟΥΜΠΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας και του ομίλου είναι αρνητικά και προτρέπεται ο αναγνώστης των οικονομικών καταστάσεων να εστιάσει την προσοχή του και στη σημείωση που αναλύει το συγκεκριμένο θέμα. Τα αρνητικά ίδια κεφάλαια στη εταιρεία και στον όμιλο έχουν προκύψει, σύμφωνα με τη σημείωση της εταιρείας, από την αρνητική αποτίμηση του εμπορικού χαρτοφυλακίου του ομίλου εξαιτίας της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 47 και 48 του Ν.2190, καθώς σε επίπεδο ομίλου οι ζημίες εις νέο ανέρχονται σε -94.047 χιλ. ευρώ, το μετοχικό κεφάλαιο σε 10.527 χιλ. ευρώ και τα ίδια κεφάλαια σε -31.114 χιλ. ευρώ.

Αναφορικά με την εισηγμένη ΑΕΓΕΚ Α.Ε., η οποία έχει ενταχθεί στη κατηγορία της επιτήρησης, είναι επιβεβλημένη σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις της 21/12/2008 η ενίσχυση των κεφαλαίων της επιχείρησης, καθώς συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 47 του Ν. 2190. Αυτό το γεγονός επισημαίνεται και από τον ορκωτό ελεγκτή. Πιο συγκεκριμένα στο τέλος της χρήσης 2008 τα συνολικά Ίδια Κεφάλαια της εταιρείας ανέρχονται σε 32.216,67 χιλ. ευρώ και το μετοχικό κεφάλαιο σε 183.159,43 χιλ. ευρώ. Επομένως είναι αναγκαία η αύξηση κεφαλαίων, καθώς η συνολική καθαρή θέση είναι πολύ μικρότερη από το 50% του μετοχικού κεφαλαίου.

Στην έκθεση ελέγχου της LAVIPHARM Α.Ε. επισημαίνεται στον αναγνώστη ότι σε ενοποιούμενες θυγατρικές του ομίλου τα ίδια κεφάλαια είναι μικρότερα του 50% του μετοχικού κεφαλαίου. Αναλυτικότερα για τις ενοποιούμενες θυγατρικές LAVIPHARM HELLAS Α.Ε., PHARMA PLUS Α.Ε., LAVIPHARM CYPRUS Ltd και ΥΠΟΟΜΙΛΟΣ LV CORP. (USA) τα ίδια κεφάλαια έχουν καταστεί αρνητικά, ενώ για τον ΥΠΟΟΜΙΛΟ LAS Α.Ε. τα ίδια κεφάλαια έχουν καταστεί μικρότερα από το 50% του μετοχικού κεφαλαίου. Κάτω από αυτές τις συνθήκες η συνολική καθαρή θέση στα ενοποιημένα αποτελέσματα στις 31/12/2008 διαμορφώθηκε στα 18.432.000 ευρώ που είναι μικρότερη από τα 50% του μετοχικού κεφαλαίου (51.081.000 ευρώ). Επομένως σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις της χρήσης 2008, θα πρέπει να ενισχυθούν κεφαλαιακά οι συγκεκριμένες εταιρείες, ώστε να καλυφθούν και οι συσσωρευμένες ζημίες.

Στην έκθεση ελέγχου του ΠΡΑΞΙΤΕΛΕΙΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΥ Α.Ε. δίνεται έμφαση από τον ορκωτό ελεγκτή στο γεγονός ότι στις εταιρείες που απαρτίζουν τον όμιλο τα ίδια κεφάλαια είναι μικρότερα από το 50% του μετοχικού κεφαλαίου. Αυτό το γεγονός έχει

ως αποτέλεσμα το σύνολο της καθαρής θέσης του ομίλου να ανέρχεται σε 1.481.735 ευρώ, με συσσωρευμένες ζημιές -3.946.642 ευρώ και μετοχικό κεφάλαιο 5.428.377 ευρώ. Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη στήριξης των ενοποιούμενων εταιρειών και κεφαλαιακής τους ενίσχυση. Το σύνολο των μετοχών της επιχείρησης ανήκει στην κατηγορία επιτήρησης, μετά από την άρση αναστολής διαπραγμάτευσης (31/10/2007) με βάση τον κανονισμό του Χρηματιστηρίου Αθηνών, με στόχο τη συνεχή βελτίωση των αποτελεσμάτων της στο νέο κλάδο που δραστηριοποιείται. Επομένως η ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας και η μείωση των συσσωρευμένων ζημιών είναι θετικό βήμα για την πορεία της επιχείρησης και για τη διαπραγμάτευση των μετοχών της.

Στην έκθεση ελέγχου της επιχείρησης ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΪΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε. δίνεται έμφαση από τον ορκωτό ελεγκτή μαζί με άλλα θέματα και η έλλειψη επάρκειας κεφαλαίων της εταιρείας. Πιο συγκεκριμένα τα συνολικά ίδια Κεφάλαια της επιχείρησης στις 31/12/2008 ήταν αρνητικά και ίσα με - 48.865.000 ευρώ εξαιτίας συσσωρευμένων ζημιών ύψους 480.841.000 ευρώ. Επομένως η εταιρεία υπάγεται στην εφαρμογή του άρθρου 47 και 48 του Ν.2190/20 και είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα, ώστε να συνεχιστεί η λειτουργία της.

Τέλος στην έκθεση ελέγχου της επιχείρησης ΚΛΩΝΑΤΕΞ ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ δίνεται έμφαση σε σημείωση των οικονομικών καταστάσεων που αναφέρει ότι τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας έχουν καταστεί αρνητικά και επομένως συντρέχει λόγος ενίσχυσης των κεφαλαίων της εταιρείας. Στη σημείωση αυτή γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι η εταιρεία είχε ενισχύσει σημαντικά τις θυγατρικές της στον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας, άλλα οι συμμετοχές ήταν ζημιογόνες με αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση της καθαρής θέσης. Η εταιρεία μέσα στο 2008 συγκάλεσε γενικές συνελεύσεις με θέμα την αύξηση ή τη μείωση του μετοχικού κεφαλαίου ή όποια άλλη ενέργεια απαιτείται για την αποκατάσταση της σχέσης των ιδίων κεφαλαίων με το μετοχικό κεφάλαιο. Η εταιρεία αναφέρει στις σημειώσεις ότι θα συνεχίσει τις προσπάθειες για να υπάρξει απαρτία και να ληφθούν τα σχετικά μέτρα. Βέβαια η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου δεν είναι επαρκές μέτρο, καθώς η εταιρεία έχει ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, ώστε να είναι απαραίτητο να υπάρξει σχέδιο ευρύτερης αναδιάρθρωσης για την επιβίωση της εταιρείας και τη συνέχιση των εργασιών της.

5.3.6 Εκθέσεις ελέγχου με έμφαση στη συνέχιση δραστηριότητας

Έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο ότι από τον έλεγχο μπορεί να προκύψει η ανάγκη διαφοροποίησης της γνώμης του ελεγκτή. Ένα από τα θέματα, που δεν επηρεάζει την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, αλλά θα πρέπει να τονιστεί στο πιστοποιητικό των ορκωτών ελεγκτών είναι και η αβέβαιη συνέχιση της δραστηριότητας. Βέβαια για να είναι αξιόπιστες οι λογιστικές καταστάσεις θα πρέπει το γεγονός αυτό να αναφέρεται σε αυτές ή στις σημειώσεις τους, διαφορετικά θα αντιβαίνουν στη λογιστική αρχή της συνεχούς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Για 14 εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αθηνών οι ελεγκτές έχουν συμπεριλάβει επισημάνσεις σχετικά με την αμφίβολη συνέχεια της επιχειρηματικής τους δράσης. Στον πίνακα που ακολουθεί απαριθμούνται οι εταιρείες αυτές. Αξίζει σε αυτό το σημείο να αναφερθεί ότι αυτές οι εταιρείες με εξαίρεση την ΕΔΡΑΣΗ – Χ. ΨΑΛΛΙΔΑΣ Α.Τ.Ε. και τη LAVIPHARM Α.Ε. έχουν μπει στην κατηγορία επιτήρησης. Με αυτό μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η δυσμενής οικονομική κατάσταση των εταιρειών αυτών έχει οδηγήσει στην εισαγωγή τους στην κατηγορία επιτήρησης, αλλά ταυτόχρονα έχει δημιουργήσει την υποχρέωση στον ελεγκτή αναφοράς στην έκθεση των βασικότερων δυσμενών σημείων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης είναι αμφίβολη.

Πίνακας 16: Επιχειρήσεις με σχόλια για τη συνέχιση δραστηριότητας

01. ΠΕΤΖΕΤΑΚΙΣ Α.Ε.
02. ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ Α.Β.Ε.Τ.Ε.
03. ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ Α.Τ.Ε.
04. ΕΔΡΑΣΗ – Χ. ΨΑΛΛΙΔΑΣ Α.Τ.Ε.
05. Μ. Ι. ΜΑΪΛΛΗΣ Α.Ε.Β.Ε.
06. ΖΗΝΩΝ Α.Ε.
07. ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΙ Α.Β.Ε.Ε.
08. ΣΑΝΥΟ ΕΛΛΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ Α.Ε.Β.Ε.
09. ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.
10. ΚΛΩΝΑΤΕΞ ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.
11. ΚΟΥΜΠΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
12. ALTEC Α.Β.Ε.Ε.
13. LAVIPHARM Α.Ε.
14. ΙΠΠΟΤΟΥΡ Α.Ε.

Σχετικά με τους ομίλους ΣΑΝΥΟ και LAVIPHARM η έμφαση από τον ορκωτό ελεγκτή στην πιθανότητα διακοπής επιχειρηματικής δράσης δεν αφορά το σύνολο των ομίλων, αλλά κάποιες από τις θυγατρικές/ενοποιούμενες εταιρείες τους. Για τον όμιλο ΣΑΝΥΟ, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, κρίνεται αμφίβολη η συνέχιση της δράσης των θυγατρικών ARCADIA ABEE και ARCADIA AUDIOVISUAL καθώς στις 19/2/2009 αποφασίστηκε η παύση της δραστηριότητας τους και σύμφωνα με τη μητρική εταιρεία είναι αμφίβολη η συνέχισή της.

Για την όμιλο LAVIPHARM δίνεται έμφαση σε διακοπή δραστηριοτήτων της ενοποιούμενης εταιρείας Lavipharm Corp. (ΗΠΑ) κάτω από προϋποθέσεις. Ουσιαστικά με την επισήμανση αυτή μέσα από τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων δίνεται έμφαση σε ένα σημείο, για το οποίο ενδέχεται να υπάρξουν ανακατατάξεις. Αναλυτικότερα η συνέχιση της δραστηριότητας της ενοποιούμενης αυτής εταιρείας, στην οποία ο όμιλος LAVIPHARM συμμετέχει με ποσοστό 61,41%, εξαρτάται από την κυκλοφορία του προϊόντος της στην Αμερική. Η αρμόδια επιτροπή των Η.Π.Α. (Food and Drug administration – FDA) ενέκρινε την κυκλοφορία του πρώτου προϊόντος της θυγατρικής το 2006. Η κυκλοφορία του είχε προγραμματιστεί μέσα στο έτος 2007. Όμως σε ελέγχους ποιότητας διαπιστώθηκαν αποκλίσεις από τις απαιτούμενες προδιαγραφές. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αναβληθεί η κυκλοφορία του προϊόντος. Στον όμιλο έγινε έλεγχος απομείωσης επί της συμμετοχής στη Lavipharm Corp.. Η διοίκηση της εταιρείας εκτίμησε ότι οι συμφωνίες που έχει συνάψει η θυγατρική θα της εξασφαλίσουν την επιτυχή κυκλοφορία του προϊόντος. Ουσιαστικά όμως η συνέχιση της δραστηριότητας της θυγατρικής εταιρείας εξαρτάται από την κυκλοφορία αυτού του προϊόντος. Το γεγονός αυτό αναφέρεται από την εταιρεία στις σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων, αλλά ταυτόχρονα ήταν απαραίτητη η επισήμανσή του στις οικονομικές καταστάσεις, όπως και έγινε.

Αναφορικά με την ΠΕΤΖΕΤΑΚΙΣ Α.Ε. στην έκθεση του ορκωτού δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι η μη επίτευξη των οικονομικών δεσμεύσεων που προβλέπονται στις συμβάσεις των Ομολογιακών Δανείων έτυχε της ανοχής των ομολογιούχων μέχρι και τις 31/12/2008. Η συνέχιση της δραστηριότητας της εταιρείας με ενδεχόμενη μη επίτευξη των οικονομικών δεσμεύσεων τελεί υπό την προϋπόθεση συνέχισης της ανοχής και στήριξης από τους ομολογιούχους. Η εταιρεία βρίσκεται στην κατηγορία επιτήρησης εξαιτίας της ύπαρξης σημαντικών ληξιπρόθεσμων οφειλών. Τον Αύγουστο του 2007 με απόφαση του Δ.Σ. του Χρηματιστηρίου Αθηνών εντάχθηκε στην κατηγορία επιτήρησης, ενώ τον Απρίλιο του 2008 αποφασίστηκε η αναστολή διαπραγματεύσεων

των μετοχών της ΠΕΤΖΕΤΑΚΙΣ Α.Ε.. Μετά από την άρση της αναστολής διαπραγμάτευσης τον Οκτώβριο του 2008 η εταιρεία εντάχθηκε και πάλι στην κατηγορία επιτήρησης. Η εταιρεία αναφέρει στις σημειώσεις που είναι σχετικές με τις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις ότι έχει συνάψει ομολογιακά δάνεια ύψους 104.414.123 ευρώ. Πιο συγκεκριμένα έχει συνάψει κοινό ομολογιακό δάνειο (εκδόθηκε 20/2/08) συνολικού ύψους 80.336.323 Ευρώ, 8ετούς διάρκειας και κυμαινόμενου επιτοκίου, με αρχικούς ομολογιούχους δανειστές τους πιστωτές. Το δάνειο αυτό εξασφαλίζεται με προσημειώσεις - υποθήκες επί του συνόλου της ακίνητης περιουσίας της μητρικής εταιρείας και με ενέχυρο επί των μετοχών 7 θυγατρικών της εταιρειών (δευτέρο ενέχυρο επί των μετοχών της «Πετζετάκις Βορείου Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.») και επί του μηχανολογικού και κινητού εξοπλισμού της, ενώ τα κεφάλαια του εν λόγω δανείου εξόφλησαν τις ληξιπρόθεσμες υφιστάμενες δανειακές οφειλές της εταιρείας προς τους πιστωτές.

Επιπρόσθετα η εταιρεία έχει συνάψει μετατρέψιμο ομολογιακό δάνειο (εκδόθηκε 20/2/08) συνολικού ύψους 24.077.800 Ευρώ, 5ετούς διάρκειας, χωρίς τόκο, με αρχικούς ομολογιούχους δανειστές τους πιστωτές. Το εν λόγω δάνειο εξασφαλίζεται σε δεύτερη τάξη με τις εξασφαλίσεις του πρώτου δανείου των 80,33 εκατ. ευρώ, μόνο στην περίπτωση καταγγελίας του πρώτου δανείου. Σε περίπτωση μετατροπής του, θα αντιστοιχεί σε ποσοστό έως 19% περίπου του συνόλου των μετοχών της εταιρείας. Τα κεφάλαιά του εξόφλησαν ληξιπρόθεσμες υφιστάμενες δανειακές οφειλές της εταιρείας προς τους πιστωτές. Η εταιρεία ή ο βασικός της μέτοχος έχουν δικαίωμα να αγοράσουν το εν λόγω δάνειο (κατά το μέρος που δεν θα έχει μετατραπεί) στη λήξη της 5ετίας σε προσυμφωνημένη τιμή, που εξαρτάται από την επίτευξη συγκεκριμένων ενοποιημένων λειτουργικών αποτελεσμάτων. Για τα συγκεκριμένα ομολογιακά δάνεια σύμφωνα με την σύμβαση αναχρηματοδότησης προβλέπονται εξασφαλίσεις εκ μέρους του ομίλου οικονομικών δεσμεύσεων που σχετίζονται με συγκεκριμένους χρηματοοικονομικούς αριθμοδείκτες άμεσα συνδεδεμένους με την πορεία του ομίλου. Ο όμιλος επεδίωξε και έλαβε τις απαραίτητες δεσμεύσεις των ομολογιούχων (μέχρι και τις 31/12/2008) προκειμένου οι τελευταίοι να μην κάνουν χρήση του συμβατικού δικαιώματος που σχετίζεται με αθέτηση των όρων της σύμβασης αναχρηματοδότησης. Η εταιρεία έτυχε μέχρι και την 31.12.08 της ανοχής των Ομολογιούχων για τη μη επίτευξη των οικονομικών δεσμεύσεων. Η συνέχιση της δραστηριότητας της εταιρείας και του Ομίλου με ενδεχόμενη μη επίτευξη των οικονομικών δεσμεύσεων στο μέλλον τελεί υπό την προϋπόθεση συνέχισης της ανοχής και στήριξης της εταιρείας και του ομίλου από τους ομολογιούχους. Κατά τη συνεδρίαση του Δ.Σ. στις 13/02/2009 ελήφθη απόφαση για τα εξής:

1. Αίτημα προς τους Ομολογιούχους Δανειστές της Εταιρείας περί 3μηνης χρονικής μετάθεσης της ημερομηνίας καταβολής της δόσης των τόκων του Φεβρουαρίου 2009, που προβλέπονται στα από 28/1/2008 Προγράμματα Ομολογιακών Δανείων της Εταιρείας. Το αίτημα έγινε αποδεκτό από τους Ομολογιούχους Δανειστές της Εταιρείας.

2. Αποδοχή αιτήματος των Ομολογιούχων Δανειστών της Εταιρείας περί 4μηνης χρονικής μετάθεσης της ημερομηνίας αυτόματης μετατροπής των Επιταχυνόμενων Ομολόγων, που προβλέπεται στο από 28/1/2008 Πρόγραμμα Μετατρέψιμου Ομολογιακού Δανείου. Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι εταιρεία για να καλύψει τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της έτυχε της ανοχής των ομολογιούχων που ταυτόχρονα είναι και πιστωτές της επιχείρησης. Επομένως η συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης εξαρτάται άμεσα από την κάλυψη των προϋποθέσεων των ομολογιακών δανείων και την τήρηση των συμβατικών υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτά. Αυτό το γεγονός τονίζεται στην έκθεση ελέγχου και είναι καθοριστικής σημασίας για την πορεία του ελέγχου.

Στην έκθεση ελέγχου της ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ Α.Β.Ε.Τ.Ε. γίνονται από τον ελεγκτή επισημάνσεις σε σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων που θα πρέπει ο αναγνώστης να δει συμπληρωματικά, ώστε να αποκτήσει μία ευρύτερη εικόνα για την πορεία της εταιρείας. Είναι βασική η παραπομπή σε αυτές τις σημειώσεις, καθώς η εταιρεία αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο διακοπής των δραστηριοτήτων της στο βιομηχανικό κλάδο. Με την πρώτη παρατήρηση του ελεγκτή ενημερώνεται ο αναγνώστης ότι η εταιρεία είχε μηδενικό κύκλο εργασιών στις χρήσεις 2007 και 2008 και επομένως η συνέχιση των δραστηριοτήτων της εξαρτάται από το χρονοδιάγραμμα αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας της. Πιο συγκεκριμένα η επιχείρηση αποσύρθηκε από το βιομηχανικό κλάδο και προτίθεται να δραστηριοποιηθεί στον κλάδο αξιοποίησης των ακινήτων της. Και αυτό γιατί η επιχείρηση θέλει να βγει από την κατηγορία επιτήρησης. Σύμφωνα με τη διοίκηση η εταιρεία τέθηκε σε καθεστώς επιτήρησης καθώς τα αποτελέσματα της παρουσίασαν κάμψη λόγω των προβλημάτων που αντιμετώπισε στο βιομηχανικό κλάδο εξαιτίας του αυξημένου κόστους παραγωγής και του υψηλού ανταγωνισμού εισαγωγών από τρίτες χώρες. Ουσιαστικά με αυτή την πληροφορία ενημερώνεται το κοινό, ότι η επιχείρηση αλλάζει τομέα δράσης, σύμφωνα με τις σημειώσεις και προχωρά σε κινήσεις σχετικές με την ακίνητη περιουσία της. Πιο συγκεκριμένα μέσα στο 2008 η επιχείρηση προέβη στα εξής σχέδια σχετικά με την αξιοποίηση της περιουσίας της:

1) Ένταξη στο σχέδιο πόλεως και πρότυπη ανάπτυξη του παλαιού Κεραμουργείου Αλλατίνη. Το ακίνητο αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερης αξίας ακίνητο περιουσιακό στοιχείο της εταιρείας. Διενεργήθηκε από τον Δήμο Θεσσαλονίκης διεθνής ανοικτός διαγωνισμός προκαταρκτικών μελετών για την Νοτιοανατολική Πύλη Θεσσαλονίκης και επιλέχθηκαν τρεις συμπράξεις μελετητών στις οποίες ανατέθηκε η εκπόνηση των προκαταρκτικών μελετών. Μετά την ολοκλήρωση του διαγωνισμού, με κύριο αντικείμενο την ανάπτυξη μιας σημαντικής σε θέση και έκταση περιοχής, και την ενδελεχή μελέτη των προτάσεων που υποβλήθηκαν, θα αξιολογηθούν στη συνέχεια τα εναλλακτικά σενάρια πολεοδομικού χειρισμού της περιοχής, προκειμένου να χαραχθεί η βέλτιστη στρατηγική για την ανάπτυξη της «Νοτιοανατολικής Πύλης» Θεσσαλονίκης.

2) Στις 23 Οκτωβρίου 2008, πραγματοποιήθηκε Έκτακτη Γενική Συνέλευση των Μετόχων της εταιρείας ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Ακινήτων και Συμμετοχών, στην οποία οι μέτοχοι αποφάσισαν και ενέκριναν ομόφωνα την κατάρτιση εργολαβικής σύμβασης μεταξύ της εταιρείας "ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ ΑΕ Διαχείρισης Ακινήτων και Συμμετοχών" και του μετόχου και μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου αυτής κ. Κωνσταντίνου Κώτσια. Στα σχέδια της Διοίκησης είναι η ανοικοδόμηση επί αντιπαροχή αγροτεμαχίου ιδιοκτησίας του Κωνσταντίνου Κώτσια επιφανείας 7.500 τετρ. Μέτρων. Το υπέρ του οικοπεδούχου ποσοστό αντιπαροχής ορίστηκε σε 33,33%.

3) Για ακίνητο ιδιοκτησίας της εταιρείας στην περιοχή Κηφισίας – Νέας Ελβετίας του Δήμου Θεσσαλονίκης αξίας €2.051.050,00 συμφωνήθηκε η πώλησή του στην εταιρεία «Θ. & Α & Α. ΔΟΥΡΟΣ Ο.Ε.» με τίμημα €1.940.948,00 και μέχρι την 31/12/2008 είχε ληφθεί προκαταβολή €1.687.948,00. Την 26/02/2009 συντάχθηκε το οριστικό συμβόλαιο πώλησης ακινήτου με τίμημα €1.945.286,40. Με 31/12/2008 διενεργήθηκε εγγραφή απομείωσης αξίας οικοπέδου ύψους €105.736,60 που καταχωρήθηκε απ' ευθείας στα αποτελέσματα της χρήσεως 2008.

Με τη δεύτερη παρατήρηση του ελεγκτή, όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω επισημαίνεται η ανάγκη για αύξηση των κεφαλαίων της θυγατρικής ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΕΡΑΜΙΚΩΝ Α.Ε., ώστε να μη διακοπεί σύμφωνα με τα άρθρα 47 και 48 του Ν.2190/20 η λειτουργία της εταιρείας εξαιτίας ανεπάρκειας Ιδίων Κεφαλαίων.

Τέλος στην τρίτη παρατήρηση του ελεγκτή γίνεται αναφορά στην εκκρεμότητα της έγκρισης της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου από την επιτροπή κεφαλαιαγοράς,

σύμφωνα με απόφαση της γενικής συνέλευσης των μετόχων στις 9/5/2008, κατά 3.517.075 ευρώ. Αποφασίστηκε η αύξηση να γίνει αποκλειστικά με κεφαλαιοποίηση υφιστάμενων ισόποσων καταθέσεων του μετόχου της πλειοψηφίας με την έκδοση 7.034.150 κοινών με δικαίωμα ψήφου ονομαστικών μετοχών, ονομαστικής αξίας της κάθε μίας 0,50 ευρώ. Με την εν λόγω αύξηση, το μετοχικό κεφάλαιο της Εταιρείας διαμορφώνεται στο ποσό των €12.309.762,00. Με αυτή την παρατήρηση ο χρήστης των οικονομικών καταστάσεων έχει τη δυνατότητα να λάβει υπόψη και να αξιολογήσει το νέο ύψος του κεφαλαίου της επιχείρησης, να υπολογίσει την κεφαλαιακή επάρκεια και τη σχέση των ίδιων με τα ξένα κεφάλαια, με βάση τα νέα δεδομένα που δεν έχουν συμπεριληφθεί στον ισολογισμό.

Επομένως με την έκθεση ελέγχου επισημαίνονται κάποια σημεία όπως είναι η κεφαλαιακή ενίσχυση της επιχείρησης και η ανάγκη αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας της, ώστε να συνεχίσει την επιχειρηματική της δράση.

Στην έκθεση ελέγχου της εταιρείας ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ Α.Τ.Ε. υπάρχουν παρατηρήσεις σχετικά με την εισαγωγή της εταιρείας στην κατηγορία της επιτήρησης και σε κρίσιμα για τη συνέχεια της δραστηριότητας της σημεία. Οι μετοχές της εταιρείας μεταφέρθηκαν στις 11/2/2008 μετά από απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του Χρηματιστηρίου Αθηνών στην κατηγορία της επιτήρησης. Αυτό το γεγονός είναι αποτέλεσμα της οικονομικής και περιουσιακής κατάστασης της επιχείρησης και ιδιαίτερα του σημαντικού ύψους των ληξιπρόθεσμων οφειλών της. Ο ελεγκτής ενημερώνει για τα ληξιπρόθεσμα υπόλοιπα. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει ότι τα ληξιπρόθεσμα υπόλοιπα της επιχείρησης στις 30/3/2009 ανέρχονταν σε 774.967 ευρώ, έναντι των 2.500.000 ευρώ που είχαν γνωστοποιηθεί από την εταιρεία με επιστολή της στο Χρηματιστήριο το Φεβρουάριο του 2008. Επιπρόσθετα δίνει έμφαση στις κινήσεις που έκανε η εταιρεία για τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής της κατάστασης και τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της. Αναλυτικότερα η εταιρεία για τη μείωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών της και την πληρωμή αποζημιώσεων στο προσωπικό προχώρησε στις 22/2/2008 σε σύμβαση «sale and lease back» για μηχανήματα ιδιοκτησίας της ποσού 2.000.000 ευρώ. Επιπρόσθετα στις 11/7/2008 για να εξασφαλίσει επιπλέον κεφάλαιο κίνησης και να καλύψει τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις μεταβίβασε το 7,74% των μετοχών που κατείχε στη «ΓΕΦΥΡΑ Α.Ε.» έναντι 21,5 εκατ. ευρώ. Συμπληρωματικά με τις ληξιπρόθεσμες οφειλές, θα πρέπει από τον αναγνώστη να ληφθούν υπόψη οι συνεχιζόμενες ζημιογόνες χρήσεις από το 2005, η έλλειψη ανάληψης συμβάσεων νέων έργων και η διαγραφή απαιτήσεων ποσού 6.000.000 ευρώ. Για αυτές τις απαιτήσεις η εταιρεία επιβάρυνε τα αποτελέσματα της χρήσης με πρόσθετη πρόβλεψη 2.000.000

ευρώ. Η συνδυασμένη επισκόπηση των αρνητικών αποτελεσμάτων, των ληξιπρόθεσμων οφειλών και της έλλειψης ανάληψης νέων έργων είναι απαραίτητη καθώς η πορεία των εργασιών του ομίλου είναι αρνητική και χρειάζεται να ληφθούν δραστικά μέτρα για την ανάκαμψη των αποτελεσμάτων.

Στην έκθεση ελέγχου της εταιρείας ΕΔΡΑΣΗ – Χ. ΨΑΛΛΙΔΑΣ Α.Τ.Ε. επισημαίνεται ότι για την απρόσκοπτη λειτουργία της επιχείρησης στο μέλλον είναι απαραίτητη η συνέχιση της αποτελεσματικής διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας. Πιο συγκεκριμένα δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι ο όμιλος αντιμετώπιζε αυξημένο κίνδυνο ρευστότητας εξαιτίας εγκεκριμένων αχρησιμοποίητων πιστώσεων και της οριακής τήρησης των τιμών των χρηματοοικονομικών δεικτών που σχετίζονται με ομολογιακό δάνειο που έχει συνάψει. Κατά τη διάρκεια της χρήσης 2008 για τον όμιλο, εξαιτίας της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, της γενικότερης άρνησης των τραπεζών να χρηματοδοτήσουν τον κατασκευαστικό κλάδο χωρίς εγγυήσεις και την αδυναμία του δημοσίου να εκπληρώσει έγκαιρα τις υποχρεώσεις του, υπήρχε αυξημένος κίνδυνος ρευστότητας. Επιπρόσθετα ο όμιλος τήρησε οριακά τους χρηματοοικονομικούς δείκτες που σχετίζονται με το ενυπόθηκο ομολογιακό δάνειο των 37 εκατ. Ευρώ. Η εταιρεία σύναψε στις 20/6/2008 ομολογιακό δάνειο ύψους 37 εκατ. ευρώ με ομολογιούχους δανειστές χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Σκοπός του δανείου ήταν η αναχρηματοδότηση υφιστάμενου ομολογιακού δανείου αρχικής ονομαστικής αξίας 33 εκατ. Ευρώ. Το επιτόκιο είναι αναπροσαρμοζόμενο και το περιθώριο που υπολογίζεται αθροιστικά με το EURIBOR 6 μηνών προσδιορίζεται σύμφωνα με τη σύμβαση με βάση ορισμένους χρηματοοικονομικούς δείκτες. Προς εξασφάλιση του δανείου έχουν εγγραφεί υποθήκες επί των ακινήτων της εταιρείας. Επομένως μέσα από την επισήμανση του ομολογιακού δανείου και των όρων σύμφωνα με τους οποίους διακανονίζεται το επιτόκιο, ο αναγνώστης των οικονομικών καταστάσεων έχει τη δυνατότητα να εφιστήσει την προσοχή του στην πιθανότητα αύξησης των χρηματοοικονομικών εξόδων που θα επιδεινώσουν το πρόβλημα ρευστότητας της εταιρείας. Η εταιρεία για να εξασφαλίσει επαρκές κεφάλαιο κίνησης συζητά με τις τράπεζες για να ρυθμίσει τα δάνεια της. Κύριο διαπραγματευτικό όπλο του ομίλου είναι το υψηλό ανεκτέλεστο υπόλοιπο των έργων της. Η διατήρηση του κινδύνου ρευστότητας σε χαμηλά επίπεδα είναι απαραίτητη, ιδιαίτερα εξαιτίας της ενδεχόμενης επιδείνωσης του κινδύνου αυτού, εξαιτίας του υφιστάμενου ομολογιακού δανείου.

Οι μετοχές της εταιρείας M. I. ΜΑΪΛΛΗΣ Α.Ε.Β.Ε. έχουν ενταχθεί στην κατηγορία της επιτήρησης. Το σύνολο των μετοχών της εταιρείας μεταφέρθηκε με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Χρηματιστηρίου Αθηνών σε αυτή την κατηγορία στις

3/4/2009. Ο λόγος ένταξης σε αυτή την κατηγορία ήταν ότι σύμφωνα με την οικονομική έκθεση στις 31/12/2008 διαπιστώθηκε ότι οι ζημιές της χρήσης διαμορφώθηκαν σε επίπεδο μεγαλύτερο από το 30% της καθαρής θέσης, χωρίς να έχουν γίνει ενέργειες για τη βελτίωση αυτής μέσω αύξησης μετοχικού κεφαλαίου. Το γεγονός των ζημιογόνων χρήσεων είναι και ένα από τα θέματα στα οποία έδωσε έμφαση ο ελεγκτής που σύνταξε την έκθεση ελέγχου για τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις του 2008. Αναλυτικότερα στη έκθεση ελέγχου δίνεται έμφαση σε σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων στις οποίες επισημαίνεται ότι ο όμιλος υπέστη ζημιές ποσού 42.872.000 ευρώ και ως εκ τούτου δε μπόρεσε να καλύψει δανειακούς όρους. Επιπρόσθετα επισημαίνεται ότι η συνολική αξία των στοιχείων του κυκλοφορούντος ενεργητικού του υπολείπεται του συνόλου των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του κατά 134.561.000 ευρώ. Επίσης κατά την 31 Δεκεμβρίου 2008 η συνολική αξία των στοιχείων του ενεργητικού, μη συμπεριλαμβανομένης της υπεραξίας υπολείπεται του συνόλου των υποχρεώσεων του κατά ποσό 4.271.000 ευρώ.

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της διοίκησης οι οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης έχουν συνταχθεί με βάση την αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας, που προϋποθέτει ότι η εταιρεία θα έχει επαρκή χρηματοδότηση. Όμως σαν αποτέλεσμα των συνεχιζόμενων ζημιών η επιχείρηση δεν καλύπτει τους όρους των δανειακών συμβάσεων. Η εταιρεία δεν έχει λάβει γραπτή διαβεβαίωση για παράταση εφαρμογής των δανειακών όρων από τους δανειοδότες. Επιπρόσθετα από την 1/1/2009 συνέχισε να λογιστικοποιεί τους τόκους των δανείων, αλλά ανέστειλε την καταβολή των κεφαλαίων και των τόκων. Όταν ξεκίνησε η αναστολή η εταιρεία έστειλε γραπτή ενημέρωση στους δανειοδότες για αναστολή των πληρωμών. Η διοίκηση θεωρούσε ότι υπήρχε συναίνεση από τους δανειοδότες για αναστολή των πληρωμών, καθώς δεν είχε κάποια ένδειξη πιθανής άρνησης τους. Το σχέδιο των διαπραγματεύσεων με τους δανειοδότες περιλάμβανε στο τέλος τους 2008 τα εξής:

- Μακροπρόθεσμη παράταση των δανειακών όρων
- Μακροπρόθεσμη παράταση πληρωμής κεφαλαίου και τόκων
- Αναδιάρθρωση κεφαλαιακής δομής του ισολογισμού
- Παροχή επιπρόσθετης χρηματοδότησης στον όμιλο

Ουσιαστικά λοιπόν στην έκθεση ελέγχου συμπεριληφθήκαν ως επισημάνσεις τα προβλήματα ρευστότητας του ομίλου και δυσκολίας εκπλήρωσης των υποχρεώσεων. Η επίλυση αυτών των προβλημάτων είναι υψίστης σημασίας για τη συνέχιση της

δραστηριότητας της επιχείρησης, η οποία σύμφωνα με τον ορκωτό ελεγκτή κρίνεται αμφίβολη.

Η έκθεση έλεγχου της εταιρείας ΖΗΝΩΝ Α.Ε. περιλαμβάνει θέματα έμφασης σχετικά με την ύπαρξη αβεβαιότητας ως προς τη συνέχιση των δραστηριοτήτων του ομίλου. Αναλυτικότερα όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 4.3.4 υπάρχει ανάγκη κεφαλαιακής ενίσχυσης της εταιρείας, καθώς τα ίδια κεφάλαια της είναι πολύ μικρότερα του 50% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις της χρήσης 2008. Οι συσσωρευμένες ζημιές της επιχείρησης σε συνδυασμό με επικείμενη πώληση του κλάδου της ρομποτικής, που είναι μία από τις κύριες δραστηριότητες της εταιρείας, αποτελούν ενδείξεις της αρνητικής πορείας της επιχείρησης. Η απόσχιση της επιχείρησης από τον κλάδο της ρομποτικής ολοκληρώθηκε στις 10/4/2009 και απέφερε στον όμιλο άμεσο κέρδος 600.000 ευρώ.

Όμως αυτή χρηματοδότηση δεν είναι επαρκής, αν συνυπολογιστεί ταυτόχρονα και το γεγονός ότι δεν έχουν επιτευχθεί τα επιχειρηματικά σχέδια της εταιρείας σχετικά με μετοχική συνεργασία στον κλάδο του αθλητικού στοιχήματος. Πιο συγκεκριμένα στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας στις 25/2/2009 συζητήθηκε η πρόθεση στρατηγικής συνεργασίας των εταιρειών ΟΜΙΛΟΣ EUROGOAL CYPRUS, MEGABET LTD και MEGABET INTERNATIONAL LTD με αντικείμενο την από κοινού δραστηριοποίηση στον τομέα του συλλογικού στοιχήματος και δικτυακού αθλητικού στοιχήματος και παιγνίων. Ο ελεγκτής παρά τα όσα αναφέρονται για αυτό το θέμα στις σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων, δίνει έμφαση στη μη επίτευξη αυτών των επιχειρηματικών σχεδίων της εταιρείας, που δρα σωρευτικά με την επικείμενη πώληση του κλάδου της ρομποτικής. Επιπρόσθετα σημειώνει ότι για να εξοφλήσει η εταιρεία βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις θα πρέπει να προχωρήσει στην ρευστοποίηση κτιριακών εγκαταστάσεων. Επομένως με βάση τα σχόλια του ελεγκτή ο αναγνώστης θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη ότι η εταιρεία μπορεί να αντιμετωπίσει στο μέλλον το ενδεχόμενο παύσης των εργασιών της.

Σχετικά με την εταιρεία ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΙ Α.Β.Ε.Ε. στην έκθεση ελέγχου σημειώνονται τα βασικότερα ζητήματα τα οποία δείχνουν ότι η συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης είναι αβέβαιη. Το σύνολο των μετοχών της επιχείρησης έχει μεταφερθεί στην κατηγορία επιτήρησης στο Χρηματιστήριο Αθηνών, εξαιτίας αίτησης που έκανε η επιχείρηση για να υπαχθεί στη διαδικασία συνδιαλλαγής του άρθρου 99 του Ν. 3588/2007. Η εταιρεία για την αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων ρευστότητας, κατέθεσε στις 20/10/2008 στο αρμόδιο Πτωχευτικό

Δικαστήριο αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία της συνδιαλλαγής. Με απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών έγινε δεκτή η αίτηση, διατάχθηκε το άνοιγμα της διαδικασίας συνδιαλλαγής, ορίσθηκε μεσολαβητής και μέχρι την επικύρωση τυχούσας συμφωνίας συνδιαλλαγής απαγορεύεται η λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της αιτούσας, των μελών του διοικητικού συμβουλίου και των εγγυητών της. Η εταιρεία επομένως αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα ρευστότητας.

Αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής είναι και η ύπαρξη ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, τις τράπεζες, το προσωπικό και τους προμηθευτές. Σωρευτικά στην αρνητική εικόνα της επιχείρησης μπορεί να λειτουργήσει και η μεταβολή του προγράμματος τροφοδοσίας των μονάδων πάχυνσης που δημιουργεί προβλήματα στην ομαλή ανάπτυξη του ιχθυοπληθυσμού. Αν δεν υπάρξει ομαλοποίηση θα επηρεασθούν αρνητικά τα αποθέματα και κατ' επέκταση τα αποτελέσματα των επομένων περιόδων. Καταλήγουμε στο πόρισμα ότι τα αρνητικά αποτελέσματα της επιχείρησης, σε συνδυασμό με τις δυσκολίες στην παραγωγή και την εξυπηρέτηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών υποδηλώνουν την ύπαρξη αβεβαιότητας ως προς την δυνατότητα της εταιρείας να συνεχίσει την δραστηριότητά της. Είναι επομένως συνετό για τον αναγνώστη των οικονομικών καταστάσεων να συμπεριλάβει στην ανάλυσή του σωρευτικά αυτά τα γεγονότα και ο ελεγκτής τον ωθεί σε αυτή την κατεύθυνση με την απαρίθμηση τους στην έκθεση ελέγχου.

Αναφορικά με την ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΨΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε., ο ελεγκτής εφιστά την προσοχή του κοινού στην αβεβαιότητα ως προς τη δυνατότητα να συνεχίσει τη δραστηριότητα της. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω δίνει έμφαση στη έλλειψη κεφαλαιακής επάρκειας που αντιμετωπίζει η επιχείρηση. Επιπρόσθετα τονίζει το γεγονός ότι η εταιρεία έχει ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις. Αναλυτικότερα το σύνολο των υποχρεώσεων της εταιρείας προς τους προμηθευτές της κατά την 31η Δεκεμβρίου 2008 ήταν άμεσα καταβλητέο και μέρος αυτού ήταν ληξιπρόθεσμο. Για την είσπραξη των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων οι προμηθευτές εξέδωσαν διαταγές πληρωμής ύψους 1.382.000 ευρώ, κατέθεσαν αγωγές ύψους 1.534.000 ευρώ και απέστειλαν εξώδικα ύψους 1.333.000 ευρώ. Ταυτόχρονα υπήρχαν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις προς ασφαλιστικούς οργανισμούς (16,88 εκατ) και προς το δημόσιο (703 χιλ.). Οι υποχρεώσεις αυτές ρυθμίστηκαν μέσα στους πρώτους μήνες του 2009 αλλά παρέμειναν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ύψους 280.000 ευρώ. Τα πρόστιμα που απορρέουν από τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων συμπεριλήφθηκαν στα αποτελέσματα. Τη χρήση 2007 έγινε αναταξινόμηση των ποσών του παθητικού, με μεταφορά της υποχρέωσης προς εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης. Οι όροι όμως

της μίσθωσης δεν τηρήθηκαν εξαιτίας της ανεπάρκειας κεφαλαίου κίνησης. Επομένως ο ορκωτός ελεγκτής όπως φαίνεται από τα παραπάνω έδωσε έμφαση στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της εταιρείας καθώς είναι τέτοιου ύψους που προκαλούν προβλήματα στη λειτουργία της επιχείρησης. Είναι απαραίτητη η αποκατάσταση της ρευστότητας της εταιρείας μέσα από την αύξηση κεφαλαίου κίνησης, δανεισμού και αύξησης μετοχικού κεφαλαίου. Δεν αρκεί μόνο αυτό όμως καθώς είναι ανάγκη η επιχείρηση να αρχίσει την παραγωγική διαδικασία, να αυξήσει τις πωλήσεις και ταυτόχρονα να περιορίσει το κόστος.

Η συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης και η έξοδος της από την κατηγορία της επιτήρησης εξαρτώνται άμεσα από την έγκριση και υλοποίηση του επιχειρησιακού σχεδίου αναδιάρθρωσης της εταιρείας. Η διοίκηση της Ενωμένης Κλωστοϋφαντουργίας αναφέρει ότι είναι επιτακτική ανάγκη να ολοκληρωθεί άμεσα η απαιτούμενη χρηματοδότηση και να υλοποιηθεί η συνολική χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση και ταυτόχρονα τονίζει ότι σε αντίθετη περίπτωση δημιουργούνται μη αναστρέψιμες συνθήκες για την υλοποίηση του επιχειρησιακού σχεδίου.

Στις 29 Ιουνίου 2009 υπεγράφη με τις κύριες πιστώτριες τράπεζες η συμφωνία για τη συνολική χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση της εταιρείας, σύμφωνα με το εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Σχέδιο. Πέραν της χρηματοοικονομικής, προβλέπει και λειτουργική αναδιάρθρωση με συρρίκνωση και διακοπή των μη βιώσιμων δραστηριοτήτων, διασφάλιση των εργαζομένων και των θέσεων εργασίας στις λειτουργικές μονάδες οι οποίες έχουν τις προϋποθέσεις να είναι βιώσιμες, σε συνδυασμό με τη μεταφορά εργαζομένων σε αυτές από λοιπές μονάδες και στροφή σε τελικά προϊόντα και προϊόντα μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας. Η διοίκηση της εταιρείας, παρά τη μη τήρηση μέχρι σήμερα των συμφωνηθέντων, όπως προβλέπονται στο εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Σχέδιο, ισχυρίζεται ότι συνεχίζει στο μέτρο του δυνατού την υλοποίησή του.

Είναι όμως επιτακτική ανάγκη να ολοκληρωθεί άμεσα η απαιτούμενη χρηματοδότηση και να υλοποιηθεί η συνολική χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση, διότι σε αντίθετη περίπτωση δημιουργούνται μη αναστρέψιμες συνθήκες για την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Σχεδίου.

Αναφορικά με την εταιρεία ΚΛΩΝΑΤΕΞ ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε. θα πρέπει να αναφερθεί ότι είχε θυγατρική την ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΥΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑ. Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της ΕΝΩΜΕΝΗΣ ΚΛΩΣΤΟΥΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ

περιλαμβάνονταν στις οικονομικές καταστάσεις της ΚΛΩΝΑΤΕΞ μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2007. Στη συνέχεια και μέχρι το τέλος του 2007 περιλαμβάνονταν μόνο τα αποτελέσματα και οι ταμειακές ροές μέχρι τις 25/5/2007, λόγω απώλειας του ελέγχου κατά την ημερομηνία αυτή. Ο ελεγκτής στην έκθεση ελέγχου για την ΚΛΩΝΑΤΕΞ δίνει έμφαση σε σημειώσεις, στις οποίες αναφέρονται κυρίως τα χρηματοοικονομικά προβλήματα της επιχείρησης. Το σύνολο των μετοχών της εταιρείας έχουν μεταφερθεί στην κατηγορία της επιτήρησης. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης στο τέλος του 2008 ήταν αρνητικά και ανέρχονταν σε -1.648.000 ευρώ. Επομένως συντρέχουν οι λόγοι εφαρμογής των άρθρων 47 και 48 του νόμου 2190/1920, εκτός εάν η διοίκηση της επιχείρησης λάβει τα προσήκοντα μέτρα. Παρακάτω απεικονίζονται οι υποχρεώσεις της εταιρείας ΚΛΩΝΑΤΕΞ.

Πίνακας 17: Υποχρεώσεις της εταιρείας ΚΛΩΝΑΤΕΞ

Ποσά εκφρασμένα σε χιλιάδες ευρώ	31/12/2008	31/12/2007
Προμηθευτές και λοιποί πιστωτές	327	335
Υποχρεώσεις από φόρους - τέλη	354	886
Υποχρεώσεις σε ασφαλιστικούς οργανισμούς	10	21
Προκαταβολές πελατών	0	9
Υποχρεώσεις σε συνδεδεμένες εταιρείες	5807	5797
Δουλευμένα έξοδα περιόδου	0	1
Σύνολο	6498	7049
Μείον: Υποχρεώσεις σε συνδεδεμένες εταιρείες	(5807)	(5797)
Υπόλοιπο υποχρεώσεων	691	1252

Ο ελεγκτής επισημαίνει το γεγονός πως η επιχείρηση έχει ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των υποχρεώσεων προς τους προμηθευτές εξυπηρετείται με χρονική καθυστέρηση και οι υποχρεώσεις προς τους ασφαλιστικούς οργανισμούς είναι ληξιπρόθεσμες. Το ποσό 5.807 χιλ. ευρώ αφορά την ΕΝΩΜΕΝΗ ΚΛΩΣΤΟΨΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ. Παρατηρείται ότι οι υποχρεώσεις της εταιρείας έχουν μειωθεί από το έτος 2007, ωστόσο η ρύθμιση των συνολικών υποχρεώσεων της εταιρείας μπορεί να επιτευχθεί μόνο με αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου ή με την παραχώρηση περιουσιακών στοιχείων. Μετά το τέλος του 2008 η εταιρεία συνέχισε να καθυστερεί τις πληρωμές της, κάτι που είχε σαν αποτέλεσμα το Φεβρουάριο του 2009 να καταστεί ληξιπρόθεσμη μια οφειλή της τάξης των 354 χιλ. ευρώ που αφορά τη μη καταβολή των δύο τελευταίων δόσεων για φόρους και τέλη. Επιπλέον, η επιχείρηση συμμετέχει με ποσοστό 9.8% στον ξενοδοχειακό όμιλο ALDEMAR. Στις 17/7/2007 η ΚΛΩΝΑΤΕΞ

ασκώντας το δικαίωμα προαίρεσης, το οποίο προβλέπεται στη σύμβαση κτήσεως της συμμετοχής, ζήτησε από τον αντισυμβαλλόμενο την αγορά της συμμετοχής της. Ο αντισυμβαλλόμενος αρνήθηκε με τον ισχυρισμό ότι το δικαίωμα αυτό έχει παραγραφεί. Η εταιρεία προσέφυγε στη διαιτησία και στη δικαιοσύνη για τη διασφάλιση της απαίτησης της. Η αποκατάσταση της ρευστότητας της επιχείρησης μπορεί να επιτευχθεί με τη διάθεση της συμμετοχής της στην ALDEMAR ή την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ή την έκδοση ομολογιακού δανείου. Ταυτόχρονα η επιτυχία της αναδιάρθρωσης της ΕΝΩΜΕΝΗΣ ΚΛΩΣΤΟΪΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ θα ενισχύσει την αποτίμηση αυτής της συμμετοχής. Είναι καθοριστικής σημασίας να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζει η επιχείρηση καθώς διαφορετικά, όπως επισημαίνεται και στην έκθεση ελέγχου θα είναι αβέβαιη η συνέχιση των δραστηριοτήτων της.

Για την επιχείρηση ΚΟΥΜΠΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ο ελεγκτής επισημαίνει τα γεγονότα που δείχνουν την ύπαρξη αβεβαιότητας για τη συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας της επιχείρησης. Η εταιρεία αυτή ανήκει στο Χρηματιστήριο Αθηνών στην κατηγορία της επιτήρησης από τις 6/4/2009 λόγω αρνητικής καθαρής θέσης. Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενο σημείο, τα ίδια κεφάλαια είναι αρνητικά εξαιτίας των συσσωρευμένων ζημιών και επομένως συντρέχει λόγος εφαρμογής των άρθρων 47 και 48 του νόμου 2190/ 1920. Επιπλέον τα αποτελέσματα της επιχείρησης για το 2008 ήταν αρνητικά και το Ενεργητικό υπολειπόταν των Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων. Πιο συγκεκριμένα, για τον όμιλο τα αποτελέσματα ήταν (όλα τα ποσά εκφράζονται σε χιλ. ευρώ) -73.958, ενώ για την εταιρεία -65.821. Αντίστοιχα, η Καθαρή Θέση ανερχόταν σε -31.114 για τον όμιλο και -27.335 για την εταιρεία. Τέλος, η επιχείρηση είχε αρνητικές λειτουργικές ταμειακές ροές και για τον όμιλο οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις ξεπερνούσαν το ενεργητικό κατά 121.435, ενώ για την εταιρεία το υπερβάλλον ποσό ήταν 91.933. Η διοίκηση της επιχείρησης εκτίμησε ότι τα προβλήματα ήταν παροδικού χαρακτήρα και συνέταξε τις καταστάσεις με βάση την αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας.

Για την εταιρεία ALTEC A.B.E.E. ο ελεγκτής δίνει έμφαση στην έκθεσή του στην αβεβαιότητα ως προς τη συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης. Αυτή η αβεβαιότητα είναι απόρροια των ακόλουθων ευρημάτων: ο όμιλος και η εταιρεία σημείωσαν κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2008 καθαρές ζημιές ποσού ευρώ 151.485 χιλ. και 146.860 χιλ. ευρώ αντίστοιχα και η καθαρή θέση ήταν αρνητική κατά 78.955 χιλ. ευρώ και 43.732 χιλ. ευρώ αντίστοιχα, οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις ήταν μεγαλύτερες του κυκλοφορούντος ενεργητικού

κατά 73.402 χιλ. ευρώ και 27.610 χιλ. ευρώ αντίστοιχα, και οι λειτουργικές ταμειακές ροές αρνητικές. Αξίζει σε αυτό το σημείο να σημειωθεί ότι ο αναγνώστης θα πρέπει να συμπεριλάβει στις εκτιμήσεις του για την εταιρεία το γεγονός ότι το σύνολο των μετοχών της εντάχθηκε στις 20/10/2008 στην κατηγορία επιτήρησης. Οι αρχές του Χρηματιστηρίου Αθηνών αξιολόγησαν ως πολύ σοβαρή εξέλιξη για τον όμιλο την απόφαση να αιτηθεί την ένταξη της θυγατρικής του Altec Telecoms σε καθεστώς πτώχευσης. Η ίδια η εταιρεία ανακοίνωσε στις 17/10/2008 ότι θα προχωρούσε στην κήρυξη πτώχευσης της Altec Telecoms, καταθέτοντας αίτηση στο αρμόδιο Δικαστήριο για κήρυξη πτώχευσης, λόγω επαπειλούμενης οικονομικής αδυναμίας κατ' άρθρ. 3 παρ. 2 του Πτωχευτικού Κώδικα. Η διοίκηση θεώρησε πως οι επιπτώσεις της κατάστασης της Altec Telecoms προς τον Όμιλο Altec θα ήταν σημαντικές, αλλά δε θα ήταν ικανές να δημιουργήσουν πρόβλημα στην συνέχιση των δραστηριοτήτων του Ομίλου. Επομένως, μέσα από τα στοιχεία αυτά διαφαίνεται ότι η επιχείρηση έχει βασικές αδυναμίες. Οι αδυναμίες αυτές μπορεί να απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα καθώς τα αποτελέσματα της επιχείρησης είναι τέτοια ώστε να αμφισβητείται η ικανότητά της να παράξει στο μέλλον θετικές ροές και θετικά αποτελέσματα.

Αναφορικά με την εταιρεία ΙΠΠΟΤΟΥΡ Α.Ε. στην έκθεση ελέγχου δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι υπάρχει αβεβαιότητα ως προς τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Αυτό το γεγονός επιβεβαιώνεται και από την ένταξη της επιχείρησης στην κατηγορία επιτήρησης εξαιτίας της αρνητικής καθαρής θέσης της στις 4/4/2006. Έχει ανακοινωθεί η πρόθεση για αύξηση μετοχικού κεφαλαίου με καταβολή μετρητών, αλλά παρά τη δύσκολη θέση της εταιρείας για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν υλοποιήθηκε η αύξηση μέσα στο 2008. Έτσι και στην έκθεση ελέγχου επισημαίνεται η δυσμενής χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης και έχει τεθεί ως προϋπόθεση για τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου. Αναλυτικότερα οι διαδοχικές ζημιολύγες χρήσεις της εταιρείας είχαν ως συνέπεια τη διαμόρφωση αρνητικής καθαρής θέσης κατά την 31.12.2008 σε 7.909.132,53 ευρώ. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη μη ύπαρξη επαρκών ενδείξεων αναστροφής των αρνητικών αποτελεσμάτων στο ορατό μέλλον, δείχνει ότι η συνέχιση της δραστηριότητας της εταιρείας είναι σε άμεση εξάρτηση από την υλοποίηση προγραμματισμένης αύξησης του Μετοχικού κεφαλαίου ύψους 15,000,000 ευρώ.

5.3.7 Έκθεση ελέγχου με έμφαση σε θέματα επιχορηγήσεων

Για την επιχείρηση Ε.Υ.Δ.Α.Π. έχουν προκύψει κατά τον έλεγχο θέματα καταλογισμού επιχορηγήσεων. Πιο συγκεκριμένα η εταιρεία σύμφωνα με τον ιδρυτικό της νόμο 2744/99, υπέγραψε σύμβαση με το ελληνικό δημόσιο. Σύμφωνα με τη σύμβαση αυτή το Δημόσιο ανέλαβε τη δέσμευση επιχορήγησης της Ε.Υ.Δ.Α.Π., είτε από κοινοτικούς πόρους, είτε από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων. Η επιχορήγηση περιλαμβάνει την κάλυψη του 60% της κεφαλαιακής δαπάνης που θα καταβάλει η Ε.Υ.Δ.Α.Π. για τη συντήρηση, ανακαίνιση, βελτίωση, ή και την επέκταση του συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης από το 2000 έως το 2008. Για αυτό το επενδυτικό πρόγραμμα ύψους 1,22 δις περίπου η εταιρεία έχει δαπανήσει για κεφαλαιουχικές δαπάνες μέχρι 31/12/2008 ποσό Ευρώ 432 εκατ. περίπου. Σε αυτό το ποσό αντιστοιχεί επιχορήγηση ύψους Ευρώ 259 εκατ. περίπου (432X60%), ενώ για τις δαπάνες συντήρησης διεκδικεί την αντίστοιχη επιχορήγηση σύμφωνα με τα προαναφερόμενα. Η εταιρεία έχει λάβει μέχρι 31/12/2008 ποσό 9 εκατ. περίπου. Η απαίτηση της εταιρείας, που ανέρχεται σε Ευρώ 250 εκατ. περίπου (259 εκατ.-9 εκατ.), με βάση την αρχή της συντηρητικότητας, δεν έχει καταχωρηθεί στους λογαριασμούς των απαιτήσεων με ισόπωση πίστωση των λογαριασμών των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων, το υπόλοιπο των οποίων θα μεταφερόταν σταδιακά στα αποτελέσματα ανάλογα με το βαθμό απόσβεσης του επιχορηγούμενου συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης. Αν διενεργούνταν οι προαναφερόμενες εγγραφές θα εμφανίζονταν βελτιωμένα τα αποτελέσματα της τρέχουσας χρήσεως κατά Ευρώ 5,2 εκατ. περίπου και της προηγούμενης χρήσεως κατά Ευρώ 4,6 εκατ. περίπου και βελτιωμένη η καθαρή θέση κατά την 31.12.2008 κατά Ευρώ 34,6 εκατ. περίπου. Επομένως τα κέρδη προ φόρων θα ανέρχονταν σε 54,4 εκατ. από 49,2 εκατ. που έχουν υπολογιστεί για τη χρήση 2008 και η καθαρή θέση από 829,4 εκατ. θα διαμορφώνονταν σε 864,08 εκατ. περίπου.

Επιπρόσθετα ο αναγνώστης των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να συνυπολογίσει το γεγονός ότι μέχρι τη λήξη της χρήσης δεν συμπεριλαμβάνονταν στο ποσό των Ευρώ 250 εκατ. περίπου οι απαιτήσεις για επιχορηγήσεις των δαπανών συντήρησης, δεδομένου ότι από το σύνολο δαπανών που ανέρχονταν σε 704 εκατ. περίπου, που αφορούσαν λειτουργία και συντήρηση, δεν ήταν εφικτό να απομονωθεί από την εταιρεία το ποσό που αντιστοιχούσε στις συντηρήσεις. Μέχρι την ημερομηνία ολοκλήρωσης του ελέγχου δεν είχε οριστικοποιηθεί μεταξύ της Εταιρείας και του ελληνικού δημοσίου η δυνατότητα είσπραξης της επιχορήγησης που αντιστοιχούσε στις δαπάνες συντήρησης.

Συμπληρωματικά για την επιχείρηση μέχρι την ημερομηνία έκδοσης της έκθεσης ελέγχου δεν είχαν μεταγραφεί τα εκχωρηθέντα ακίνητα στο Ν.Π.Δ.Δ. συνολικής αναπόσβεστης αξίας 657 εκατ. περίπου με αποτέλεσμα τα υπόλοιπα του ισολογισμού να εμφανίζονται μειωμένα κατά το ποσό αυτό.

Προκύπτει λοιπόν το συμπέρασμα ότι η έκθεση ελέγχου στην περίπτωση της Ε.Υ.Δ.Α.Π. δίνει συμπληρωματική πληροφόρηση για θέματα που θα βελτίωναν τα αποτελέσματα της επιχείρησης και τα υπόλοιπα του ισολογισμού.

5.4 Εκθέσεις ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση

Στο Χρηματιστήριο Αθηνών 8 επιχειρήσεις έχουν για τη χρήση 2008 ετήσιες οικονομικές καταστάσεις με έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις. Δηλαδή ο ελεγκτής συμφωνεί με το γεγονός ότι οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν την οικονομική κατάσταση και τη θέση της επιχείρησης, αλλά υπάρχει σε αυτές κάποιο λάθος ή παράλειψη ή κάποιος περιορισμός στο εύρος του ελέγχου, που επιτάσσει την εξαίρεση αυτού του σημείου. Επομένως ο ελεγκτής όταν εξαιρεί κάποιο θέμα συμφωνεί με το περιεχόμενο των οικονομικών καταστάσεων, αλλά δε συμφωνεί με το σημείο που εξαιρεί.

Στην έκθεση της επιχείρησης ΑΦΟΙ ΜΕΣΟΧΩΡΙΤΗ Α.Τ.Ε. έχει εξαιρεθεί το θέμα της μη διενέργειας πρόβλεψης για επισφαλείς απαιτήσεις. Πιο συγκεκριμένα από τον έλεγχο προέκυψε ότι στους λογαριασμούς των κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων των θυγατρικών του ομίλου περιλαμβάνονται επισφαλείς και σε καθυστέρηση απαιτήσεις συνολικού ποσού 1.680.000 ευρώ περίπου, για τις οποίες ο Όμιλος δεν έχει διενεργήσει ισόποση πρόβλεψη. Έτσι τα αποτελέσματα χρήσης και τα ίδια κεφάλαια παρουσιάζονται ισόποσα αυξημένα. Επομένως η μη διενέργεια πρόβλεψης ουσιαστικά αποτελεί παράλειψη της επιχείρησης και για αυτό το λόγο ο ελεγκτής επισημαίνει το θέμα και το εξαιρεί από τη σύμφωνη γνώμη.

Επιπροσθέτως, χωρίς τη διατύπωση επιφύλαξης, ο ελεγκτής εφιστά την προσοχή στην αρνητική χρηματοοικονομική εικόνα της εταιρείας, η οποία ίσως και να υποδηλώνει την αδυναμία της επιχείρησης να συνεχίσει τη δραστηριότητά της. Πιο συγκεκριμένα το σύνολο των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της εταιρείας και του ομίλου προς τρίτους, κατά την ημερομηνία δημοσίευσης των αποτελεσμάτων για το

2008 ανερχόταν σε 20 εκατ. και 20,5 εκατ. ευρώ περίπου αντίστοιχα. Επιπλέον, έχουν εγερθεί αγωγές κατά της μητρικής Εταιρείας και εκδοθεί διαταγές πληρωμής για υφιστάμενες υποχρεώσεις σε καθυστέρηση, συνολικού ποσού 4,4 εκατ. ευρώ περίπου. Η μητρική Εταιρεία, εξαιτίας της αδυναμίας εξυπηρέτησης των υποχρεώσεων εμπρόθεσμα κατέθεσε αίτηση υπαγωγής στις ευνοϊκές διατάξεις των άρθρων 99 και 100 του Ν. 3588/2007 και αποφασίστηκε το άνοιγμα της διαδικασίας συνδιαλλαγής της μητρικής εταιρείας με τους πιστωτές της, σύμφωνα με τις διατάξεις των ανωτέρω άρθρων. Η έκφραση γνώμης σχετικά με την ικανότητα συνέχισης της δραστηριότητας τόσο της εταιρείας όσο και του ομίλου εξαρτάται από την οριστική υπαγωγή της μητρικής εταιρείας στις διατάξεις των ανωτέρω άρθρων, καθώς και από την υλοποίηση του επιχειρησιακού σχεδίου αναδιάρθρωσης της μητρικής εταιρείας. Αξίζει συμπληρωματικά σε αυτό το σημείο να σημειωθεί ότι μετοχές της εταιρείας βρίσκονται σε αναστολή από τις 28/11/2008. Στη σχετική ανακοίνωση του χρηματιστηρίου ο λόγος της αναστολής ήταν η πρόθεση του διοικητικού συμβουλίου του χρηματιστηρίου και της επιτροπής κεφαλαιαγοράς να προστατέψουν το επενδυτικό κοινό, καθώς η εταιρεία αδυνατούσε να συντάξει και να δημοσιοποιήσει εμπρόθεσμα οικονομικές καταστάσεις για το διάστημα 1/1 έως 30/9/2008.

Για την εταιρεία ΣΑΟΣ Α.Ν.Ε. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ θα πρέπει να αναφερθεί ότι η διαπραγμάτευση των μετοχών της είναι σε αναστολή από την 1/4/2009. Η διοίκηση του χρηματιστηρίου είχε λάβει αυτή την απόφαση για να προστατέψει το επενδυτικό κοινό, καθώς η εταιρεία αδυνατούσε να συντάξει και να καταθέσει εμπρόθεσμα την οικονομική έκθεση για το έτος 2008. Επιπρόσθετα από τον έλεγχο έχουν προκύψει θέματα τα οποία ο ελεγκτής έχει εξαιρέσει από τη σύμφωνη γνώμη. Αναλυτικότερα έχουν εξαιρεθεί τα εξής θέματα:

- Σύμφωνα με το διεθνές λογιστικό πρότυπο 36 η επιχείρηση αναφορικά με τα πάγια στοιχεία του ενεργητικού θα πρέπει κάθε φορά που υπάρχουν ενδείξεις ότι η αξία τους ενδέχεται να έχει υποστεί μείωση, να προβαίνει σε σύγκριση της λογιστικής τους αξίας με το ανακτήσιμο ποσό τους, προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ανάγκη αναγνώρισης ζημιάς λόγω μείωσης της αξίας τους. Δεν κατέστη εφικτή η επιβεβαίωση από τον έλεγχο της διενέργειας του προβλεπόμενου από τις διατάξεις του Δ.Λ.Π. 36 ελέγχου απομείωσης της αξίας των επενδύσεων της Εταιρείας στο σύνολο των θυγατρικών της εταιρειών (συνολικού ποσού 44 εκατ. ευρώ περίπου). Επομένως ο αναγνώστης θα πρέπει στις αναλύσεις του να θέσει σε αμφισβήτηση την αναγνώριση αυτής της ζημιάς στα αποτελέσματα.

- Έχουν εγερθεί αγωγές κατά της εταιρείας με αρχικό αίτημα ποσού 2,8 εκατ. ευρώ περίπου. Επίσης, επί των ακινήτων και των πλωτών μέσων των εταιρειών του ομίλου υπάρχουν εμπράγματα βάρη συνολικού ποσού 3,3 εκατ. και € 33,2 εκατ. ευρώ αντίστοιχα. Επιπροσθέτως, κατά τη λήξη της κλειόμενης χρήσης υπήρχαν ληξιπρόθεσμες και σε καθυστέρηση οφειλές των εταιρειών του Ομίλου ποσού 15,1 εκατ. ευρώ περίπου. Επιπλέον, κατά την κλειόμενη χρήση, το σύνολο σχεδόν των εταιρειών του ομίλου κατέθεσαν αίτηση ανοίγματος διαδικασίας εκούσιας συνδιαλλαγής με τους πιστωτές τους, όπως ορίζουν οι διατάξεις του άρθρου 99 του Ν.3588/2007. Αν προστεθεί στα παραπάνω η εμφάνιση σωρευμένων ζημιών, καθίσταται αβέβαιη η δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας του ομίλου στο μέλλον εκτός αν ληφθούν εγκαίρως τα απαραίτητα μέτρα.

Επομένως από τον έλεγχο έχουν εξαιρεθεί τα χρηματοοικονομικά θέματα των ληξιπρόθεσμων οφειλών, των αιτήσεων συνδιαλλαγής με τους πιστωτές και του ελέγχου απομείωσης ασώματων ακινητοποιήσεων.

Για την εταιρεία ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ Α.Ε.Β.Ε. πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι βρίσκεται στην κατηγορία επιτήρησης. Οι μετοχές της μητρικής εταιρείας, από το Σεπτέμβριο του 1999, λόγω δυσμενών οικονομικών αποτελεσμάτων της τελευταίας τριετίας, τέθηκαν στην ειδική κατηγορία "Υπό Επιτήρηση". Η διοίκηση της εταιρείας ενημέρωσε το επενδυτικό κοινό για τα ακόλουθα μέτρα ώστε να βγει από την επιτήρηση:

α) Με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας πιστοποιήθηκε η μερική κάλυψη της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου κατά 12.796.542 ευρώ που είχε αποφασιστεί από την έκτακτη γενική συνέλευση των μετόχων στις 15/1/2002. Μέχρι τις 31/12/2007 είχαν διατεθεί κεφάλαια συνολικού ποσού 11.857.071,41 ευρώ, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις του ενημερωτικού δελτίου του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

β) Με βάση την από 16/7/2003 απόφαση της έκτακτης γενικής συνέλευσης των μετόχων έγινε μείωση του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας κατά το ποσό των 8.768.022 ευρώ με το οποίο καλύφθηκε μέρος των ζημιών προηγούμενων χρήσεων εις νέο.

γ) Εντός της χρήσης 2007 ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση του συνόλου των μετοχών 3 εταιρειών, με σκοπό ο όμιλος να δραστηριοποιηθεί στον τομέα εμπορίας και

διακίνησης πετρελαίου και πετρελαιοειδών για την τροφοδοσία πλοίων. Η θέση των εταιρειών αυτών στην αγορά, η συνεργασία με στρατηγικό επενδυτή και η διεύθυνση αυτών κατά τις ανάγκες του ομίλου «ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ ΑΕΒΕ», εκτιμήθηκε ότι θα έχουν συμμετοχή στη βελτίωση των αποτελεσμάτων και στην κερδοφορία του ομίλου.

Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες της επιχείρησης για έξοδο από την επιτήρηση, η εταιρεία παραμένει στην κατηγορία αυτή εξαιτίας των σημαντικών οικονομικών αδυναμιών της. Στην έκθεση ελέγχου αποτυπώνονται αυτές οι αδυναμίες και κάποια από τα σημεία των οικονομικών καταστάσεων εξαιρούνται από την έκφραση σύμφωνης γνώμης. Αναλυτικότερα, στην έκθεση ελέγχου παρατίθενται τα εξής σχόλια:

1) Δεν παρατέθηκαν στον ελεγκτή οικονομικά στοιχεία και σχετική έκθεση εκτίμησης της συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο της ναυτικής εταιρείας του εξωτερικού που δεν ενοποιήθηκε «LEON SEA SA» με ποσοστό 49%, με τιμή αγοράς 2.600.000 ευρώ, που περιλαμβάνεται στο λογαριασμό «Επενδύσεις σε θυγατρικές και συγγενείς επιχειρήσεις» και συνεπώς ο ελεγκτής δεν ήταν σε θέση να εκφράσει γνώμη για το αν συντρέχει περίπτωση απομείωσης της αξίας της συμμετοχής αυτής ή όχι. Αντίστοιχα, ο ελεγκτής δεν έλαβε γνώση για οικονομικά στοιχεία για τις εμφανιζόμενες στον ενοποιημένο ισολογισμό συμμετοχές στις συγγενείς εταιρείες «MEGA GRAFICA ΑΕ» και «UNION ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ΑΕ» συνολικού ποσού 180.949,14 ευρώ και συνεπώς δεν μπόρεσε να εκφράσει γνώμη για το αν συντρέχει περίπτωση απομείωσης της αξίας και των συμμετοχών αυτών ή όχι.

2) Δεν επιβεβαιώθηκε με επιστολή τραπέζης (παρά μόνο με αντίγραφο κίνησης λογαριασμού), προθεσμιακή κατάθεση εξωτερικού που περιλαμβάνεται στο λογαριασμό «Λοιπές Απαιτήσεις» ύψους 1.980.000 ευρώ, η οποία είναι δεσμευμένη λόγω εγγυήσεως υπέρ φυσικού προσώπου συγγενούς πρώτου βαθμού με μέλος του διοικητικού συμβουλίου.

Επομένως λόγω περιορισμού στο εύρος του ελέγχου ο ελεγκτής εξαιρεί από την έκφραση γνώμης τα συγκεκριμένα θέματα και τις επιπτώσεις τους. Ο αναγνώστης των οικονομικών καταστάσεων επομένως θα πρέπει να εξετάσει περισσότερα από ένα σενάρια για την αξία των συμμετοχών αυτών και να συνυπολογίσει την αβεβαιότητα για το ύψος και την ύπαρξη του λογαριασμού του οποίου το υπόλοιπο δεν επιβεβαιώθηκε. Επιπρόσθετα δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι τα ίδια κεφάλαια των θυγατρικών εταιρειών «ΔΙΑΔΗΜ Α.Ε.» και «ΑΛ ΠΕΤΡΟΪΛ Α.Ε.Π.» την 31/12/2008 είναι μικρότερα του ενός δεκάτου του μετοχικού τους κεφαλαίου. Επομένως συντρέχουν οι

προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 47 και 48 του κ.ν.2190/1920 και συνεπώς επιβάλλεται να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να αρθούν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων αυτών.

Σχετικά με την επιχείρηση ΑΛΥΣΙΔΑ Α.Β.Ε.Ε. θα πρέπει να αναφερθεί ότι η διαπραγμάτευση των μετοχών της έχει ανασταλεί από τις 19/4/2009. Στην έκθεση ελέγχου υπάρχουν παρατηρήσεις για ανέλεγκτες φορολογικά χρήσεις που ίσως επηρεάσουν στο μέλλον τους πληρωτέους φόρους και τα αποτελέσματα της επιχείρησης. Όμως πέρα από αυτό το θέμα γίνεται αναφορά και στο γεγονός ότι δεν έχουν καταλογιστεί σωστά προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων με αποτέλεσμα να έχουν επηρεαστεί τα αποτελέσματα, τα ίδια κεφάλαια και το σύνολο των απαιτήσεων της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα από τον έλεγχο προέκυψε ότι στο λογαριασμό του ενεργητικού «Πελάτες και λοιπές απαιτήσεις» περιλαμβάνονται ποσά σε καθυστέρηση εισπράξεως, κυρίως από πελάτες εξωτερικού, 6,05 εκατ. ευρώ. περίπου. Για τις απαιτήσεις αυτές η σχηματισθείσα πρόβλεψη για ενδεχόμενη ζημία από τη μη ρευστοποίησή τους ποσού 0,35 εκατ. ευρώ, υπολείπεται από αυτή που θα έπρεπε να είχε σχηματισθεί κατά το ποσό των 5,70 εκατ. περίπου. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο λογαριασμός «Πελάτες και λοιπές απαιτήσεις» καθώς και τα ίδια Κεφάλαια της Εταιρείας να εμφανίζονται αυξημένα κατά το ποσό των 5,70 εκατ. περίπου, ενώ τα αποτελέσματα χρήσεως κατά το ποσό των 0,38 εκατ. περίπου. Επομένως ο αναγνώστης των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να συμπεριλάβει αυτά τα ποσά στις εκτιμήσεις του για τα αποτελέσματα και τη θέση της εταιρείας.

Η επιχείρηση MICROLAND COMPUTERS A.E.B.E. είναι μία από τις 8 επιχειρήσεις για τις οποίες ο ελεγκτής έχει εκφράσει σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις. Η διαπραγμάτευση των μετοχών της έχει ανασταλεί από τις 17/7/2009 γιατί δεν διασφαλιζονταν προσωρινά η ομαλή λειτουργία της αγοράς των μετοχών της. Επομένως για την προστασία του επενδυτικού κοινού μέχρι αυτό να ενημερωθεί για τον οριστικό σχεδιασμό της εταιρείας σε σχέση και με το πλάνο της κεφαλαιακής αναδιοργάνωσης της μητρικής εταιρείας ALTEC ABEE, η διοίκηση του χρηματιστηρίου ανέστειλε τη διαπραγμάτευση της μετοχής. Στην έκθεση ελέγχου για τη χρήση 2008 υπάρχουν σχόλια για την αβεβαιότητα που υπάρχει ως προς τη συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Αναλυτικότερα από τον έλεγχο προέκυψε ότι το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας MICROLAND COMPUTERS ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ρευστότητας αιτήθηκε να ενταχθεί στη διαδικασία

συνδιαλλαγής του άρθρου 99 του Ν. 3588/2007 στις 15/01/2009. Επίσης ο όμιλος και η εταιρεία υπέστησαν κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2008 καθαρές ζημιές ποσού ευρώ 24,38 εκατ. και ευρώ 25,25 εκατ. αντίστοιχα και η καθαρή θέση ήταν αρνητική κατά ευρώ 13,7 χιλ. και ευρώ 13,9 εκατ. χιλ. αντίστοιχα. Επιπλέον οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις ήταν μεγαλύτερες του κυκλοφορούντος ενεργητικού κατά ευρώ 21,37 εκάτ. και 21,63 εκατ. αντίστοιχα και οι λειτουργικές ταμιακές ροές αρνητικές. Αυτές οι συνθήκες υποδηλώνουν την ύπαρξη αβεβαιότητας, η οποία ίσως εγείρει αμφιβολία για τη δυνατότητα συνέχισης δραστηριότητας της εταιρείας. Επομένως τα αρνητικά αυτά μεγέθη στα οποία δίνεται έμφαση από τον ελεγκτή συγκεντρώνονται στη έκθεση ελέγχου, ώστε ο αναγνώστης να έχει μία γρήγορη άποψη για τα προβλήματα ρευστότητας, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης χρηματοδότησης, και τη δυσκολία παραγωγής κερδών.

Η επιχείρηση ALMA – ΑΤΕΡΜΩΝ ΑΝΩΝ. ΔΙΑΦ. ΕΜΠΟΡ. ΚΑΤΑΣΚ. ΕΤΑΙΡΙΑ βρίσκεται σε καθεστώς επιτήρησης από τις 16/10/2009, εξαιτίας ελλείψεων στις οικονομικές καταστάσεις. Πιο συγκεκριμένα είχε διαπιστωθεί κατά τον έλεγχο ότι οι ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις είχαν ελλείψεις, καθώς δεν απεικονίζονταν σωστά επενδύσεις της εταιρείας σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις και δεν περιλαμβάνονταν στις σημειώσεις συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη. Για τη χρήση 2008 ο ορκωτός ελεγκτής έχει εκφράσει σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση θεμάτων. Αναλυτικότερα από τον έλεγχο έχουν προκύψει τα εξής θέματα:

1) Από τον έλεγχο προέκυψε ότι η εταιρεία προχώρησε σε απομείωση της αξίας επενδύσεων στις θυγατρικές «INTERMEDIA A.E.» και «Κ/Ξ ΝΕΑ ΜΕΣΑ METROMEDIA A.B.E.E.». Τα ίδια κεφάλαια των εταιρειών αυτών έχουν καταστεί αρνητικά. Κατά τη διενέργεια των ελεγκτικών διαδικασιών δεν ήταν εφικτή η επιβεβαίωση του προβλεπόμενου από το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 36 ελέγχου που πρέπει να γίνεται σε περιπτώσεις απομείωσης της αξίας ασώματων ακινητοποιήσεων.

2) Από τον έλεγχο προέκυψε ότι στο ενεργητικό του ομίλου υπήρχαν απαιτήσεις σε καθυστέρηση συνολικού ποσού 3,3 εκάτ. ευρώ. Η επιχείρηση δεν έχει κάνει καμία πρόβλεψη για τις απαιτήσεις αυτές με αποτέλεσμα οι λογαριασμοί απαιτήσεων, τα ίδια κεφάλαια και τα αποτελέσματα να παρουσιάζονται αυξημένα. Δεν προτείνεται από τον ελεγκτή το ακριβές ποσό της πρόβλεψης που θα έπρεπε να διενεργηθεί. Αν θεωρηθεί ότι θα πρέπει να είναι το σύνολο αυτών των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων τότε τα ίδια κεφάλαια και οι απαιτήσεις παρουσιάζονται με υπερβάλλον ποσό 3,3 εκάτ. ευρώ και θα

πρέπει στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων να αφαιρεθεί και να συνυπολογιστεί και η αντίστοιχη αναγνώριση ζημίας.

3) Επιπρόσθετα μέσα από την ελεγκτική διαδικασία δεν επιβεβαιώθηκαν ποσά εσόδων ύψους 2,8 εκάτ. ευρώ περίπου και ζημίες 626 χιλ. από την εκμετάλλευση θυγατρικών εταιρειών. Η επιβεβαίωση δεν ήταν εφικτή, καθώς δεν τέθηκαν υπόψη του ελεγκτή τα λογιστικά βιβλία αυτών των εταιρειών. Επομένως τα αποτελέσματα αυτά εξαιρούνται από την έκφραση γνώμης και ως εκ τούτου μπορεί να αμφισβητηθεί το ύψος και η ύπαρξη αυτών των ποσών από τον αναγνώστη των οικονομικών καταστάσεων.

4) Από τον έλεγχο και τη συνολική εικόνα της επιχείρησης προέκυψε ότι υπήρχαν στις 31/12/2008 οφειλές σε καθυστέρηση ύψους 13,9 εκάτ. ευρώ περίπου για την εταιρεία και 17,8 εκάτ. ευρώ περίπου για τον όμιλο. Επιπρόσθετα το κεφάλαιο κίνησης, οι ταμειακές ροές και τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας και του ομίλου είχαν καταστεί αρνητικά. Αρνητικά ήταν τα κεφάλαια και των θυγατρικών «INTERMEDIA A.E.» και «Κ/Ξ ΝΕΑ ΜΕΣΑ METROMEDIA A.B.E.E.». Συνέτρεχαν λοιπόν οι προϋποθέσεις του άρθρου 48 του Ν. 2190/20. Η κεφαλαιακή ενίσχυση της επιχείρησης και των θυγατρικών της ήταν επιβεβλημένη και υπήρχε αμφιβολία στο τέλος του 2008 για τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

Τα παραπάνω θέματα, όπως αυτά αναπτύχθηκαν, είναι τα σημεία που εξαιρούνται από τη σύμφωνη γνώμη. Όμως οι παρατηρήσεις του ορκωτού συνεχίζονται στην έκθεση με τη μορφή όχι εξαίρεσης, αλλά έμφασης σε κάποια σημεία. Ένα θέμα λοιπόν στο οποίο δίνεται έμφαση είναι η εκκρεμής προσφυγή της εταιρείας για φορολογικές διαφορές ύψους 10,09 εκάτ. ευρώ που έχει ασκήσει η εταιρεία. Η έκβαση της αγωγής δεν ήταν εφικτό να προβλεφθεί και επομένως είναι αναμενόμενο να μην υπάρχει πρόβλεψη στις οικονομικές καταστάσεις. Ακόμη ο ελεγκτής εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι δεν έλαβε κατά τον έλεγχο επιβεβαιωτική επιστολή από τράπεζες του εξωτερικού που αφορούν λογαριασμούς καταθέσεων. Ο ένας από τους λογαριασμούς έχει υπόλοιπο 2,29 εκάτ. ευρώ και εμφανίζεται στις απαιτήσεις και ο άλλος 3,33 εκάτ. ευρώ και εντάσσεται στα διαθέσιμα. Για τα ποσά αυτά δεν εκφράζεται θα πρέπει να υπάρξει επομένως επιφυλακτική στάση από το χρήστη των οικονομικών καταστάσεων, καθώς επισημαίνεται από τον ελεγκτή ότι δεν έχουν επιβεβαιωθεί πλήρως.

Συμπερασματικά προκύπτει ότι είναι απαραίτητη η ανάγνωση της έκθεσης ελέγχου για την εξαγωγή συμπερασμάτων από τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης. Ο ελεγκτής εφιστά την προσοχή σε ανεπιβεβαίωτα υπόλοιπα, στη μη διενέργεια

προβλέψεων, σε εκκρεμή δικαστική φορολογική υπόθεση και στην αμφιβολία σχετικά με τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

Στην κατηγορία των εταιρειών που έχουν έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις ανήκει και η επιχείρηση ΔΕΗ ΑΕ. Η εξαίρεση που έχει διατυπώσει ο ελεγκτής αφορά την αποτίμηση της συμμετοχής του ομίλου σε συγγενή επιχείρηση και την αναγνώριση ζημίας αποτίμησης ύψους 22,5 εκατ. ευρώ. Ο ελεγκτής δεν εκφέρει γνώμη για την ορθότητα του ποσού αυτού και το εξαιρεί από τη γνωμοδότησή του. Και αυτό γιατί ο υπολογισμός του ποσού βασίστηκε σε μη ελεγμένα οικονομικά στοιχεία, που προκύπτουν από λογιστικές αρχές μη σύμφωνες με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 28 που αναφέρει τους κανόνες αποτίμησης συμμετοχών σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις. Υπήρξε λοιπόν περιορισμός στο εύρος του ελέγχου, αφού δεν ήταν εφικτό να επιβεβαιωθούν τα στοιχεία αυτά, αλλά και παρέκκλιση από την ενδεδειγμένη πρακτική που πρέπει να ακολουθείται σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Η εταιρεία COMPUCON ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ Α.Β.Ε.Ε. για τις αρχικές οικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύτηκαν για τη χρήση 2008 είχε έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις θεμάτων. Το σύνολο των μετοχών της επιχείρησης διαπραγματεύεται από την 21/4/2009 στην κατηγορία επιτήρησης του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Την 1/4/2009 είχε αποφασιστεί από το διοικητικό συμβούλιο του χρηματιστηρίου η προσωρινή αναστολή διαπραγμάτευσης των μετοχών της επιχείρησης, λόγω αρνητικών διατυπώσεων στην έκθεση ελέγχου για τη χρήση 2008. Στη συνέχεια με την εξάλειψη των λόγων της αναστολής οι μετοχές της εταιρείας μεταφέρθηκαν στην κατηγορία επιτήρησης. Με τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων της επιχείρησης ο τύπος της έκθεσης ελέγχου ήταν σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις. Τα ευρήματα ελέγχου των οποίων οι επιπτώσεις είχαν εξαιρεθεί αφορούσαν τη μη διενέργεια προβλέψεων.

Αναλυτικότερα η εταιρεία δεν είχε επιβαρύνει με προβλέψεις τα αποτελέσματα της χρήσης και το σύνολο των εμφανιζόμενων ιδίων κεφαλαίων με το συνολικό ποσό των 870.876,77 ευρώ. Το ποσό αυτό αναλύεται σε 806.286,92 ευρώ που αφορούσε εισπραχθείσα σε προηγούμενες χρήσεις από την εταιρεία επιχορήγηση, για πρόγραμμα τεχνολογικής ανάπτυξης και η οποία επιχορήγηση βάσει του από 04/03/2009 εγγράφου του Υπουργείου Ανάπτυξης, αναζητήθηκε να επιστραφεί και σε 30.650,00 ευρώ, που αφορούσε εισπραχθείσα επιχορήγηση για πρόγραμμα ανάπτυξης καινοτομίας και κατά το ποσό των € 33.939,85, το οποίο αφορά σε κατάπτωση εγγυητικής επιστολής, που είχε χορηγηθεί για το ίδιο ως άνω πρόγραμμα.

Η διοίκηση της εταιρείας είχε την πρόθεση να ασκήσει εντός της σχετικής προθεσμίας, κάθε νόμιμο δικαίωμα προσφυγής της κατά της αποφάσεως επιστροφής της επιχορήγησης. Επιπρόσθετα, δε διενεργήθηκε καμία πρόβλεψη εις βάρος των αποτελεσμάτων της χρήσης και αντίστοιχα των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας για τις ενδεχόμενες επιβαρύνσεις της μητρικής και της θυγατρικής, που θα προκύψουν στο μέλλον από τους οριστικούς φορολογικούς ελέγχους. Ο έλεγχος δεν ήταν δυνατόν να προβεί με ασφάλεια, ούτε και κατά προσέγγιση, στην εκτίμηση ενός συνολικού ύψους επιβαρύνσεων από τους μελλοντικούς οριστικούς φορολογικούς ελέγχους. Διευκρινιστικά σημειώνεται ότι η μητρική εταιρεία δεν είχε ελεγχθεί από τις φορολογικές αρχές για τις χρήσεις 2005 έως 2008 και η θυγατρική της Compite A.B.E.E., από τη σύστασή της (27.12.2003) μέχρι και το 2008.

Επιπρόσθετα στην έκθεση ελέγχου υπάρχουν πέρα από τα παραπάνω θέματα εξαίρεσης και θέματα έμφασης. Πιο συγκεκριμένα ο ελεγκτής εφιστά την προσοχή σε σημείωση στην οποία γίνεται λόγος για το λογισμό, για πρώτη φορά στη διαχειριστική χρήση και εις βάρος των αποτελεσμάτων της μητρικής εταιρείας, της διενέργειας πρόβλεψης υποτίμησης της αξίας συμμετοχής της εταιρείας στη θυγατρική αυτής COMPITE A.E., συνολικής αξίας προβλέψεως υποτιμήσεως 419.883,45 ευρώ. Η πρόβλεψη αυτή υποτίμησης, διενεργήθηκε στα πλαίσια των αρχών και κανόνων που καθιέρωσε το Δ.Λ.Π. 39 για την αναγνώριση και την επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών μέσων. Ακόμη εφιστά την προσοχή σε σημείωση στην οποία γίνεται λόγος για την ύπαρξη ληξιπροθέσμων υποχρεώσεων προς τράπεζες από μακροπρόθεσμο και βραχυπρόθεσμο δανεισμό, οι οποίες ανέρχονταν στα ποσά συνόλου € 426.000,00 περίπου κατά την 31.12.2008 και προοδευτικά την 26.03.2009 στα ποσά συνόλου € 486.000,00 περίπου. Σημειώνεται ότι η διοίκηση της εταιρείας είχε υποβάλλει αιτήματα ρυθμίσεως των υποχρεώσεων αυτών με προσδοκία για τη θετική αποδοχή των αιτημάτων αυτών εκ μέρους των τραπεζών. Η εταιρεία για να αρθεί η προσωρινή αναστολή της διαπραγμάτευσης των μετοχών της συμπεριέλαβε τα θέματα εξαίρεσεων σχετικά με τη μη διενέργεια των προβλέψεων. Ο τύπος της έκθεσης επισκόπησης ενδιάμεσης οικονομικής πληροφόρησης επί των αναμορφωμένων ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της χρήσης 2008 ήταν σύμφωνη γνώμη με έμφαση. Τα ευρήματα που παρέμειναν αφορούσαν πλέον μόνο τις σημειώσεις σχετικά με την υποτίμηση της συμμετοχής στην COMPITE A.E. και τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις που πλέον στις 14/4/2009 ανέρχονταν σε 420,000 ευρώ. Προέκυψε λοιπόν το ζήτημα αναμόρφωσης των οικονομικών καταστάσεων και επαναδιατύπωσης τους με βάση τις παρατηρήσεις των ελεγκτών, αφού στην περίπτωση της COMPUCON οι παρατηρήσεις των ελεγκτών οδήγησαν στην προσωρινή αναστολή διαπραγμάτευσης της μετοχής.

Πίνακας 18: Συνοπτική απεικόνιση των θεμάτων εξαίρεσης

ΑΦΟΙ ΜΕΣΟΧΩΡΙΤΗ Α.Τ.Ε.	Μη διενέργεια πρόβλεψης Ενδείξεις αβεβαιότητας για τη συνέχιση δραστηριότητας
ΣΑΟΣ Α.Ν.Ε. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	Μη επιβεβαίωση ελέγχου απομείωσης επενδύσεων Ενδείξεις αβεβαιότητας συνέχισης δραστηριότητας
ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ Α.Ε.Β.Ε.	Έλλειψη επαρκών στοιχείων για επιβεβαίωση και έλεγχο Εφαρμογή άρθρων 47 & 48 Ν.2190/20 για θυγατρικές
ΑΛΥΣΙΔΑ Α.Β.Ε.Ε.	Μικρότερη πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις Ανέλεγκτες φορολογικά χρήσεις
MICROLAND COMPUTERS Α.Ε.Β.Ε.	Ενδείξεις αβεβαιότητας συνέχισης δραστηριότητας
ΑΛΜΑ – ΑΤΕΡΜΩΝ ΑΝΩΝ. ΔΙΑΦ. ΕΜΠΟΡ. ΚΑΤΑΣΚ. ΕΤΑΙΡΙΑ	Έλλειψη επαρκών στοιχείων για επιβεβαίωση και έλεγχο Μη διενέργεια πρόβλεψης για επισφαλείς απαιτήσεις Ενδείξεις αβεβαιότητας συνέχισης δραστηριότητας Αγωγή σε εκκρεμότητα
ΔΕΗ Α.Ε.	Αποτίμηση συμμετοχής κατά παρέκκλιση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων
COMPUSON ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ Α.Β.Ε.Ε.	Μη διενέργεια προβλέψεων Έμφαση σε σημείωση για ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Έμφαση σε σημείωση για υποτίμηση συμμετοχής

5.5. Εκθέσεις ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με αρνητική γνώμη

Σε δύο εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αθηνών ο ελεγκτής έχει εκφράσει αρνητική γνώμη, καθώς από τον έλεγχο προέκυψε ότι οι οικονομικές καταστάσεις δεν απεικόνιζαν ακριβοδίκαια την οικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων αυτών.

Η εταιρεία ΧΑΛΥΒΔΟΦΥΛΛΩΝ Α.Ε. έχει έκθεση ελέγχου με αρνητική γνώμη για τις οικονομικές καταστάσεις που αφορούν τη χρήση 2008. Οι μετοχές της εταιρείας βρίσκονται σε αναστολή διαπραγμάτευσης από την 1/12/2008. Η αναστολή αποφασίστηκε, καθώς οι ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης για το διάστημα 1/1/2008 έως 31/12/2008 δεν είχαν καταρτιστεί σύμφωνα με τις διατάξεις των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, όπως προκύπτει από την έκθεση επισκόπησης. Στην έκθεση ελέγχου στις 31/12/2008. προέκυψαν τα εξής:

Για βραδέως κινούμενα αποθέματα ετοιμών προϊόντων κλάδου, ποσού 678.000 ευρώ η εταιρεία δεν είχε διενεργήσει την ανάλογη πρόβλεψη. Θα πρέπει λοιπόν ο αναγνώστης των οικονομικών καταστάσεων να συνυπολογίσει ότι τα ίδια κεφάλαια και τα αποτελέσματα είναι προσαυξημένα κατά 678.000 ευρώ

Επιπλέον, η εταιρεία προσέφυγε στα διοικητικά δικαστήρια για φόρους και προσαυξήσεις φορολογικών ελέγχων χρήσεων 1995-2004 ποσού 31,2 εκατ. ευρώ και για το λόγο αυτό, δεν είχε σχηματίσει πρόβλεψη σε βάρος των αποτελεσμάτων της. Η ευδοκίμηση της υπόθεσης υπέρ της εταιρείας είναι επισφαλής, καθώς εντός της χρήσης 2008 τελεσιδίκησα σε βάρος της εταιρείας προσφυγές για παρόμοιους φόρους συνολικού ποσού 2,3 εκατ., τους οποίους η εταιρεία καταλόγισε σε βάρος των αποτελεσμάτων της χρήσεως. Επομένως τα ίδια κεφάλαια εμφανίζονται μεγαλύτερα κατά το ποσό των 31,2 εκατ.

Επιπρόσθετα οι φορολογικές δηλώσεις της εταιρείας για τις χρήσεις 2005 έως και 2008 δεν είχαν εξεταστεί από τις φορολογικές αρχές, με συνέπεια να υπάρχει το ενδεχόμενο επιβολής πρόσθετων φόρων και προσαυξήσεων κατά το χρόνο που θα εξεταστούν και θα οριστικοποιηθούν. Η έκβαση του φορολογικού ελέγχου δεν ήταν δυνατό να

προβλεφθεί με αποτέλεσμα να μην προτείνεται συγκεκριμένο ποσό πρόβλεψης.

Τέλος εξαιτίας του ύψους των συσσωρευμένων ζημιών, της διακοπής κλάδου παραγωγής και της συνεχούς μείωσης των δραστηριοτήτων της εταιρείας, η συνέχιση της δραστηριότητας της εταιρείας είναι επισφαλής. Υφίσταται σοβαρό ενδεχόμενο διακοπής της δραστηριότητας της και σε τέτοια περίπτωση δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες για το ύψος της ρευστοποιήσιμης αξίας των περιουσιακών στοιχείων ώστε να καλύψει τις υποχρεώσεις της στα πλαίσια των συνήθων εργασιών της. Το ενδεχόμενο αυτό δεν αντικατοπτρίζεται στις οικονομικές καταστάσεις οι οποίες έχουν συνταχθεί βάσει της αρχής της συνέχισης της δραστηριότητας. Έτσι οι οικονομικές καταστάσεις δεν παρουσιάζουν εύλογα τα οικονομικά αποτελέσματα και τη θέση της επιχείρησης. Δεν έχουν επιβαρυνθεί τα αποτελέσματα με τις ανάλογες προβλέψεις και οι οικονομικές καταστάσεις είναι καταρτισμένες με βάση την αρχή της συνεχούς επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για τη διακοπή των εργασιών της επιχείρησης.

Αναφορικά με την επιχείρηση ΕΤΜΑ Α.Ε. ΤΕΧΝ. ΜΕΤΑΞΗΣ θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι μετοχές της ήταν σε αναστολή διαπραγμάτευσης από την 1/9/2006 και την 1/10/2009 με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της επιτροπής κεφαλαιαγοράς διαγράφηκαν από το Χρηματιστήριο Αθηνών. Η αρνητική εικόνα της επιχείρησης και η παροχή μη επαρκούς πληροφόρησης στο επενδυτικό κοινό επιβεβαιώνεται και από την έκθεση του ορκωτού ελεγκτή, στην οποία εκφέρεται αρνητική γνώμη για τις οικονομικές καταστάσεις.

Οι συνημμένες οικονομικές καταστάσεις δεν παρουσιάζουν εύλογα την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης, την χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές ροές για τη χρήση που έληξε στις 31/12/2008 σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης. Τα βασικά θέματα που εντοπίστηκαν από τον έλεγχο είναι τα εξής:

Η εταιρεία έχει χρησιμοποιήσει μεθόδους προσδιορισμού της αξίας των συμμετοχών σε θυγατρικές της με μεθόδους που παρεκκλίνουν τις οδηγίες των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Αναλυτικότερα η αποτίμηση της αξίας δύο θυγατρικών στην Κίνα στην εύλογη αξία των 19.469.428 ευρώ έγινε με μέθοδο προσδιορισμού που δεν προβλέπεται από το ΔΛΠ 39. Επιπρόσθετα η εταιρεία δεν ενοποίησε τις δύο θυγατρικές που έχει στην Κίνα, των οποίων η παραγωγική δραστηριότητα έχει διακοπεί από την 1/1/2006.

Επιπλέον τα αποτελέσματα και τα ίδια κεφάλαια της χρήσης είναι προσαυξημένα κατά 551.377 ευρώ. Και αυτό γιατί εντός του 2008 κοινοποιήθηκαν στην θυγατρική εταιρεία διαφορές φόρων και προσαυξήσεις φορολογικού ελέγχου συνολικού ποσού 612.640 ευρώ. Η θυγατρική της εταιρεία αναγνώρισε δαπάνη ύψους 61.263 € αντί του συνόλου των κοινοποιηθέντων φόρων και προσαυξήσεων. Η διαφορά ποσού 551.377 € θα έπρεπε να επιβαρύνει τα αποτελέσματα και τα ίδια κεφάλαια της 31/12/2008. Ακόμη η εταιρεία δεν έχει διενεργήσει πρόβλεψη για φόρους και προσαυξήσεις. Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από τον έλεγχο θα έπρεπε τα αποτελέσματα και αντίστοιχα και τα ίδια κεφάλαια να είχαν επιβαρυνθεί με προβλέψεις για φόρους και προσαυξήσεις. Αναλυτικότερα κατά την άποψη των ελεγκτών θα έπρεπε να έχει σχηματισθεί πρόβλεψη ύψους 52.000 ευρώ για την εταιρεία και 200.000 € συνολικά για τον όμιλο.

Ένα ακόμη θέμα που εντοπίστηκε από τον έλεγχο είναι ο προσδιορισμός της εύλογης αξίας των ακινήτων της επιχείρησης από την ίδια την εταιρεία και όχι από επαγγελματίες εκτιμητές όπως ορίζεται από το ΔΛΠ 19.

Τέλος επισημαίνεται στη έκθεση ελέγχου ότι συνολικά η επιχείρηση αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες για τη συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης. Συγκεντρωτικά οι κύριοι λόγοι αυτής της εκτίμησης είναι η διακοπή της παραγωγικής δραστηριότητας της επιχείρησης, το ύψος των συσσωρευμένων ζημιών καθώς και τα θέματα που αναφέρθηκαν παραπάνω.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 5^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βλάχος Χρίστος, Λουκά Λουκάς, 2007, «Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 2007», 4^η έκδοση, Εκδόσεις Globaltraining

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- ΗΜΕΡΗΣΙΑ ONLINE (12/2/2008), «Στην επιτήρηση η μετοχή της Προοδευτικής», <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12334&subid=2&pubid=929124&tag=3651>
- ΗΜΕΡΗΣΙΑ ONLINE (29/5/2009), «ΜΑΙΚ: Ανακοίνωση σύμφωνα με την παρ. 4.1.4.4 του κανονισμού του Χ.Α.», <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12673&subid=2&pubid=10523125>
- ΗΜΕΡΗΣΙΑ ONLINE (15/7/2009), «Microland: Αναστολή διαπραγμάτευσης από αύριο», v2.imerisia.gr - **Microland:** Αναστολή διαπραγμάτευσης από αύριο - ειδήσεις , επιχειρησεις , ελληνικές επιχειρησεις , microland computers α.ε.β.ε.
- Ν.2190/1920, <http://www.taxheaven.gr/show law.php?id=3185>
- Ν.3588/2007, Πτωχευτικός Κώδικας, <http://www.taxheaven.gr/show law.php?id=6461&hl=3588>
- Οικονομικές εκθέσεις εισηγμένων εταιρειών χρήσης 2008 <http://www.ase.gr/content/gr/ann.asp?AnnId=68861>
- ΤΑ ΝΕΑ On-line (22/9/2009), «Βόμβα για 1,1 εκατ, ασφαλισμένους: Λουκέτο σε Ασπίς Πρόνοια και σε άλλες τρεις ασφαλιστικές εταιρείες», <http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&ct=3&artid=4537418>
- Capital.gr (1/4/2008) «Κεράμεια Αλλατίνη: Ενέργειες για άρση επιτήρησης», <http://www.capital.gr/news.asp?Details=477641>
- Capital.gr (8/10/2009) «Κατήφορος χωρίς τέλος για την Ενωμένη Κλωστοϋφαντουργία», <http://www.capital.gr/Articles.asp?id=828427>
- Capital.gr (27/8/2009) «Compucon: Διευκρινίσεις για κατηγορία επιτήρησης», <http://www.capital.gr/News.asp?id=802180>
- Capital.gr (1/12/2008) «Χαλυβδοφύλλων: Αναστολή διαπραγμάτευσης», <http://www.capital.gr/news.asp?id=629365>
- Capital.gr (20/10/2008) «Επιτήρηση για ALTEC εξετάζει το Χ.Α.» <http://www.capital.gr/news.asp?details=600314>
- EURO2DAY (2/9/2009) «Έδραση: Συζητά με τράπεζες για ρύθμιση δανείων», <http://www.euro2day.gr/news/enterprises/122/articles/537447/Article.aspx>

- EURO2DAY (31/8/2009) «ΚΟΥΜΠΑΣ: Κέρδη έναντι ζημιών στο α' εξάμηνο», <http://www.euro2day.gr/news/enterprises/122/articles/536405/Article.aspx>
- EURO2DAY (1/4/2009) «Προσωρινή αναστολή διαπραγμάτευσης ΣΑΟΣ – ΚΟΜΠ», <http://www.euro2day.gr/news/market/123/articles/487581/Article.aspx>
- EURO2DAY (31/8/2009) «Εμπορικός δεσμός: Ενέργειες άρσης της Επιτήρησης», http://www.euro2day.gr/market_announcements/announcements/182/articles/536930/ArticleMarketAnnouncements.aspx
- EURO2DAY (16/10/2006) «Σε επιτήρηση ΓΕΝΕΡ και Άλμα – Ατέρμων», <http://www.euro2day.gr/news/market/123/articles/113332/Article.aspx>

6. Συμπεράσματα και προτάσεις για έρευνα

6.1 Συμπεράσματα

Οι σύγχρονες οικονομικές μονάδες δραστηριοποιούνται σε ένα ευμετάβλητο επιχειρηματικό περιβάλλον. Ο ανταγωνισμός διαρκώς αυξάνεται και ενισχύεται ο ρόλος των επαγγελματιών στελεχών μέσα στους οργανισμούς. Ταυτόχρονα οι χρηματαγορές αναπτύσσονται και παρέχουν στους επενδυτές τη δυνατότητα αγοραπωλησίας ολοένα και πιο σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Είναι επιτακτική η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια στις συναλλαγές που μπορεί να οδηγήσει στην ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού στην αποτελεσματικότητα των αγορών.

Μέσα σε αυτό το κλίμα έντονων αλλαγών οι οικονομικοί φορείς είναι αναγκαίο να λαμβάνουν ορθολογικές αποφάσεις αναφορικά με την κατανομή των περιορισμένων πόρων που έχουν στη διάθεσή τους. Η βάση όμως για να ληφθούν ορθολογικές αποφάσεις είναι η έγκαιρη και επαρκής χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Σε αυτό το σημείο κρίνεται επιτακτική η συνδρομή της λογιστικής, που ασχολείται με την παροχή των χρηματοοικονομικών πληροφοριών και της ελεγκτικής, που θα εξακριβώσει την αξιοπιστία αυτής της πληροφόρησης.

Στόχος της διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο η ελεγκτική εργασία επιδρά στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων. Ειδικότερα έγινε προσπάθεια να διαπιστωθεί κατά πόσο η γνώμη του ελεγκτή, όπως αυτή διατυπώνεται στα πιστοποιητικά ελέγχου που συνοδεύουν τις οικονομικές καταστάσεις, μπορεί να επηρεάσει την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και της χρηματοοικονομικής θέσης των επιχειρήσεων.

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκαν οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών επιχειρήσεις με βάση τις οικονομικές καταστάσεις της χρήσης 2008. Σκοπός ήταν να διαπιστωθεί κατά πόσο τα σχόλια των ορκωτών ελεγκτών επιδρούν στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων. Διαπιστώθηκε ότι οι ελεγκτές για την πλειονότητα των επιχειρήσεων έχουν διατυπώσει σύμφωνη γνώμη χωρίς παρατηρήσεις. Όμως για ένα αρκετά σημαντικό αριθμό εισηγμένων έχουν διατυπώσει διαφοροποιημένη γνώμη. Πιο

συγκεκριμένα για 48 επιχειρήσεις έχουν διατυπώσει γνώμη με παρατηρήσεις στην έκθεση ελέγχου. Αναλυτικότερα για 2 επιχειρήσεις έχουν εκφράσει αρνητική γνώμη, για 8 σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις θεμάτων και για 38 σύμφωνη γνώμη με θέματα έμφασης.

Όπως αναφέρθηκε για 38 επιχειρήσεις οι ελεγκτές έχουν διατυπώσει σύμφωνη γνώμη, αλλά έχουν δώσει έμφαση σε σημεία είτε των οικονομικών καταστάσεων, είτε των σημειώσεων που τις συνοδεύουν, τα οποία ενδέχεται να προκαλέσουν μεταβολές στην περιουσία και τα αποτελέσματα της επιχείρησης. Οι κατηγορίες θεμάτων έμφασης είναι οι εξής:

- Αβέβαιη έκβαση ενδεχόμενων φορολογικών ελέγχων
- Επισφάλειες απαιτήσεων
- Ενδεχόμενα αρνητικά αποτελέσματα από τη διακράτηση ιδίων μετοχών
- Αβέβαιη έκβαση αγωγής σε εξέλιξη
- Ανεπάρκεια Ιδίων Κεφαλαίων
- Ενδείξεις αβεβαιότητας συνέχισης δραστηριότητας
- Θέματα καταλογισμού επιχορηγήσεων

Τα θέματα αυτά θα πρέπει να συμπεριληφθούν στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων αυτών των επιχειρήσεων αφού οι δυσμενείς επιδράσεις τους μεταβάλλουν το ύψος των αποτελεσμάτων και των στοιχείων του ισολογισμού. Ταυτόχρονα επιβάλλουν στις διοικήσεις των εταιριών αυτών να λάβουν μέτρα για τη διευθέτηση των συγκεκριμένων προβλημάτων, που με τη σειρά τους θα προκαλέσουν μεταβολές στις οικονομικές καταστάσεις. Στην περίπτωση επομένως των εκθέσεων ελέγχου με θέματα έμφασης τα σχόλια των ελεγκτών δρουν συμπληρωματικά και θα πρέπει να αξιολογηθούν για τον υπολογισμό των δεικτών και την εξαγωγή συμπερασμάτων για τη χρηματοοικονομική πορεία των συγκεκριμένων εταιριών.

Πέρα από τις επιχειρήσεις με πιστοποιητικό ελέγχου με σύμφωνη γνώμη με θέματα έμφασης διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο Αθηνών, με βάση τις οικονομικές καταστάσεις του 2008, οι μετοχές 8 εταιριών για τις οποίες διατυπώθηκε σύμφωνη γνώμη με εξαιρέσεις. Κάποιο σοβαρό λάθος ή περιορισμός στο εύρος του ελέγχου οδήγησε τον ελεγκτή να εξαιρέσει κάποια σημεία από τη σύμφωνη γνώμη, παρά τη βεβαίωση της αξιοπιστίας των υπόλοιπων στοιχείων που παρουσιάζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Συνοπτικά τα θέματα που έχουν εξαιρεθεί είναι τα εξής:

- Μη διενέργεια επαρκών προβλέψεων
- Ενδείξεις αβέβαιης συνέχισης δραστηριότητας

- Υιοθέτηση λογιστικών μεθόδων που παρεκκλίνουν από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα
- Μη παροχή επαρκών στοιχείων για επιβεβαίωση και για έλεγχο
- Ανεπάρκεια Ιδίων Κεφαλαίων
- Ενδεχόμενα φορολογικά βάρη
- Αγωγές σε εκκρεμότητα

Ο αναγνώστης των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή σε αυτά τα στοιχεία, κατά τη χρηματοοικονομική αξιολόγηση αυτών των εταιρειών. Και αυτό γιατί η δυσμενής επίδραση τους δεν έχει συμπεριληφθεί στις καταστάσεις με αποτέλεσμα να μην έχουν με πληρότητα τα αποτελέσματα και τα σύνολα του ισολογισμού. Τα πιστοποιητικά ελέγχου λοιπόν και σε αυτή την περίπτωση επιβάλλουν την αναμόρφωση των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση των καταστάσεων.

Τέλος, για 2 επιχειρήσεις οι ελεγκτές έχουν διατυπώσει αρνητική γνώμη, καθώς από τον έλεγχο προέκυψαν ζητήματα που επιβεβαιώνουν ότι οι οικονομικές καταστάσεις δεν απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι για την αξιολόγηση αυτών των εταιρειών ο αναλυτής θα πρέπει να χρησιμοποιήσει και άλλες πηγές και να είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικός ως προς τα στοιχεία που θα αντλήσει από τις οικονομικές καταστάσεις.

Συμπερασματικά προκύπτει ότι ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων αποβλέπει στην επιβεβαίωση της αξιοπιστίας του περιεχομένου τους. Σε περίπτωση που κατά την ελεγκτική διαδικασία ανακύψουν ζητήματα νομιμότητας, πληρότητας ή εφαρμογής μη παραδεκτών λογιστικών μεθόδων ο ελεγκτής διαφοροποιεί τη γνώμη του, ώστε να ενημερώσει για την επιρροή που θα έχουν τα θέματα αυτά στην αξιοπιστία και τα μεγέθη των οικονομικών καταστάσεων. Επομένως κατά την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να γίνουν και οι αναμορφώσεις που επιβάλλουν οι παρατηρήσεις των ελεγκτών, ώστε να είναι πληρέστερη και αξιόπιστη η αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων.

Καταλήγοντας λοιπόν θα πρέπει να αναφερθεί ότι η συμβολή των πιστοποιητικών των ορκωτών ελεγκτών είναι καταλυτική για την πληρέστερη αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των οικονομικών μονάδων, την εξαγωγή ασφαλέστερων πορισμάτων και την αποτελεσματικότερη λήψη αποφάσεων.

6.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκε ο ρόλος που τα πιστοποιητικά ελέγχου διαδραματίζουν στην ανάλυση λογιστικών καταστάσεων. Για την εξαγωγή συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκαν οι οικονομικές καταστάσεις εταιρειών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Μία πρόταση είναι να επεκταθεί η έρευνα στην εξέταση των πιστοποιητικών ελέγχων μη εισηγμένων επιχειρήσεων. Και αυτό γιατί στις μη εισηγμένες επιχειρήσεις οι ρυθμιστικές αρχές επιβάλλουν λιγότερους περιορισμούς σχετικά με τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων τους. Έτσι μέσα από την επέκταση της έρευνας σε μη εισηγμένες επιχειρήσεις, μπορεί να ανακύψουν και άλλα είδη ζητημάτων στα οποία δίνει έμφαση ο ελεγκτής και τα οποία επιβάλλουν την αναμόρφωση οικονομικών καταστάσεων.

Επίσης μία άλλη πρόταση είναι η μελέτη των αποτελεσμάτων και των εκθέσεων ελέγχων επιχειρήσεων για περισσότερες από μία χρήσεις, ώστε διαπιστωθεί διαχρονικά πως τα σχόλια των ορκωτών επιδρούν στην διαμόρφωση των αποτελεσμάτων και την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων.

Τέλος μία πρόταση είναι η αναμόρφωση των οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων με βάση τις παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών και η αξιολόγηση των διαφορών που προκύπτουν από την ανάλυση των αρχικών και των αναμορφωμένων οικονομικών καταστάσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Βιβλία)

- Αρτίκης, Γ., 2003, «Χρηματοοικονομική Διοίκηση: Ανάλυση και Προγραμματισμός», 1^η έκδοση, Εκδόσεις Interbooks
- Βασιλάτου – Θανοπούλου Ε., 2001, “Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική λογιστική: Το λογιστικό κύκλωμα και η χρησιμοποίηση των λογιστικών στοιχείων για τη λήψη αποφάσεων”, τεύχος Γ, 3^η έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Βασιλάτου – Θανοπούλου Ε., 2001, “Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική λογιστική: “Θεμελιώδεις λογιστικές έννοιες”, τεύχος Β, 4^η έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Βλάχος Χ., Λουκά Λ., 2007, «Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 2007», 4^η έκδοση, Εκδόσεις Globaltraining
- Γκίκας Δ., 2002, “Η ανάλυση και οι χρήσεις των λογιστικών καταστάσεων”, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (483/2004), ΦΕΚ 1589/ Β΄ /22-10-2004, «Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα»
- Καζαντζής Χ., 2006, «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος: Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business plus Α.Ε.
- Κάντζος Κ., Χονδράκη Α., 2006, «Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική», 2^η έκδοση, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης
- Μπάλλας Α., 2006, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις: Ελεγκτική
- Παπάς Α., 2003, “Χρηματοοικονομική λογιστική: Θεωρητικά και πρακτικά θέματα”, τόμος Α, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Παπάς Α., 1999, «Εισαγωγή στην Ελεγκτική», α΄ έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου
- Σακέλλης Ε., 2004, «Το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο», τόμος Δ, 2^η έκδοση, Εκδόσεις Ε. Σακέλλη
- Τσακλάγκανος Α., 2005, «Ελεγκτική», 2^η έκδοση, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.
- Φίλος Ι., 2005, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Εσωτερικού Ελέγχου

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Βιβλία και Άρθρα)

- Brealey R.A., Myers S.C., Marcus A.J., 2004, “Fundamentals of Corporate Finance”, 4th edition, Mc Graw – Hill
- Carmichael D., Willingham J., Schaller C., 1996, «Auditing Concepts and Methods: A Guide to Current Theory and Practice», 6th edition, The Mc Graw – Hill Companies Inc.
- Dillard J., 1991, “Accounting as a Critical Social Science”, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Volume 4, Issue 1, pg 8-28
- Durendez Gomez – Guillamon A., 2003, “The usefulness of the audit report in investment and financing decisions”, Managerial Auditing Journal, Vol. 18, Issue 6/7, pg 549-559
- Dyckman T., Dukes R., Davis C., 2000, “Intermediate Accounting”, 5th edition, McGraw – Hill Book Company
- Hylas R., Ashton R., 1982, “Audit Detection of Financial Statements Errors”, The Accounting Review, Vol. 57, Issue 4, pg 751-765

- Gigler F., Hemmer T., 2001 “Conservatism, Optimal Disclosure Policy, and the Timeliness of Financial Reports”, The Accounting Review, Volume 76, Issue 4, pg 471-493
- Kinney W., 2001, “Accounting Scholarship: What is Uniquely Ours?”, The Accounting Review, Volume 76, Issue 2, pg 275 - 284
- Meigs W., Meigs R., 1987, “Accounting: The basis for business decisions”, 7th edition, McGraw – Hill Book Company
- Messier W., 1997, «Auditing a systematic approach», The Mc Graw – Hill Companies Inc.
- Napier C., 2001, “Accounting history and Accounting progress”, Accounting history, Volume 6, Issue 7, pg 7-31
- Pae S., Yoo S., 2001, «_Strategic Interaction in Auditing: An Analysis of Auditors' Legal Liability, Internal Control System Quality, and Audit Effort», The Accounting Review, Vol. 76, No. 3, pp. 333 – 356
- Stettler H., 1977, «Auditing Principles», 4th edition, Prentice – Hall Inc.
- Talbot A., 1986, «Enhancing the social relevance of auditing», Managerial Auditing Journal, General Review, Volume:1, Issue:1, pp. 3-8
- Taylor D., Glezen W., 1997, “Auditing: An Assertions Approach”, 7th edition, John Wiley & Sons
- Waller, S., 1999, «The Effect of Experience on the Use of Irrelevant Evidence in Auditor Judgment», The Accounting Review, Vol. 74, No. 2, pp. 217-224
- Wallin D., 1992, «Legal Recourse and the Demand for Auditing», The accounting Review, Vol. 67, No 1, pp. 121 -147
- Young D., Guenther D., 2003, “Financial Reporting Environments and International Capital Mobility”, Blackwell Publishing on behalf of The Institute of Professional Accounting, Volume 41, Issue 3, pg 553 – 579

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Δικτυακός τόπος «Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών» Διαθέσιμο: http://www.hiia.gr/internal_audit.htm
- ΗΜΕΡΗΣΙΑ ONLINE (12/2/2008), «Στην επιτήρηση η μετοχή της Προοδευτικής», <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12334&subid=2&pubid=929124&tag=3651>
- ΗΜΕΡΗΣΙΑ ONLINE (29/5/2009), «ΜΑΙΚ: Ανακοίνωση σύμφωνα με την παρ. 4.1.4.4 του κανονισμού του Χ.Α.», <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12673&subid=2&pubid=10523125>
- ΗΜΕΡΗΣΙΑ ONLINE (15/7/2009), «Microland: Αναστολή διαπραγμάτευσης από αύριο», v2.imerisia.gr - **Microland:** Αναστολή διαπραγμάτευσης από αύριο - ειδήσεις , επιχειρησεις , ελληνικές επιχειρησεις , microland computers α.ε.β.ε.
- Ν.2190/1920, http://www.taxheaven.gr/show_law.php?id=3185

- Ν.3588/2007, Πτωχευτικός Κώδικας,
http://www.taxheaven.gr/show_law.php?id=6461&hl=3588
- Οικονομικές εκθέσεις εισηγμένων εταιρειών χρήσης 2008
<http://www.ase.gr/content/gr/ann.asp?AnnId=68861>
- Π.Δ. 226/1992: «Περί συστάσεως οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών» Διαθέσιμο: <http://www.soel.gr/>
- ΤΑ ΝΕΑ On-line (22/9/2009), “Βόμβα για 1,1 εκατ, ασφαλισμένους: Λουκέτο σε Ασπίς Πρόνοια και σε άλλες τρεις ασφαλιστικές εταιρείες»,
<http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&ct=3&artid=4537418>
- Υ.Α. Αριθμ. 623: «Κανονισμός Επαγγελματικής Δεοντολογίας των μελών του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών» Διαθέσιμο: <http://www.soel.gr/>
- Capital.gr (1/4/2008) «Κεράμια Αλλατίνη: Ενέργειες για άρση επιτήρησης»,
<http://www.capital.gr/news.asp?Details=477641>
- Capital.gr (8/10/2009) «Κατήφορος χωρίς τέλος για την Ενωμένη Κλωστοϋφαντουργία», <http://www.capital.gr/Articles.asp?id=828427>
- Capital.gr (27/8/2009) «Compucon: Διευκρινίσεις για κατηγορία επιτήρησης»,
<http://www.capital.gr/News.asp?id=802180>
- Capital.gr (1/12/2008) «Χαλυβδοφύλλων: Αναστολή διαπραγμάτευσης»,
<http://www.capital.gr/news.asp?id=629365>
- Capital.gr (20/10/2008) «Επιτήρηση για ALTEC εξετάζει το Χ.Α.»
<http://www.capital.gr/news.asp?details=600314>
- EURO2DAY (2/9/2009) «Έδραση: Συζητά με τράπεζες για ρύθμιση δανείων»,
<http://www.euro2day.gr/news/enterprises/122/articles/537447/Article.aspx>
- EURO2DAY (31/8/2009) «ΚΟΥΜΠΙΑΣ: Κέρδη έναντι ζημιών στο α΄ εξάμηνο»,
<http://www.euro2day.gr/news/enterprises/122/articles/536405/Article.aspx>
- EURO2DAY (1/4/2009) «Προσωρινή αναστολή διαπραγμάτευσης ΣΑΟΣ – ΚΟΜΠ»,
<http://www.euro2day.gr/news/market/123/articles/487581/Article.aspx>
- EURO2DAY (31/8/2009) «Εμπορικός δεσμός: Ενέργειες άρσης της Επιτήρησης»,
http://www.euro2day.gr/market_announcements/announcements/182/articles/536930/ArticleMarketAnnouncements.aspx
- EURO2DAY (16/10/2006) «Σε επιτήρηση ΓΕΝΕΡ και Άλμα – Ατέρμων»,
<http://www.euro2day.gr/news/market/123/articles/113332/Article.aspx>